

Riksdagens protokoll

2011/12:38

Tisdagen den 29 november

Kl. 13.00 – 15.57
18.00 – 21.58

Protokoll
2011/12:38

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 22 och 23 november.

2 § Meddelande om frågestund

Förste vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 1 december kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Försvarsminister Sten Tolgfors (M), kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M), statsrådet Peter Norman (M), statsrådet Stefan Attefall (KD) och miljöminister Lena Ek (C).

3 § Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott

Förste vice talmannen anmälde att ett utdrag ur prot. 2011/12:9 för torsdagen den 24 november i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag inkommit från försvarsutskottet.

4 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2011/12:FPM34 Förordning och direktiv om marknader för finansiella instrument *KOM(2011)652* och *KOM(2011)656* till finansutskottet

2011/12:FPM35 Direktiv om marknadsmissbruk *KOM(2011)654* till finansutskottet

2011/12:FPM37 Transeuropeiska transportnätet *KOM(2011)650* till trafikutskottet

2011/12:FPM38 Smarta gränser *KOM(2011)680* till justitieutskottet

5 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde

Förste vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 11 november inkommit.

6 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2011/12:136

Till riksdagen

Interpellation 2011/12:136 Moratorium för olje- och gasutvinning i Arktis

av Jens Holm (V)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 16 december 2011.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 25 november 2011

Utrikesdepartementet

Carl Bildt

7 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

2011/12:U9–U11 till utrikesutskottet

8 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Utrikesutskottets betänkande 2011/12:UU1

Utbildningsutskottets betänkande 2011/12:UbU6

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2011/12:MJU3

Miljö- och jordbruksutskottets utlåtanden 2011/12:MJU8 och MJU7

Skatteutskottets utlåtande 2011/12:SkU12

*Svar på
interpellationer*

9 § Svar på interpellation 2011/12:119 om Palestinas medlemskap i Unesco

Anf. 1 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Hans Linde har frågat mig vilka sakliga överväganden som har gjorts av mig inför beslutet att rösta nej till Palestinas medlemskap i Unesco.

Palestina hade sedan tidigare observatörsstatus i Unesco och som interpellanten skriver bedriver Unesco viktig verksamhet på de palestinska områdena.

Sverige uttryckte i samband med omröstningen i Unesco full förståelse för Palestinas önskan om fullvärdigt medlemskap i organisationen. Palestina har lämnat in en ansökan om medlemskap i FN, vilken ska behandlas av Förenta nationernas säkerhetsråd. Sveriges val att rösta nej i Unesco ska ses mot bakgrund av den valda tidpunkten i förhållande till FN-processen i övrigt och inte som ett ställningstagande i sak.

Anf. 2 HANS LINDE (V):

Fru talman! Jag får börja med att tacka utbildningsministern för svaret. Bakgrunden till den interpellation som jag har ställt är det beslut som fattades den 31 oktober när Unescos medlemsstater valde att uppta Palestina som medlem i organisationen, ett beslut som jag som vänsterpartist självklart välkomnar. Det här var ett beslut som fattades med en tydlig majoritet. Av de 173 FN-stater som deltog i omröstningen röstade 107 ja, 52 avstod och endast 14 röstade nej.

På nej-sidan, bland dem som sade nej till ett palestinskt medlemskap i Unesco, återfanns föga förvånande USA och Israel samt några av de mest dogmatiska Israelvännerna i EU, Tyskland, Holland och Tjeckien, men också en rad ö-stater i Stilla havet.

På nej-sidan fanns också Sverige. Jag måste säga att det är en nej-röst som förvånar, inte minst eftersom vi vet att en rad andra EU-stater valde att till och med rösta ja. Av EU:s medlemsstater var det 22 stycken som valde att rösta ja till ett palestinskt medlemskap eller att avstå.

Att Sverige vid omröstningen röstade nej och sällade sig till de mest hårdföra Israelvännerna i EU inom FN-systemet innebär en tydlig skiftning i svensk Mellanösternpolitik. Det har väckt många frågor både här i Sverige och runt om i världen.

I FN har Sverige haft som tradition att vi röstar för tydliga resolutioner som har gett stöd till en tvåstatslösning. Vi har röstat för även kontroversiella resolutioner som har berört Israels ockupation. Det har knappast varit så att det har varit USA, Israel och olika ö-atoller i Stilla havet som har varit våra närmast allierade i FN-systemet när vi har röstat i frågor som har handlat om Mellanöstern.

Jag välkomnar därför att utbildningsministern trots allt är så tydlig som han är. Sveriges nej till ett palestinskt medlemskap i Unesco handlade egentligen inte alls om Unesco. Det var ett politiskt ställningstagande, kopplat till Palestinas ansökan om att bli medlem i FN, ett medlemskap som det knappast är någon hemlighet att Jan Björklund är hårdnackad motståndare till.

Låt mig därför påminna utbildningsministern, som också är ansvarig för Unescofrågor, att i fackorganet Unesco, precis som i många andra fackorgan inom FN-systemet i dag, har stater rätt att söka medlemskap och beviljas medlemskap även om de inte är medlemmar i FN. Det finns en rad exempel på detta historiskt, låt mig ta några.

Österrike gick med i Unesco 1948 men blev medlem i FN först 1955. Monaco valdes in i Unesco 1962 men blev medlem i FN först 31 år senare. Schweiz valdes in i Unesco 1949 men valde att gå med i FN först 2002. Det finns även exempel på länder som har befunnit sig i konflikt

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

som har valt att gå med i Unesco, trots att de inte har kunnat gå med i FN. Nord- och Sydkorea blev inte medlemmar i FN förrän 1991 på grund av konflikten på koreanska halvön och de låsningar som skapades i samband med kalla kriget. Det hindrade inte Unesco från att välja in Nordkorea 1974 och Sydkorea 1950.

Ett ställningstagande till Palestinas ansökan om medlemskap i Unesco borde ha gjorts med utgångspunkt i just palestiniernas relation till Unesco och Unescos arbete, palestiniernas rätt att vara med och styra och påverka organisationen, precis som man har gjort i en lång rad andra fall.

Frågorna till utbildningsministern blir: Varför valde den svenska regeringen att i just detta fall koppla Palestinas medlemskap i Unesco till frågan om dess medlemskap i FN och den process som nu pågår i säkerhetsrådet? Varför väljer man att särbehandla Palestina som stat? Varför har regeringen dubbla måttstockar när man bedömer medlemskap i organisationen Unesco?

Anf. 3 FINN BENGTTSSON (M):

Fru talman! Jag får tacka interpellanten för ett brinnande engagemang i sin fråga. Jag får också tacka utbildningsministern för ett väldigt klargörande och enkelt svar. Naturligtvis är det så att processen kring Palestinas deltagande i FN-sällskapet pågår i högönskelig välmåga. Det innebär samtidigt att jag tycker att regeringens position är helt rätt här.

Jag gick egentligen upp i debatten för att titta på just FN-fackliga organ, som Unesco är, ur ett för mig väldigt viktigt moraliskt politiskt perspektiv. Jag har nyss återkommit från en veckas studieresa i Taiwan, det som heter Republiken Kina. Där har man 23 miljoner invånare. Man har väldigt hög status på sin utbildning. Det är faktiskt så att av de 23 miljonerna är det 1 miljon som har avlagt doktorsexamen. Jag tror att det är bäst i världen. Man har högt ställda krav på demokrati, folkliga val, folkvalt parlament och så vidare. Man verkar alltså inom FN-stadgan på alla sätt.

När det kommer till kultur, som är en annan viktig del av just Unescos verksamhet, har man faktiskt, när man flydde från kommunistdiktaturen på Fastlandskina, sett till att rädda undan nästan två tredjedelar av de kulturartefakter som går tillbaka till det traditionella historiska rike som Kina en gång har varit.

Just av detta skäl är det djupt beklagligt att världssamfundet förvägrar Taiwan som självständig nation att faktiskt få medverka i Unesco. Man ger dem inte ens möjlighet att ha observatörsstatus, fastän de egentligen skulle tillföra världssamfundet väldigt mycket.

Det här är för mig en oerhört laddad politisk fråga jämfört med det som nu diskuteras när det gäller Palestina där frågan löses i en helt annan ordning. Man är inkluderande i sitt ställningstagande, inte minst från den svenska regeringen, för att komma vidare. Men när det handlar om ett försmått folk, som jag tycker att taiwaneserna är när det handlar om FN:s engagemang, kan man ändå resa frågan hur det kan komma sig att interpellanten brinner så mycket för Palestina där jag tror att en lösning säkert är på väg. Jag har nog aldrig hört talaren i den här talarstolen värna det kinesiska demokratiska folket i Taiwan när det gäller samma intresse av att delta i FN-organ och delta i de fackliga organen.

Ett annat sådant typiskt beklämmande exempel, fru talman, som kom fram under mitt studiebesök i Taiwan var att Taiwan sent omsider släpptes in i Världshälsoorganisationen via det som heter World Health Assembly, alltså det högsta beslutande organet för Världshälsoorganisationen. Där fick man observatörsstatus efter att ett tragiskt problem hade utspelat sig. Under tiden med svininfluensan undanhölls det taiwanesiska folket all information via FN om spridningen av influensan, vilket ledde till att Taiwan hade, som de ansvariga inom hälsodepartementet bedömde det, 83 dödsfall som kanske hade kunnat undvikas om Taiwan hade fått del av informationen.

Nåväl. Nu får Taiwan delta på nåder med observatörsstatus. Det är en njugghet som världssamfundet visar det taiwanesiska folket.

Ett sista exempel på ett annat fackorgan inom FN som taiwaneserna också nekas ett deltagande i är den internationella civilflygsorganisationen. Inom FN:s ram finns ett ansvar för att flygplan som flyger över länder får lov att delge varandra ur flygsäkerhetssynpunkt information om var planen flyger. Här pågår över det taiwanesiska landet en omfattande överflygning av alla internationella fligheter, men Taiwan får inte en plats i denna FN-fackliga organisation för att också delta i arbetet med flygsäkerheten.

Fru talman! Det är viktigt att från denna talarstol också titta på de länder som de facto inte inkluderas fullt ut i FN, trots att de uppfyller kraven på demokrati och rättvisa mot sin befolkning.

Anf. 4 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Sveriges mål sedan mycket länge, sedan mitten av 1970-talet, är att det ska finnas en tvåstatslösning Israel–Palestina genom ett fredsavtal. Detta har varit Sveriges position oavsett regering sedan 1970-talet – och är det alltså.

Men man måste göra skillnad mellan två stater med ett fredsavtal och två stater utan ett fredsavtal, det vill säga i praktiken två stater i krig med varandra. Det är det avgörande. Det har också varit Sveriges position oavsett regering. Under Anna Lindhs tid, när Vänsterpartiet ingick i det rödgröna samarbetet, hävdades att en palestinsk stat erkänns fullvärdigt den dagen den upprättas genom ett fredsavtal mellan Israel och Palestina. Detta är målet.

För att nå målet måste båda parter i denna process utsättas för internationellt tryck. Problemet med Hans Lindes linje är att han vill bara utsätta den ena parten för tryck. Det är bara Israel med bosättningspolitiken som ska brännmärkas. Jag brännmärker gärna den. Den är oacceptabel. Israel borde omedelbart upphöra med nya bosättningar, och självklart måste Israel dra sig tillbaka från bosättningarna som en del av ett fredsavtal. Den är felaktig. Men det räcker inte.

I det område där mer än 40 procent av palestinierna bor i den blivande palestinska staten, nämligen Gaza, styr Hamas. Hamas har en stark förankring där, Hamas är en terroristorganisation och Hamas vill utplåna staten Israel. De erkänner inte staten Israels rätt att existera, de förnekar Förintelsen i sitt manifest och de styr där.

Man kan inte tänka bort Hamas när man talar om en framtida palestinsk stat. Det är vad detta handlar om. Israel måste i en fredsuppgörelse garanteras säkra gränser. Både PLO och Hamas måste erkänna Israels

rätt att existera. Det är detta som en framtida fred handlar om. En palestinsk stat ska få bildas, och Israel ska tillerkännas säkra gränser. Båda parter har något att få, men båda måste ge något. Israel kommer att få frånträda bosättningarna, och Palestina å sin sida måste garantera att det inte utförs terroristattacker.

Problemet är att Hans Linde vill bara att Israel ska sättas under tryck och erkänner inte problemet med Hamas över huvud taget. Det gör den internationella kvartetten. FN, EU, USA och Ryssland säger att en förutsättning för att få i gång fredsförhandlingar är naturligtvis att Hamas lägger ned vapnen och är beredd att erkänna staten Israels rätt att existera. Det nämner aldrig Hans Linde. Det är en terroristorganisation som har många oskyldiga civila liv på sitt samvete. Både Israel och Palestina har en hemläxa att göra, men man kan inte lägga hela trycket på ena parten. Det är Sveriges position, och har varit i årtionden.

Med Hans Lindes uppfattning borde naturligtvis Sverige ha erkänt Palestina för länge sedan. Varför gjorde inte Sverige det redan på 1990-talet? De socialdemokrater som nu har fladdrat – de har i och för sig en ny position varje månad i de flesta frågor – säger att de håller med Hans Linde. Men när de satt i regering gjorde de inte det – då hade de ju naturligtvis kunnat erkänna Palestina. Men de hade samma uppfattning som vi har nu. Det krävs ett fredsavtal för en tvåstatslösning. Det är det som skiljer Vänsterpartiet och regeringen åt.

Omröstningen i Unesco kom att handla om hela FN-processen. Det var palestinierna själva som genom att föra upp frågan i Unesco precis inför omröstningen i Förenta nationerna såg till att den blev en del av FN-processen. Hela världen har betraktats som en del av den överordnade FN-processen. Det är därför regeringen har gjort det också. Vi menar att frågan bör avgöras ytterst i säkerhetsrådet och generalförsamlingen, inte i vart och ett av FN:s underorgan.

Anf. 5 HANS LINDE (V):

Fru talman! Jag har ställt en interpellation som handlar om Palestinas medlemskap i Unesco. Jag har riktat interpellationen till ansvarigt statsråd Jan Björklund, som är som utbildningsminister ansvarig just för frågor som rör Unesco. Om jag i denna talarstal hade velat diskutera situationen i Mellanöstern, ett eventuellt svenskt erkännande av Palestina, hade jag vänt mig till ansvarigt statsråd, nämligen utrikesminister Carl Bildt. Men om Jan Björklund vill stå i talarstolen och leka ställföreträdande utrikesminister – ja, låt oss ta den diskussionen.

En tvåstatslösning kommer självklart att kräva en förhandlingslösning. Den kommer att kräva att två stater kommer överens och att det finns ett fredsavtal. Vi kan konstatera – och det är ett faktum som inte ens Jan Björklund kan blunda för – att det i dag inte pågår några som helst förhandlingar om en framtida tvåstatslösning mellan Israel och Palestina. Vi ser i stället hur Israel steg för steg slår sönder möjligheten att bygga en framtida palestinsk stat genom att man bygger muren på ockuperad mark, genom att fortsätta med sin bosättningspolitik, genom att fördriva palestinier från ockuperade områden. Med Jan Björklunds förhållningssätt att invänta att Israel vill komma till förhandlingsbordet ger vi ockupationsmakten Israel vetorätt över en framtida förhandling om en tvåstatslösning.

Låt mig vara tydlig. Vänsterpartiet, som är ett socialistiskt, feministiskt och demokratiskt parti, känner inga sympatier för en organisation som Hamas. Jag har träffat Hamasföreträdare och framfört min kritik mot dem. Men är det en framgångsrik politik att motsätta sig president Mahmud Abbas försök att komma fram med en tvåstatslösning, att lyfta upp den palestinska frågan på FN:s dagordning? Är det ett framgångsrikt sätt att bekämpa Hamas att samtidigt blockera varje försök som görs av den palestinska ledningen? Jag tror knappast det. Den politik som har förts i den borgerliga regeringen, isoleringspolitiken av den palestinska myndigheten och Hamas, har i grunden varit kontraproduktiv. Man har i stället bidragit till att stärka Hamas ställning.

Fru talman! Nu handlar den här interpellationen om Unesco. Då vill jag trots allt ställa några frågor som rör Palestinas medlemskap i Unesco till ansvarigt statsråd, och jag hoppas ändå att statsrådet kan svara på frågorna den här gången.

Jag tittade i morse på Unescos hemsida. Jag tittade på listan över världsarv. Det är en av de viktiga arbetsuppgifterna, som säkert Jan Björklund känner till som ansvarigt statsråd, som Unesco sysslar med. Det är att lista platser och byggnader som är viktiga för mänskligheten – även för framtida generationer.

I dag på listan över världsarv finns 936 platser runt om på jordklotet. Fyra av dem ligger i Sverige, bland annat Birka, Visbys medeltida centrum och Skogskyrkogården. På den långa listan finns inte ett enda hus eller en enda plats på de ockuperade palestinska områdena, inte en enda plats på Västbanken, Gazaremsan eller i östra Jerusalem. Det är gamla stan i Jerusalem, Födelsekyrkan i Betlehem, Abrahams grav i Hebron och Klippmoskén, som räknas som en av de absolut viktigaste platserna för muslimer. Ingen av dessa platser finns med på listan. Dessutom vet vi att många av de viktiga historiska platserna, viktiga inte bara för palestinier eller människor som bor i Mellanöstern utan för hela mänskligheten, i dag hotas av den israeliska ockupationen, av vägbyggena, av check-points, av bosättningarna och av murbygget.

Jag kan som västkustbo erkänna att jag är mycket glad över att radiostationen Grimeton är en av de platser som har blivit listade som ett världsarv. Men till och med jag kan se att det för mänskligheten kanske är Klippmoskén eller Abrahams grav som kommer att vara viktigare platser att skydda för framtiden.

Då blir frågan till utbildningsministern, som motsätter sig att Palestina ska upptas i arbete i Unesco och få möjlighet att få sina platser klassade som världsarv, vad han vill göra för att skydda dessa viktiga platser på de ockuperade områdena, precis som man i Sverige skyddar platser.

Anf. 6 FINN BENGTTSSON (M):

Fru talman! Eftersom interpellanten trycker på att det handlar om Unesco i denna interpellation kan vi titta lite grann på vad syftet med Unesco är och se detta ur ett solidariskt perspektiv i förhållande till länder som berörs.

Jag nämnde i mitt förra inlägg det som jag tycker är problemet med Republiken Kina, det vill säga Taiwan, och dess utanförskap när det gäller såväl FN som dessa fackorgan, inte minst Unesco.

Precis som statsrådet sade tror jag att vi alla skulle välkomna en fredlig lösning, helst en tvåstatslösning, när det handlar om Mellanöstern. I den processen är det naturligt att så småningom se en inklusion av ett sådant land i fackorganen men naturligtvis också i FN.

Däremot vill jag påstå att vi har ett land, Taiwan, som jag nämnde i mitt förra inlägg, med drygt 23 miljoner invånare, drygt dubbelt så många som Sverige, med mycket högre utbildningsstatus, om man formellt tittar på detta, och en av Unescos huvuduppgifter är att stödja den internationella utbildningen och forskningen. I princip samtliga ledamöter i deras parlament har en universitetserfarenhet. När det handlar om kultur har det taiwanesiska folket räddat de unika kulturskatterna från det stora forntida kinesiska riket som annars hade legat för fåfot inom kommunismens regi på fastlandet.

Utifrån dessa perspektiv är det pinsamt att världssamfundet inte kan sträcka ut en hand, faktiskt inte bara för Taiwans och den taiwanesiska befolkningens skull utan lika mycket för världssamfundets behov av deras kompetens inom utbildning, forskning och kultur. Så länge man håller dem borta är det en tveksam solidaritet riktad bara till dem som kanske har den större ekonomiska makten i kraft av sin storlek. Jag tycker att man då har en tveksam moralism. I Hans Lindes inlägg skulle man kräva lite mer av Vänsterpartiet och att de i så fall skulle stå upp för all solidaritet i världen, även för de 23 miljoner demokratiska kineserna i Taiwan.

Anf. 7 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Finn Bengtssons inlägg visar mycket tydligt på Hans Lindes och Vänsterpartiets mycket selektiva engagemang när det gäller utrikespolitik. Så är det alltid, eller hur, Hans Linde?

I Taiwans fall handlar det om en stor kommunistisk diktatur, men man hör aldrig ett ord från Vänsterpartiet. Men Taiwan får diskuteras en annan gång. Men det är ett otroligt selektivt engagemang från Hans Lindes parti, och det har det alltid varit.

Palestina är permanent observatör i Unesco och har varit det under lång tid. Man deltar i massor av samarbeten. Att man vill bli permanent medlem har att göra med den politiska processen i Mellanöstern. Det är klart att det inte har med kulturarven att göra, det vet Hans Linde. Det är verkligen att reducera hans inlägg att tro det. Hans Linde försöker intala omvärlden att man ska tro att detta handlar om kulturpolitik. Det är klart att det är en del av FN-processen just nu. Det är väl ingen idé att neka till det? Det blir bara löjligt. Det är klart att det är en del av den större politiska process där Palestina nu vill bli erkänd som fullvärdig stat trots att man ännu inte är det. Det är naturligtvis detta det handlar om. Så betraktar hela världen detta. Vartenda land som sitter och tar ställning vid dessa voteringar betraktar omröstningen utifrån denna aspekt. Det är det som vi också har gjort när vi har sagt att vi från svensk sida tar ställning till denna fråga i säkerhetsrådet, eller för vår del blir det kanske i generalförsamlingen eftersom vi inte sitter i säkerhetsrådet. Att föra upp det i Unesco först är fel väg.

Det är alltså klart att detta är en del av den stora processen. Detta handlar inte om kulturarven i första hand. I detta samarbete är Palestina redan med fullt ut. Man deltar i mängder av projekt. Sverige har också mängder av bra projekt på Västbanken och i de palestinska områdena, trots att Palestina inte är en stat. Men det går inte att se detta som någonting annat än en del av denna process. Det är precis det som jag sade i mitt interpellationssvar, och det är det som är bevekelsegrunden just nu.

År 1981 lämnade Palestina in sin första ansökan om att bli fullvärdig medlem i Unesco. Varje år har det avvisats, också av Sverige. Det kan hända att Hans Lindes parti hela tiden har tyckt att man borde rösta för, men Socialdemokraterna har inte tyckt det. Palestina blir erkänd som stat när det finns en stat i ett fredsavtal, och vi ska sätta press på båda parter att åstadkomma detta. Då blir Palestina en fullvärdig stat och erkänd som det. Har man någon annan uppfattning hade man naturligtvis kunnat erkänna Palestina hela tiden under denna period, i alla fall sedan Oslo-avtalet 1993. Vi menar detta. Det är naturligtvis detta som det handlar om till sist, alltså en tvåstatslösning genom ett fredsavtal.

Det är inte, som Hans Linde försökte antyda, att det är bara Israel som begränsar detta med bosättningar. Så är det inte.

Det är riktigt att Israel förtjänar stark kritik för sina bosättningar. Men palestinierna, båda dessa stora dominerande palestinska organisationer som har kontroll över var sin del av ett blivande Palestina, måste erkänna att Israel har rätt att existera. Självklart har båda parter en hemläxa att göra innan det går att åstadkomma ett fredsavtal. Att nu erkänna den ena parten som en fullvärdig stat utan att de måste göra sina eftergifter tror vi vore olyckligt, men så kan man naturligtvis föra en förhandling. Det handlar om en tvåstatslösning genom ett fredsavtal. De som nu driver fram detta i Förenta nationerna vill ha två stater utan fredsavtal. Det är ett brott mot den svenska linjen som den har uttryckts under olika regeringar under lång tid.

Anf. 8 HANS LINDE (V):

Fru talman! Jag ska bara inleda med att det stämmer. Jag säger ingenting om Taiwan i denna interpellation. Jag säger inte heller någonting om de övriga drygt 200 stater på detta jordklot som är med i Unesco eller inte med i Unesco eftersom jag har ställt en interpellation som handlar om Palestinas medlemskap i Unesco. Finn Bengtsson är jättevälkommen att skriva en egen interpellation som handlar om Taiwans ansökan till Unesco, och så kan vi diskutera det då.

Den omröstning som man hade i Unesco den 31 oktober handlade om en enda sak, nämligen om man skulle låta Palestina bli medlem i Unesco – ja eller nej. Om man nu från den borgerliga regeringens och Jan Björklunds sida såg olika processkäl för att i detta läge inte låta Palestina bli medlem hade det logiska varit att lägga ned sin röst och i stället göra som majoriteten av EU:s medlemsstater gjorde och lämna in en röstförklaring. Det hade varit det begripliga sättet. I stället lämnade man in en nej-röst. Man röstade nej tillsammans med USA, Israel, Tyskland och en rad söderhavsatoller. Detta kan inte uppfattas som någonting annat än ett tydligt politiskt ställningstagande, och det är ett politiskt ställningstagande som också kommer att få konsekvenser för Sveriges möjligheter att agera i en lång rad andra FN-organ.

Sedan noterar jag att Sveriges utbildningsminister, ansvarig för Sveriges engagemang i Unesco, tycker att det är löjligt att värna om kulturarvet på de palestinska områdena.

Jag har varit vid Födelsekyrkan i Betlehem. Jag ser hur olika checkpoints gör att människor inte längre kan besöka denna plats, troende människor som vill besöka och se den plats där Jesus föddes. Jag har sett hur palestinier fördrivs från gamla stan i Jerusalem där de har bott i generationer. Jag har i Hebron sett att människor inte får gå ut på gatan där de bor därför att den israeliska armén har stängt av gator för palestinier i palestinska områden. Att värna om dessa människor och att uppröras över detta tycker Sveriges utbildningsminister, ansvarigt statsråd för Unescofrågor, är löjligt. Det säger en hel del om Jan Björklunds enögdhet.

Anf. 9 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Jag noterar att Hans Linde för att han riktigt ska få till knorren i sitt anförande grovt måste förvränga det som jag sade. Jag sade inte att kulturminnena på Västbanken inte ska skyddas. Det gör de.

Vad jag sade var att om man tror att omröstningen i Unesco enbart skulle handla om kulturarv då är man bra naiv. Att den kommer upp precis just nu har att göra med den stora process som pågår inom hela FN-systemet när det gäller Palestinas status och ställning, och det är så huvuddelen av de länder som har röstat ja, nej eller avstått har funderat när de har funderat på hur de ska rösta.

Hans Linde räknar upp att han har sett ett antal saker och personer som lider under den israeliska ockupationen på Västbanken. Det är vi alla medvetna om. Hans Linde räknar dock aldrig upp de personer som dödas och lemlästas av palestinska islamistiska extremisters terrorattentat och självmordsbomber eller de raketer som skjuts från Gaza. I morse skedde det från Hizbullah i Libanon urskillningslöst rakt in mot israelisk civilbefolkning. Det talar Hans Linde aldrig om. Det är just denna brist på balans som gör att er ståndpunkt inte blir trovärdig.

Ska man åstadkomma inte bara ett politiskt spektakel här i kammaren, som Linde är ute efter, utan en hållbar fred, då måste båda parter i denna konflikt sättas under press.

Israel måste vara beredd att överge bosättningar och de ockuperade områdena. Men från palestinsk sida måste inte bara PLO utan både PLO och Hamas, som styr över nästan hälften av den befolkning som kommer att bli det blivande Palestina, erkänna att Israel ska ha rätt att existera.

Båda parter måste sättas under press för att de ska få vad de vill. Israel vill ha säkra gränser. Palestina vill ha en stat. För att båda ska få vad de vill måste de också ge något. Det Linde vill göra är att ge något åt den ena sidan utan att man därifrån ska behöva leverera något i gengäld. Det är dålig förhandlingstaktik.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 10 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Mikael Damberg har frågat mig om jag är beredd att ompröva mitt ställningstagande och starta arbetet med legitimation också för fritidspedagoger.

Den 1 juli i år infördes ett system med legitimation för lärare och förskollärare. Det är en stor reform som regeringen bedömer behövs som ett led i att höja undervisningens kvalitet och öka måluppfyllelsen. Reformen syftar till att stärka och lyfta fram lärares och förskollärares ansvar för det viktiga samhällsuppdraget att undervisa elever och barn.

Fritidshemmet är inte en skolform utan en kompletterande verksamhet till skolan. Därmed fyller fritidshemmet en viktig roll. Det innebär dock inte per automatik att samma prioriteringar och behov av insatser för att stärka kvaliteten behövs i fritidshem som i skola. Det finns ingen läroplan och inga kunskapsmål som är specifika för fritidshemmen.

Lärarlegitimationen omfattar inte fritidspedagoger, helt enkelt därför att lärarlegitimationen är avsedd för lärare. Fritidspedagoger är, liksom många andra yrkeskategorier, viktiga i skolans arbete. Men fritidspedagoger är inte lärare.

Fritidspedagogerna har naturligtvis en viktig funktion att fylla i fritidshemmen. Den är så viktig att det finns en särskild bestämmelse i skolförordningen där detta anges.

För att stärka det pedagogiska uppdraget i fritidshemmen har regeringen infört en särskild utbildningsinriktning mot arbete i fritidshem inom grundlärarutbildningen som nu drar i gång. Den som får en examen som grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem kan efter ansökan till Statens skolverk få en lärarlegitimation och bli behörig att undervisa dels i fritidshem, dels i vissa ämnen och årskurser i grundskola. Det innebär att dessa lärare får en bred behörighet och blir användbara för undervisningen både i fritidshem och i skola.

Fritidspedagoger med en äldre examen som är inriktad enbart mot fritidshem ges från och med nästa år möjlighet att gå en kompletterande utbildning inom Lärarlyftet II. Utbildningen kommer – precis som den nya grundlärarutbildningen – att vara behörighetsgivande och leda till lärarlegitimation.

Som framgår har regeringen vidtagit flera åtgärder för att stärka både fritidshemmets roll att komplettera skolan och fritidspedagogernas möjlighet att vidareutbilda sig för att kunna få legitimation och därmed självständigt få bedriva och ansvara för viss undervisning. Det finns inga planer för dagen att ompröva detta regelverk.

Anf. 11 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för ett väldigt tydligt svar! Det är inte varje gång man får tydliga svar på sina interpellationer, men den här gången fick vi det.

Utbildningsministern ser inte någon anledning att se över möjligheten till legitimation också för fritidspedagoger. Det är ett tydligt negativt besked för alla fritidspedagoger runt om i landet som nu vet att de inte har någonting att förvänta sig av den borgerliga regeringen.

Detta är ingen ny fråga. Den var uppe till diskussion redan när riksdagen fattade beslut om legitimation för lärare och förskollärare. Då var vi socialdemokrater tydliga med att vi såg detta som ett viktigt första steg. Vi välkomnade verkligen legitimation för lärare och förskollärare. Men vi sade samtidigt att man borde ta ytterligare steg för att se till att fler grupper kvalitetssäkras än de som fanns med i legitimationssystemet, och vi pekade särskilt ut fritidspedagogerna. Vi ville att regeringen skulle återkomma till riksdagen med ett förslag om hur fritidspedagogernas status kan höjas och deras yrkesutövning kvalitetssäkras.

Vi fick ingen majoritet för det i Sveriges riksdag då. Nu noterar jag att utbildningsministern fortfarande inte ser några motiv för att höja kvaliteten på den verksamheten och kvalitetssäkra den. Jag tror att det är ett misstag.

Jan Björklund skriver i sitt skriftliga svar: "Fritidshemmet är inte en skolform utan en kompletterande verksamhet till skolan. Därmed fyller fritidshemmet en viktig roll. Det innebär dock inte per automatik att samma prioriteringar och behov av insatser för att stärka kvaliteten behövs i fritidshem som i skola. Det finns ingen läroplan och inga kunskapsmål som är specifika för fritidshemmen."

Nej, läroplanen är ju gemensam för grundskola, förskoleklass och fritidshemsverksamhet. De ska jobba för ökad måluppfyllelse. Jag ser fritidshemmen som en otroligt viktig del för att grundskolan ska klara sin måluppfyllelse.

Det är en lägre andel som når målen i grundskolan. De senaste fem åren i rad har vi sett en allt större andel som inte har behörighet till nationellt program på gymnasieskolan. Vi kan se att de barn som inte når målen skulle ha behov av en kvalitetssäkrad verksamhet i skolan, en pedagogisk verksamhet i skolan under hela dagen.

Fritidshemmen kanske inte uppfattas som den största politiska frågan i debatten. Men man ska veta att det är väldigt många som berörs av fritidshemmen. Barnantalet i fritidshemmen har tredubblats sedan 1990. I dag går fyra av fem barn i åldern sex till nio år på fritis, och efterfrågan fortsätter att öka.

Genom att säkra och höja kvaliteten i fritidshemmen kan också måluppfyllelsen höjas i grundskolan. Det är här jag inte förstår varför statsrådet inte ser möjligheter med att jobba med en kvalitetssäkring också av fritidshemmen för att nå målen i skolan.

Faktum är att eleverna går i förskoleklass. De 6-åringar som går i förskoleklass går kanske tre timmar per dag i skolan med en lärare som ansvarig. Sedan går de över vid lunch och är på fritidshem resten av dagen, kanske mer än tre timmar, innan föräldrarna kommer och hämtar barnen på eftermiddagen.

De fyra, fem eller sex timmar som de befinner sig i skolan i en pedagogisk verksamhet, varför ska man inte se till att kvalitetssäkra den verksamheten på bästa möjliga sätt, så att man stimulerar barnens utveckling med högkvalitativ pedagogisk verksamhet? Varför är det viktigt att kvalitetssäkra en 5-åring hela dag i förskolan men bara halva dagen i skolan för en 6-åring som går på fritidshem?

Det är här jag tycker att regeringen går in i ett bakvänt resonemang som hindrar en kvalitativ utveckling som gör att fler barn når målen i skolan.

Anf. 12 JABAR AMIN (MP):

Fru talman! För två veckor sedan ställde jag här i kammaren en fråga till utbildningsminister Jan Björklund. Jag undrade om han kunde se över legitimationsreglerna, så att även fritidspedagoger omfattas av lärarlegitimation.

Då svarade utbildningsministern att fritidspedagoger är fritidspedagoger och att lärare är lärare – olika saker med olika utbildning – och att fritidspedagoger därför inte ska omfattas av lärarlegitimation.

Men enligt skollagen är fritidshemmen en del av skolväsendet, och därför benämns verksamheten som undervisning som endast de med lärarlegitimation får ansvara för, alltså inte de som är utbildade för verksamheten, nämligen fritidspedagogerna.

Därför ser vi i dag att tusentals väl utbildade och erfarna fritidspedagoger inte längre får lov att ansvara för den verksamhet som de är utbildade för, en verksamhet som är viktig i skolan och viktig för eleverna.

Jag tycker att det är mycket beklagligt att regeringen har förpassat fritidspedagogerna till denna obekväma sits. Det tycks som om utbildningsministern ser legitimation inte som ett sätt att säkra kvaliteten i verksamheten utan som ett sätt att visa att lärare har fått utbildning i att sätta betyg.

Eftersom betyg inte sätts i undervisning som ska ske i fritidshemmen behöver verksamheten inte kvalitetssäkras, tycks regeringen resonera. Därför behövs ingen legitimation, säger regeringen.

Jag menar att vi genom att beröva fritidspedagogerna rätten att ansvara för och leda verksamheten i fritidshemmen riskerar att sänka kvaliteten i fritidshemmen, och det drabbar våra barn.

Nyss lämnade utbildningsministern ett klart och tydligt besked till Mikael Damberg. Han säger: Nej, fritidspedagogerna ska inte omfattas av förändrade regelverk, och jag kommer inte att förändra regelverket.

Med det som bakgrund undrar jag om utbildningsministern är beredd att göra något annat, nämligen se till att fritidspedagogerna även framöver får möjligheten att ansvara för och leda fritidsverksamheten.

Anf. 13 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Interpellanten beskriver att fritidshemmen är viktiga. Jag håller med fullt ut. De är mycket viktiga. Jag antar att interpellanten förutom erfarenhet som utbildningspolitiker också har erfarenhet som förälder – jag har det definitivt. Fritidshemmen är viktiga.

Interpellanten beskriver att fritidspedagogerna är viktiga. Ja, jag håller med fullt ut. Nu är frågan inte om detta är viktigt eller inte, för det är mycket som är viktigt i skolan. Frågan är om denna yrkesgrupp ska legitimeras som lärare eller inte. Det är det som interpellationen gäller.

Då kan jag säga: Syokonsulenterna är också jätteviktiga i skolan. De omfattas inte heller av lärarlegitimationen. Är de oviktiga för att de inte omfattas av lärarlegitimationen? Skolkuratorer omfattas inte av lärarlegitimationen. Det är otroligt viktig personal i skolan.

När det gäller frågan om lärarlegitimation eller inte kan det inte vara så att alla yrkesgrupper som är viktiga i skolan ska få lärarlegitimation bara för att de är viktiga. Alla yrkesgrupper är viktiga. Det räcker inte som argument att säga: Det här är en yrkesgrupp som är viktig. Låt oss

Prot. 2011/12:38

29 november

Svar på
interpellationer

ge dem lärarlegitimation! Frågan är: Är de lärare? Vår uppfattning är att de inte är det.

Jag noterar att det faktiskt fanns ett förslag. När riksdagen tog ställning till legitimationen fanns det ett förslag här i kammaren om att fritidspedagogerna skulle få bli legitimerade. Det lades fram av Miljöpartiet. Mikael Damberg röstade nej. Socialdemokraterna röstade nej. Man röstade på regeringens förslag.

Sedan skriver man att det skulle höja statusen för fritidspedagoger. Det är precis det vi gör med en ny utbildning där man blir både lärare och fritidspedagog.

Man kan tycka något annat, men Mikael Damberg röstade vid det tillfället nej till att fritidspedagogerna skulle legitimeras.

Nu är det en viss opinionsstorm. Då fladdrar Socialdemokraterna. Det sker varje kvartal, även i denna fråga. De orkar inte stå emot. Eller är det så att Mikael Damberg står fast vid det man röstade för, att fritidspedagoger inte ska legitimeras? Det kan ju vara så att Mikael Damberg står här i talarstolen och försöker låta som att han tycker att fritidspedagoger ska legitimeras för att opinionen finns där ute. Men egentligen var det kanske inte riktigt det han sade, om man lyssnade noggrant, utan att fritidshem var viktiga.

Det är ett intressant klargörande. Har Mikael Damberg ändrat sig? Vad är det i så fall som har ändrat sig under de två år som gått sedan vi röstade om frågan?

Anf. 14 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag noterar att skolministern ofta tar till ännu högre tonläge när han känner sig pressad. Det blir inte bättre argumentation för det.

Jag sade att vi hade en reservation när den här frågan behandlades i riksdagen, och jag sade att vi stödde regeringens förslag om lärarlegitimation. Men vi ville att regeringen skulle återkomma med ett förslag som kvalitetssäkrar fritidsverksamheten, kanske i form av en egen legitimation för fritidspedagogerna, eftersom det inte är samma sak som lärarlegitimation.

Vi hade en sådan reservation som vi röstade för – vi reserverade oss för detta. Den var tydlig i den här frågan.

Jag blir ganska upprörd när man säger att statusen för fritidspedagoger höjs. Har du träffat någon fritidspedagog som säger att statusen just nu, med regeringens politik, höjs för fritidshemmen och fritidspedagogerna? Det är inte riktigt med sanningen överensstämmande. De känner att de är helt bortprioriterade.

Ska vi vara ärliga mot varandra kan man säga att den här verksamheten har haft en ganska tuff tillvaro under en lång tid – eller hur? Barngrupperna har vuxit, och det har varit en diskussion kring kvaliteten under en lång rad av år. Skolverket har påtalat flera gånger att kvaliteten nu börjar bli lidande. Verksamheten är inte riktigt så pedagogisk som den skulle behöva vara.

Vi har den diskussionen, och då ställer jag en fråga nu: Är regeringen beredd att ta nästa steg? Som vi skrev i vår reservation behövs det. Lärarlegitimationen var bara första steget. Vi behöver titta på fler grupper som behöver kvalitetssäkras. Det var det vi skrev i vår reservation. Vi är nu

beredda att ta ett steg för att titta på fritidspedagogerna. Deras verksamhet är nämligen viktig för de barn som i dag inte klarar skolan.

Jag tror att skolministern måste fundera igenom sin argumentation. Man kan inte säga att verksamheten är viktig och sedan säga att vi inte behöver kvalitetssäkra den. Vi behöver kvalitetssäkra verksamheten för att den är viktig. I den här yrkeskategorin finns också kunskaper som är viktiga för skolans måluppfyllelse.

Då är det en helt annan argumentation, och då förstår jag inte varför skolministern måste vara så tydlig med att säga: Nej, regeringens regelverk är briljant. Vi gör inga förändringar i regelverket nu. Verksamheten har faktiskt väldiga kvalitetsproblem, och tendensen är nedåtgående.

Jag tar gärna en diskussion kring socialdemokratisk politik på det här området, för jag skäms inte över att vi ville ta ett steg med lärarlegitimationen och ytterligare steg för andra kategorier som behöver kvalitetssäkras.

Men frågan återstår: Vad är det som skiljer barn som är fem år från barn som är sex och sju år? Vad är det som gör att vi vill kvalitetssäkra verksamheten ordentligt för barnen hela dagen i förskolan men inte vill göra det för barnen i förskoleklassen och för de små barnen i skolan? Det är inte så många timmar per dag som är lärarledd undervisning. Resten av dagen är de faktiskt på fritidshemmen.

Det är oerhört viktigt att den kvaliteten hålls för att man ska klara alla barnen i skolan. Därför vill jag upprepa min fråga till skolministern: Är du verkligen inte beredd att ta ytterligare initiativ för att kvalitetssäkra verksamheten och se över om man ska jobba med en legitimation också för fritidspedagoger? Är inte det ett naturligt steg på vägen om vi vill kvalitetssäkra verksamheten under hela dagen för svenska skolelever när de är riktigt små?

Anf. 15 JABAR AMIN (MP):

Fru talman! Ministerns argumentation haltade en hel del. Han tog syokonsulenter som exempel. Men syokonsulenter förlorar inte rätten att ansvara för och leda den verksamhet som de har ansvarat för och lett. Regeringen berövar nu en stor grupp fritidspedagoger rätten att ansvara för och leda den verksamhet som de har lett i decennier. Detta är en stor förändring som inte drabbar de andra grupperna.

Utbildningsministern undvek att svara på frågan. Om du inte vill ge dem lärarlegitimation undrar jag om regeringen är beredd att se över regelverket, så att de får ansvara för och leda verksamheten? Jag hoppas att ministern kan svara på den frågan.

Anf. 16 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Det ställs nu många frågor av olika karaktär. Jag är bara beredd att ge tydligt besked vad gäller själva interpellationen.

Är jag beredd att kvalitetssäkra fritidshemmen ytterligare? Ja, det är jag naturligtvis på många olika sätt, men det betyder inte att det nödvändigtvis ska vara legitimation. När det gäller frågan om att ge fritidspedagoger lärarlegitimation är det min uppfattning att lärarlegitimationen är avsedd för lärare. Förskollärarlegitimationen är avsedd för förskollärare.

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

Det finns många andra yrkesgrupper som också är viktiga i skolan. Då säger Mikael Damberg så här: Ja, men den här verksamheten måste kvalitetssäkras. Alltså måste man ha legitimation.

Men studie- och yrkesvägledning ska väl också kvalitetssäkras? Skolkuratorns verksamhet måste kvalitetssäkras. Ska de också ha lärarlegitimation?

Damberg hör nu att det finns en opinion där ute bland de fackligt organiserade fritidspedagogerna. Då svänger han. Han röstade emot det här förslaget när det fanns här i kammaren, men nu är han för. Han kunde ha röstat på Jabar Amins förslag för ett par år sedan. Det fanns ett förslag. Jabar Amins linje är konsekvent. Damberg fladdrar med opinionen.

Men jag är naturligtvis beredd att vidta åtgärder för att ytterligare kvalitetssäkra fritidshemmen – jag är också bekymrad över till exempel stora barngrupper. Men det är inte legitimation som nödvändigtvis är instrumentet för det. Det är andra åtgärder. Jag är bekymrad över kvaliteten på fritidshemmen. Men lärarlegitimationen är avsedd för lärare. Låt oss diskutera andra åtgärder för fritidshemmen! Jag är inte främmande för att diskutera andra typer av åtgärder. Men legitimationsinstrumentet är inte rätt i det här sammanhanget.

Det var vi överens om Mikael Damberg och jag när vi röstade i riksdagen. Sedan hade han någon annan reservation. Men det fanns ett förslag i kammaren att man skulle ha legitimation för fritidspedagoger, och Mikael Damberg röstade inte på det för två år sedan.

Det är okej att man ändrar sig. Man får ändra sig. Jag bara undrar: Vad är det i verkligheten som har ändrat sig mer än att det har uppstått ett opinionstryck? Finns det någon annan förändring som har skett på dessa två år, Mikael Damberg? Berätta gärna det.

Anf. 17 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag hoppas att skolministern läste vår reservation när vi behandlade frågan om lärarlegitimation och legitimation för förskollärare i kammaren. Då sade vi: Regeringen har uppenbarligen inte tagit med fritidshemspersonalen.

Ska vi rösta mot legitimation för förskollärare och lärare? Nej, det gör vi inte. Vi tycker att det är en så viktig reform att vi kvalitetssäkrar verksamheten i skolan och kvaliteten på lärarna. Vi skrev att det bara var ett första steg. Det krävs ytterligare steg.

Vi nämnde särskilt fritidspedagoger som ett område för kvalitetssäkring. Beskyll mig gärna för att ändra uppfattning om jag har ändrat uppfattning. Men det var exakt så det gick till. Det är därför vi står här i dag. Vi ser nu en diskussion som inte bara handlar om legitimationsfrågan, även om den är viktig.

Det är beklagligt att regeringen säger att för den del av personalen om jobbar med barnen nästan mer än lärarna under hela skoldagen när barnen är små ska vi inte jobba med legitimation. Det tycker inte skolministern är viktigt.

Man kan ha legitimation för fritidspedagoger. Det är fullt möjligt att utforma en sådan legitimationslösning. Men skolministern har inte något intresse av det. Han säger: Vi kan kanske tänka oss några andra kvalitets-säkrande åtgärder.

Jabar Amin hade en fråga om huruvida de ska leda arbetet eller inte. Det blev inte heller något svar på den frågan. Jag har flera gånger haft en diskussion med skolministern om kvalitetssäkring av fritidsverksamheten i allmänhet och en större diskussion om status och så vidare.

Skolministern har inte bidragit till att höja statusen för fritidspedagoger. Den allmänna bilden är: De är inte lärare, och därför är de inte lika viktiga. Det är den bild som skolministern har spridit om fritidspedagogernas arbete. Fritidspedagoger har bilden att en del tror att deras huvudsakliga ansvarsområde är att organisera kön till pingisbordet.

Har man en sådan bild av att fritidspedagogerna inte är viktiga för det pedagogiska arbetet, för utvecklingen socialt för dessa barn och med att bearbeta mobbning blir det en diskussion om att några står över andra. Den skulle man kunna undvika genom att ge ett tydligt besked i interpellationssvaret. Tyvärr lämnar du fel tydligt besked.

Anf. 18 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Man behöver inte skämmas för att man byter åsikt, Mikael Damberg. Det är helt okej att göra det om man i dag kommer fram till: Kolla, barnen är mer på fritis än i skolsalen – vilket naturligtvis många barn är de första åren – och därför borde fritidspedagoger bli legitimerade. Det säger Mikael Damberg, men så var det också för två år sedan. Barnen var faktiskt mer på fritis då också, men då röstade Damberg nej. Jag tyckte att Damberg hade rätt.

Vi måste höja kvaliteten på de svenska fritidshemmen. Vi är helt överens om detta. I den nya lärarutbildning som vi nu inför blir också de som går den fritidspedagogiska inriktningen legitimerade och får också rätt att undervisa i ett antal ämnen på lågstadiet. Jag tycker att det är rätt tänkt. De blir ännu mycket mer integrerade.

De som har en äldre fritidspedagogsutbildning ges nu stora fortbildningsmöjligheter. Det är inte speciellt många poäng de måste läsa in för att bli behöriga att undervisa i ett praktisk-estetiskt ämne på lågstadiet. Alla får möjligheten i Lärarlyftet II. Då kan de bli legitimerade och betraktade som lärare.

Det vi röstade nej till, Mikael Damberg, är Amins yrkande för två år sedan. Det tyckte jag att vi hade rätt i. Trots att det blåser lite där ute i dag törs jag säga: Vi hade rätt, och vi behöver inte ändra oss.

När det gäller andra åtgärder för att kvalitetssäkra fritidshemmen är jag beredd att diskutera det. Nu var jag fokuserad på att diskutera den fråga som interpellationen handlade om, nämligen om fritidspedagoger ska bli legitimerade eller inte.

Det är inte ett nytt besked vi ger i dag. Det har vi sagt hela tiden och till och med när vi röstade gemensamt här för två år sedan. Lärare och förskollärare blir legitimerade. Jag är helt beredd att diskutera andra åtgärder för att höja kvaliteten.

Fritidshemmen är viktiga. Fritidspedagogerna gör viktiga insatser. Men de är inte lärare, och det är därför de inte omfattas av lärarlegitimation.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2011/12:126 om meddelarfrihet

Anf. 19 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Patrik Björck har frågat mig om jag snarast avser att ta initiativ till att införa meddelarfrihet i offentligt finansierad privat verksamhet.

Jag vill först peka på att var och en har meddelarfrihet enligt våra grundlagar, det vill säga rätt att lämna uppgifter i princip i vilket ämne som helst till massmedier för publicering. Meddelarfrihet tillkommer alla, alltså även anställda inom den privata sektorn. Den friheten är förenad med en rätt till anonymitet. De som har del i tillkomsten, utgivningen och spridningen av information i grundlagsskyddade medier har en plikt att hålla uppgiftslämnarens identitet hemlig.

Meddelarfriheten kompletteras av de så kallade efterforsknings- och repressalieförbuden.

Efterforskningsförbudet innebär att myndigheter och andra allmänna organ inte får efterforska vem som har lämnat ett meddelande för publicering. Innebörden av repressalieförbudet är att det allmänna – i egen- skap av arbetsgivare – inte får vidta åtgärder som medför negativa konsekvenser för meddelaren, till exempel uppsägning eller disciplinpåföljd.

Eftersom dessa förbud endast gäller ingrepp från det allmännas sida omfattas som huvudregel inte privatanställda av detta skydd. Reglerna har dock gjorts tillämpliga även på anställda inom vissa företag med stark anknytning till det allmänna, men i huvudsak är efterforsknings- och repressalieförbuden inte tillämpliga inom den privata sektorn.

Frågan om det går att generellt stärka skyddet för privatanställdas meddelarfrihet har utretts tidigare. De förslag som har lagts fram har dock mötts av kritik från remissinstanserna. Kritiken medförde att den dåvarande socialdemokratiska regeringen inte gick fram med förslagen.

Utvecklingen har sedan dess gått mot att allt fler verksamheter drivs av enskilda. Den utvecklingen har varit positiv, men den har samtidigt medfört ett ökat behov av insyn i de verksamheter som numera bedrivs i privat regi.

Frågor om kvalitet i vård, omsorg och skola är prioriterade inom re- geringens arbete. De anställda i sådana verksamheter är bland annat med hänsyn till sin insyn i verksamheten en viktig del i kvalitetsarbetet, och det är angeläget att de tryggt kan rapportera om förhållanden som det finns anledning att särskilt uppmärksamma. Regeringen avser därför att tillsätta en utredning för att se om det går att finna lösningar som stärker skyddet för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet som läm- nar uppgifter om missförhållanden i verksamheten.

Anf. 20 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Mycket av vår gemensamt finansierade välfärd bedrivs i dag i entreprenadform. Det är privata firmor, aktiebolag och ekonomiska föreningar som sköter barnomsorg, skola och äldreomsorg. Det är verk- samhet som är finansierad av skattemedel.

För den verksamheten gäller andra regler än för den offentliga. Ak- tiebolagslagen och andra lagar tar över till skydd för företaget och dess möjligheter att via affärshemligheter kunna konkurrera med andra före- tag.

Offentlighetsprincipen och meddelarskydd gäller inte. Det innebär att anställda på sådana företag hamnar i en annan situation än anställda i offentlig verksamhet.

Det finns också exempel på att man i de politiska församlingarna gör upphandlingarna av dessa tjänster och att man i upphandlingsunderlaget skriver in meddelarskydd som ett avtalsvillkor, och andra låter bli att göra det.

Det skapar ett läge där den som är offentligt anställd hela tiden vet vilka regler som gäller. För en privatanställd i offentlig finansierad verksamhet råder en betydande osäkerhet. Vad säger avtalet mellan företaget och det offentliga? Vilken företagsform bedrivs verksamheten i? Vilken lagstiftning lyder den under? Vad säger det personliga anställningsavtalet?

Detta är en problematik som har påtalats vid ett flertal tillfällen. Jag har haft en interpellationsdebatt med ministern om detta för ett antal år sedan. I det svar jag fick då andades ministern ingen som helst insikt om att problemet faktiskt finns.

I april 2008 svarade ministern att det inte är aktuellt med några åtgärder för att stärka privatanställdas meddelarfrihet. Det var den uppfattning som ministern hade då.

De problem som vi kan se i dag är desamma som för tre år sedan. Det har alltså inte plötsligt skett något nytt. Det som har skett är tydligen att ministern och regeringen har satt upp fingret i luften och känt att det finns opinionsyttringar i samhället efter att man har fått kännedom om sådana vårdskandaler som vi har kunnat se i medierna där man har kommit vanvård på spåren. Det handlar om vanvård som kanske inte hade behövt inträffa, om anhöriga som kanske inte hade behövt hitta sina gamla i sådana här situationer och om gamla som kanske inte hade behövt utsättas för ett sådant lidande om ministern för flera år sedan hade tagit de här problemen på allvar och börjat arbeta med att åtgärda dem. Då hade vi kanske i dag haft en helt annan situation.

Jag hävdar att ministern har ett stort ansvar genom sin passivitet och sitt förnekande av problemet.

När man läser dagens svar kan man möjligen se en hårfin förflyttning hos ministern när det gäller att uppmärksamma och se problemet. Visserligen använder ministern nästan hela svaret till att bagatellisera problemet. Det förtjänar att påtalas. I en ton som säger att det egentligen är ett bagatellartat mindre problem som lyfts fram i interpellationen hävdar hon att meddelarfrihet tillkommer alla, även anställda inom den privata sektorn. Men det finns en liten förflyttning, nämligen att ministern eventuellt ska tillsätta en utredning. Det är vad som har skett under de här åren. Utredningen ska väl tillsättas för att man ska ha den som ett svar på frågor så länge opinionsstormen stormar.

Det räcker inte. Ministern måste ta ansvar och skyndsamt se till att man åtgärdar det här problemet som har varit uppenbart i flera år. Det var uppenbart också när vi diskuterade den här frågan för tre år sedan. Ministern måste ta sitt ansvar och se till att man tar bort de skillnader som beror på vilket företag man är anställd i. Man måste kunna använda sig av sitt meddelarskydd.

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 21 CHRISTINA OSKARSSON (S):

Fru talman! Frågan om meddelarskyddet har åter aktualiserats i och med den senaste tidens missförhållanden och vårdskandaler. Vårdpersonal har tagit kontakt med mig och berättat att de har varit fundersamma över den vård som bedrivs på deras arbetsplatser, men de vågar inte prata om detta och träda fram med namn.

Eftersom ni i den borgerliga regeringen har drivit på privatiseringen har på senare år tusentals anställda i skattefinansierad verksamhet bland annat inom vården fått byta arbetsgivare från kommun och landsting till privata bolag. Enligt uppgift är mer än en fjärdedel av Kommunals medlemmar privatanställda i dag.

Vi socialdemokrater har ju i flera år drivit på här i riksdagen och skrivit motioner om meddelarskyddet och att det behövs lagstiftning. Tyvärr har regeringen sagt nej, trots att även Riksrevisionen har kommit med kritik.

Äldreminister Maria Larsson, kristdemokrat, gjorde nyligen ett uttalande som gjorde många väldigt upprörda. Äldreministern ansåg att vårdpersonalen måste ta mer ansvar och visa mer civilkurage när det finns missförhållanden inom verksamheten. Det är ett uttalande från en minister som inte tycks ha en aning om hur vårdpersonalen har det i sin vardag.

Eftersom de inte har något meddelarskydd riskerar personer som jobbar inom privat verksamhet som är skattefinansierad att bli uppsagda och därmed förlora sin försörjning om de uttalar sig om allvarliga brister på arbetsplatsen. Många anställda har också otrygga anställningsvillkor som gör att rädslan för att förlora jobbet sätter en extra munkavle på dem.

Det här uttalandet ska naturligtvis inte justitieministern lastas för, men ni ingår i samma regering och jag undrar om Beatrice Ask som har ansvar för frågan om meddelarskyddet anser att vårdpersonalen inte visar tillräckligt civilkurage.

Anf. 22 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S):

Fru talman! Jag riktar ett litet tack till justitieministern för svaret som skiljer sig från det svar som jag fick för ungefär ett år sedan då jag ställde frågan om ministern var beredd att utöka meddelarskyddet för anställda i privata skolor. Så löd min fråga som jag hade riktat till minister Björklund.

I dagens svar tar ministern upp frågan om att stärka skyddet för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet som lämnar uppgift om missförhållanden i verksamheten. Det svaret kopplar jag till whistleblowers. I våras gav KU med riksdagens stöd ett tillkännagivande till regeringen om att det behövdes ett förstärkande just för whistleblowers. Meddelarskydd är ju något mer. Meddelarskydd handlar om att lämna uppgifter för offentliggörande som också kan omfatta sekretessbelagda uppgifter. Det är lite annorlunda.

Jag tycker att det är bra att man tar upp detta. Det har verkligen visat sig att det finns behov. Det sade KU också när vi tog upp frågan om whistleblowers. Det behövs en förstärkning. Det finns en oro för att tala om missförhållanden som förekommer på både äldreboenden och skolor. Vi socialdemokrater anser att det också behövs en förstärkning av meddelarskyddet i offentligt finansierad privat verksamhet. Där finns också

en gråzon. Ministern säger att det har utretts tidigare. Den sista stora utredningen var 1990; det är ganska länge sedan. Det har hänt otroligt mycket sedan dess.

Vi har tagit upp det i motioner i KU under flera år. De senaste åren har vi fått dem hänvisade in i Yttrandefrihetskommittén. Där har frågan begravts, tycker vi. I kommittén har man inte kommit överens om hur man ska handskas med den. Förra veckan kom ett uppdrag att vi ska skicka en skrivelse till Justitiedepartementet, så den kommer justitieministern att få ta del av. Där säger vi att frågan behöver utredas eftersom antalet verksamheter har ökat så fort. Snart är det fler anställda i offentligt finansierad privat regi än i kommunal regi och landstingsregi.

Jag hoppas att man i den utredning som justitieministern talar om tar med sig det som rör meddelarskyddet och inte bara whistleblowersystemen. Det tycker jag är viktigt.

Som Christina Oskarsson sade har ju Riksrevisionen på ett flertal ställen påpekat att något måste göras. Vi har fått signaler på många ställen. Jag hoppas att justitieministern tar med det när det gäller utredningen.

Anf. 23 FINN BENGTTSSON (M):

Fru talman! Patrik Björck säger att ministern bagatelliserar problemet i sitt svar. När jag läser svaret tycker jag att man problematiserar en viktig fråga.

Det har varit diskussion om meddelarskyddet med utgångspunkt i grundlagen. Vi har meddelarfrihet som är inskriven i grundlagen där man har frihet under ansvar. Man kommer sedan ned till hur det ska kunna skyddas på olika sätt i olika verksamheter. Det är vad interpellationen handlar om.

Interpellationen handlar också om det som interpellanten själv läste upp, nämligen att när det gäller aktiebolag skyddar det företaget. Vi vet vad rätttroga socialister tycker. De tycker att man i princip ska ha monopolverksamhet när det handlar om offentligt finansierad verksamhet. Revisionistiska socialister, som Socialdemokraterna förhoppningsvis är, är mer öppna för att det ska finnas inslag av mångfald, det vill säga även andra utförare än egna offentliga verksamheter. Där vill Vänsterpartiet ha monopol. Det har varit tydligt här i kammaren. Det kom fram från Vänsterpartiet inte minst under den finanspolitiska debatten.

Men frågan kvarstår ändå. Patrik Björcks partiledare har svävat lite på målet. Han har talat om att man i princip borde förbjuda aktiebolag att verka inom den gemensamt finansierade välfärden, men jag tror inte att Socialdemokraterna har landat i den frågan.

Då är återigen frågan: Hur ska vi förhålla oss till aktiebolagslagen? Det skydd den ger för företag har ju utretts, precis som har nämnts här. Socialdemokraterna har haft i princip ett och ett halvt decennium på sig i regeringsställning att göra någonting åt den utredningen, som via kritik från olika remissinstanser landade i att man gjorde absolut ingenting. Nu säger Patrik Björck att justitieministern och alliansregeringen bagatelliserar frågan.

Vad som egentligen hände var att när det kom fram att det varit knepigheter i vissa upphandlingar går finansminister Anders Borg ut och säger att man ska se över oegentliga finansieringsprinciper vid hantering av offentliga medel, bland annat de så kallade räntesnurrorna. Justitie-

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

ministern själv går ut, precis som hon förtydligar i detta svar, och säger att det nu är dags att se över hur man kan finna lösningar för att stärka skyddet för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet. Maria Larsson från Socialdepartementet går ut och ber Socialstyrelsen utreda klagomål som har inkommit i offentligt finansierad verksamhet som bedrivs såväl av privata aktörer som av kommuner och landsting.

Den hittillsvarande utvärderingen, som är långt ifrån avslutad, visar att kommuner och landsting, alltså de offentliga utförarna, inte heller på något sätt kan undandra sig ett ansvar. I Stockholms stad beslutar Alliansen att tills vidare stoppa upphandlingarna för att avvakta och se om det finns någonting ytterligare som kan göras. Vårdföretagarnas förening instämmer och välkomnar regeringens aktiviteter.

Detta, fru talman, är väl inte att bagatellisera frågans allvar? Det handlar i stället om att efter mer än ett decennium av passivitet från den socialdemokratiska regeringen ta tag i frågan, givet det faktum att det kommer upp frågeställningar som är viktiga att belysa.

Jag tycker därför att man blir något tveksam när man lyssnar till Patrik Björcks ganska populistiska utspel som handlar om att fånga upp en fråga där han själv anser att allting borde ha gjorts tidigare, när han själv tillsammans med sitt parti hade regeringsmakten. Det är ju i stället regeringen som via Finansdepartementet, Justitiedepartementet, Socialdepartementet och underlydande myndigheter tar tag i frågan.

Anf. 24 PHIA ANDERSSON (S):

Fru talman! Att personal har meddelarskydd och att repressalieförbud gäller för arbetsgivare är en säkerhetsgaranti för människor i behov av vård och omsorg så att de inte blir utsatta för missförhållanden. Låt oss inte glömma det i den här debatten, för det är precis vad meddelarskyddet handlar om.

Om man bedriver en verksamhet i offentlig regi med offentliga medel den ena dagen har man det skyddet, men om den dagen efter läggs över på entreprenad blir eventuella missförhållanden plötsligt företagshemligheter. Det är precis det som den här frågan handlar om.

Tidigare utredningar har gjorts, precis som har sagts här, och remsvaren på dem var väldigt kritiska för tio år sedan. I dag är det betydligt fler verksamheter vi pratar om. Bara på ett år kan det vara 30 000–40 000 inom vård och omsorg som tappar meddelarskyddet därför att det blir ett privat företag, fortfarande finansierat med skattemedel, som driver verksamheten.

Om det finns någon som helst oklarhet om vad vi socialdemokrater tycker i den här frågan vill jag tala om att vi tycker att det är oacceptabelt.

Många motioner har skrivits, och många av dem har hamnat i KU. Jag har som riksdagsledamot stått i talarstolen här år efter år och framhållit vikten av att meddelarskyddet följer med eftersom fler och fler verksamheter drivs i privat regi. Samtliga borgerliga partier har röstat ned dessa motioner.

Vi har i Yttrandefrihetskommittén, precis som Helene sade, försökt driva frågan för att se på möjligheterna. Det som hände för tio år sedan kan väl inte vara en frisedel i dag, när förhållandena dessutom är helt annorlunda? Det råder ingen tvekan om var vi socialdemokrater står i den

här frågan, så det är ingen frisedel att många remissinstanser för tio år sedan sade någonting annat.

Den här frågan förtjänar att man tittar på den och att man gör det med utgångspunkten att det ska finnas en garanti för att människor som är i behov av vård och omsorg, men även inom skolan, inte blir utsatta för missförhållanden.

Därför ställer jag frågan till ministern när det gäller meddelarskyddet och de delar som rör vård och omsorg: Kommer de också att omfattas av den här utredningen? Eller är det bara Jan Björklunds tidigare utspel i valrörelsen om att det skulle gälla friskolor? När frågan var uppe i KU sist, efter den valrörelsen, röstade samtliga borgerliga partier ned samtliga av de motioner som var skrivna.

Anf. 25 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Behovet av meddelarskydd och meddelarfrihet har framhållits här av flera debattörer före mig, och jag tänkte inte upprepa det.

Justitieministern säger i sitt svar att frågan har utretts tidigare, och det är sant. Den utredningen mötte ganska kraftig kritik från remissinstanserna.

Vad justitieministern inte berättar är att den socialdemokratiska regeringen av det drog slutsatsen att man behövde göra en ny utredning för att komma fram med ett lagförslag om att tillförsäkra personalen meddelarskydd och meddelarfrihet. Här i kammaren den 10 november 2005 sade den dåvarande socialdemokratiska statsministern Göran Persson: Det är dags att man nu gör en ny översyn av meddelarfriheten så att den också kan omfattas av sådan verksamhet som bedrivs av privata utförare i välfärden.

Det justitieministern inte heller säger är att Riksrevisionen har påpekat detta tidigare utan att regeringen har reagerat. Det är först nu när frågan om allvarliga missförhållanden i äldreomsorgen har fått mycket stor medial uppmärksamhet som regeringen reagerar och börjar prata om att man kanske ska tillsätta en utredning. Under alla de år som Beatrice Ask har haft ansvaret för de här frågorna har det inte varit aktuellt att ta upp frågan i en ny utredning.

Fru talman! Man ska komma ihåg att all personal som arbetar inom äldreomsorgen är skyldig att anmäla missförhållanden enligt lex Sarah. Men man ska också komma ihåg att enligt den lagstiftning som nu gäller är det skillnad mellan dem som är anställda i privat verksamhet och dem som är anställda i offentligt driven verksamhet. De som arbetar i en kommunalt driven verksamhet ska anmäla till socialnämnden om det förekommer eller man misstänker missförhållanden, medan de som arbetar i ett privat bolag ska anmäla det till bolagets ledning. Då är det fortfarande så att det inte når offentligheten. Det är först därefter som ledningen för det privata bolaget kan välja att gå vidare till Socialstyrelsen med en anmälan.

Redan här finns det en väldig skillnad, också enligt lex Sarah, i fråga om vad som gäller för anställda inom olika verksamheter.

Regeringen införde för några år sedan en ny lagstiftning som heter LOV. Just i den frågan handlade en viktig debatt om att tillförsäkra de anställda i privat driven verksamhet meddelarskydd och meddelarfrihet, dock inte enligt grundlagen men enligt avtal, som naturligtvis är mycket

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

svagare. Men också i den frågan röstade de borgerliga partierna samlat nej till förslagen om att föra in detta i lagstiftningen.

Fru talman! Jag vill fråga justitieministern vilka skäl det finns – förutom förstås att grundlagsändringar är komplicerade och kräver noggranna överväganden och utredningar, där vi är överens – för att förhållanden inom privat driven äldreomsorg ska få betraktas som företagshemligheter.

Anf. 26 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Jag är väldigt glad över det engagemang som finns i sammanhanget och ska försöka bemöta de frågor som ställts. De är ganska många så jag kan missa någon men då inte därför att jag vill försöka glida undan utan därför att det är svårt att hålla ordning på det hela.

Jag tycker att vi är rätt överens om verklighetsbeskrivningen och att Phia Andersson mycket bra beskrivit hur snabbt utvecklingen gått, inte minst under senare år, när det gäller att fler verksamheter som tidigare varit rent offentliga förts över till privat verksamhet men finansieras via skattemedel. Den här utvecklingen har vi sett under en lång tid, men den har accelererat. Det gör naturligtvis att kraven på insyn blir högre.

Patrik Björck ifrågasätter vad jag för något år sedan i ett interpellationssvar sagt, nämligen att jag inte hade några planer på att ändra reglerna. Det var riktigt. Då var det mer färskt att man hade avstått från att göra något utifrån den gamla utredningen jämfört med hur det är i dag. Accelerationen i utvecklingen förstärker naturligtvis behovet av att verkligen göra något, så det tycker jag inte är så märkligt. Det är klart att hållningen är något annorlunda i dag.

Detta har dock inte att göra med de senaste veckornas debatt; det vill jag gärna säga. I somras skrev jag en debattartikel i ämnet. Ganska länge har jag brottats med frågan. I riksdagen har vi i flera år diskuterat förhållandet att man som medarbetare inom vård, omsorg eller skola ofta vill berätta och att reglerna har varit olika.

Problemet är – detta tycker jag att man ska ha viss respekt för – att det finns ganska många olika aspekter att ta hänsyn till. Det är också på det sättet att man inte direkt kan kopiera den offentliga verksamhetens regelverk och föra över dessa till den privata. Det finns ganska många parametrar i detta.

Det vi på Justitiedepartementet under hösten gjort är att vi utifrån den kritik som tidigare utredning fick och utifrån den diskussion som varit försökt se på vilka olika modeller man kan tänka sig att arbeta med för att komma fram till ett bättre förslag som håller också senare. Med det som underlag skriver vi nu på direktiv till en utredning – för att nu svara på en del av de andra frågor som ni ställer. Det är nämligen mer än *en* aspekt som måste beaktas. Jag tycker att detta är viktigt.

Det är möjligt att man kan tycka att om en fråga hänskjuts till ett beredningsarbete eller, som någon här nämnt, till Yttrandefrihetskommittén begravs den där – det tar för lång tid. Nja, i allmänhet görs det inte för att begrava frågor, utan det görs därför att frågor är komplicerade.

Jag är angelägen om att vi får en utredning som kan jobba seriöst och som kan komma fram till någonting som inte sågas – som den gamla utredningen som den socialdemokratiska regeringen inte kunde använda

för att göra förändringar. Jag vill att vi kommer fram till någonting som faktiskt håller.

Låt mig säga att jag tror att det är viktigt att ha klart för sig att de regler vi har på området delvis är utformade utifrån en situation där vi hade privat eller offentligt. I dag finns det väldigt många gråzoner. Då stämmer inte riktigt den här typen av binärt regelverk. Om man – vilket jag tror att vi är helt överens om – vill ha öppenhet och insyn i viktiga verksamheter där skattemedel används måste reglerna ses över. Det ska då göras på ett sådant sätt att det också går att lagstifta och driva det hela till riktiga beslut.

Anf. 27 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Jag vill tacka ministern för hennes svar.

Det är ytterst värdefullt att *inte* försvåra så att de människor som upptäcker missförhållanden inte kan avslöja dessa. Detta gäller verksamheter som rör barn, gamla och sjuka – utsatta människor.

Det kan *inte* vara rimligt att ställa företagens intressen mot människors behov. Det kan *inte* på sikt gagna vare sig företag eller de människor som är deras uppdragsgivare. På sikt kommer det bara att drabba de seriösa företagen och, naturligtvis, dem som drabbas av vårdlidandet.

Jag tror att det är mycket viktigt att slå fast detta så att man inte hamnar i någon sorts teknisk-teoretisk debatt om vad det handlar om. Här gäller det människor som råkar oerhört illa ut därför att vi inte har system som skyddar mot den här typen av missförhållanden.

Justitieministern säger att hon avser att tillsätta en utredning och att vi är överens om verklighetsbeskrivningen. Jag hoppas att det är ärligt menat och att ministern avser att agera. Vad jag möjligen är orolig för är om ministrarnas engagemang är så starkt att det här är en fråga som prioriteras och som så att säga kommer i gång och inte fastnar i maskineriet. Om det finns en ärlig och stark övertygelse hos ministern och ministern nu ser problemet är det positivt och en framgång. I så fall tar jag tacksamt emot detta.

Det är viktigt att konstatera att vi i flera år har diskuterat det som även andra debattörer i kammaren i dag vittnat om. Åtminstone tidigare har ministern bagatelliserat detta, och åtminstone tidigare har ministern uttryckt sin mycket bestämda uppfattning och sagt att hon inte tänkt göra något åt saken.

Möjligen skulle vi vilja se lite mer handfasta bevis för att ministern och regeringen – även om ministern försöker fransäga sig kopplingen till dagens skandaler och det som just nu finns i mediedebatten – avser att fortsätta att göra någonting. Kanske hittar Aftonbladet någonting annat att skriva om. Det är där någonstans som ministern på något sätt då kommer att ställas till svars.

Jag för min del tycker att det är spännande att se hur det blir. Troligen får jag anledning att om något år eller så ställa en sådan här interpellation igen för att få höra vad som hänt i frågan, hur frågan utvecklats.

Är det så att vi kan vara överens om verklighetsbeskrivningen, även om man från regeringens sida kommer ett par år för sent, är det naturligtvis bra. Men ute såväl bland dem som befinner sig i en utsatt vårdsituation som bland anställda och självfallet de anhöriga finns det en stor oro för att det här kommer att ta väldigt lång tid. Kanske kunde vi här i dag

Prot. 2011/12:38
29 november

Svar på
interpellationer

få till stånd ett steg framåt, någon form av åtagande att skynda på processen. I så fall har den här debatten lett till någonting positivt.

Anf. 28 CHRISTINA OSKARSSON (S):

Fru talman! Också jag måste säga att det är positivt att ministern ser de problem som flertalet av oss här påtalat. Det blir väldigt mycket av upprepning. Men en så här viktig sak tål att upprepas.

Att personalen inte har ett meddelarskydd är ett växande problem i och med att fler och fler verksamheter förs över till privata bolag. Om man misstänker att något är fel, att det finns allvarliga brister i den verksamhet där man jobbar, skulle det vara naturligt att det kan påtalas utan att man sedan ska behöva råka illa ut. Personalen mår dåligt. Man känner av att man inte räcker till. I och med det mår också vårdtagarna dåligt – människor som i de allra flesta fall själva inte kan föra sin talan.

I svaret på interpellationen står det att ”frågor om kvalitet i vård, omsorg och skola är prioriterade inom regeringens arbete”. Jag tycker att det här är en fråga om kvalitet. Att man kan påtala brister när sådana finns handlar, som tidigare talare här påpekat, om kvalitet i vården.

Jag skulle vilja vädja till justitieministern att skynda på det utredningsarbete som måste göras. Det tycker jag skulle visa på lite civilkurage från regeringens sida. En sak som jag inte riktigt kan förstå men som justitieministern kanske kan förklara för mig är hur det kan vara fråga om en företagshemlighet när det gäller att påtala brister där vårdtagarna blir lidande.

Anf. 29 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S):

Fru talman! Justitieministern lyfte upp det jag sade om att frågan hade begravts i Yttrandefrihetskommittén. Jag tycker faktiskt att det är precis vad som har gjorts, för under två års tid har frågan kommit upp i KU. Den borgerliga majoriteten har, mot våra reservationer, tagit beslutet att den hanteras i och har lyfts in i Yttrandefrihetskommittén. Det är rätt att det har gjorts, men det har aldrig funnits utrymme, tid eller någon större vilja att behandla den där. Den har i stället funnits skvalpande där, utan tid att göra något åt den.

Nu i onsdags kom vi ett steg längre, men det fordras att utredningen kanske får ett förnyat mandat att arbeta med detta. Det är självklart att frågan måste utredas lite djupare. Det finns nämligen många delar i det. Jag är dock fortfarande lite tveksam till vad justitieministern menar med de sista meningarna, för jag tror att det är en smalare del justitieministern har i tankarna än vad som innefattar ett meddelarskydd.

Jag tycker att det är viktigt att vi har med hela den stora biten när det gäller meddelarskydd – rätten att offentliggöra och rätten till repressalieförbud, att det ska vara straffbelagt att ha repressalier. Det gäller inte bara om någon tar upp det med sin egen ledning, att man då ska vara skyddad. Det är jätteviktigt det också, eller om man går till Socialstyrelsen och påtalar missförhållanden. Det är otroligt viktigt att det sker, men det är också jätteviktigt att det finns en möjlighet till offentliggörande av sådana här saker.

I svaret för ett år sedan tog statsrådet upp detta med att det kan vara skadligt för samarbetet och lojaliteten mot företagen. Jag tycker inte det. Det är människors välmående som är det viktiga här.

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 30 FINN BENGTTSSON (M):

Fru talman! De många socialdemokratiska talarna här har sagt att det inte finns någon tveksamhet när det gäller hur Socialdemokraterna förhåller sig till denna fråga. Tillåt mig att tvivla på att det är så!

Det är nämligen på det viset att man under de många regeringsår som Socialdemokraterna ledde välfärden och omsorgen visserligen hade ett lagstadgat meddelarskydd inom offentligdriven verksamhet. Eftersom man i princip hade en fientlighet mot vårdentreprenörer och en stor vurm för just offentligutförd omsorg missade man dock möjligheten att titta bland annat på den tillsyn som staten har, i det fallet via länsstyrelserna.

När alliansregeringen tillträdde insåg man att det fanns stora brister i den offentliga tillsynen, vilket gav detta meddelarskydd en inte särskilt stor verkan. Man kom också fram till att det när det till exempel handlade om äldreomsorgen nog var bättre att flytta över tillsynen till Socialstyrelsen. Man tog då detta initiativ från Socialdepartementet, vilket påtagligt har förbättrat tillsynen och därmed verkligen givit kvaliteten inom verksamheten en belysning den inte tidigare hade.

Dessutom har man tillsatt en utredare som också tittade och problematiserade kring något väldigt viktigt, nämligen hur kommuner och landsting som hanterar offentligt finansierad verksamhet inom välfärden ska skriva ansvarsfulla avtal så att dessa avtal i sin tur speglar ett moraliskt förhållningssätt syftande till hög kvalitet. Detta är i grunden, fru talman, det viktiga med lagen om valfrihet: Den syftar till att stärka kvaliteten och att man inte bara ska se till kostnadsaspekter och kostnadsbesparingar.

Sammantaget kan man säga att alla de andra verksamheter alliansregeringen tidigare har iscensatt kommer att leda till en stor vidsyn kring frågeställningen, vilket sedan kryddas av att Finansdepartementet tittar på finansieringsfrågan i verksamheter som är offentligt finansierade men drivna utanför offentligheten – justitieministern tittar på detta med meddelarskyddsverksamhet och Socialstyrelsen via Socialdepartementet ur kvalitetssynpunkt. Det borgar för en riktig genomlysning.

Anf. 31 PHIA ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag vill bara tala om att Grävande journalister gjorde en undersökning med riksdagsledamöter i maj 2009 där det enda parti som tyckte att det var bra som det var och att man inte behövde utvidga meddelarskyddet var Moderaterna.

Min fråga till ministern är dock en annan. Det förekommer att landsting i sina upphandlingar runt om i landet skriver avtal om att man måste ha meddelarskydd för personalen. I själva upphandlingen ligger alltså ett avtal om meddelarskydd. Men det visar sig att detta meddelarskydd inte är lika starkt som lagen om den lojalitetsplikt personalen har gentemot företagen. Skulle det komma upp i en arbetsdomstol skulle alltså sannolikt företaget vinna, eftersom lojalitetsplikten är en lag och det som är inskrivet i upphandlingen är ett avtal.

Därför är min fråga till ministern återigen om det bara kommer att röra friskolor i den utredning som är tänkt eller om det också kommer att gälla vård och omsorg, och om man i så fall i direktiven säkerställer att det blir en lagstiftning på området.

Anf. 32 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Jag börjar med den sista frågan. I min värld handlar det vi diskuterar om såväl skolor som vård och omsorg. Det är den typ av skattefinansierad verksamhet som läggs ut och som i andra sammanhang skulle bedrivas i offentlig regi, alltså inte enbart skolor. Man måste se på helheten.

Det besked jag i dag kan ge är att vi kommer att tillsätta en utredning före sommaren och att vi arbetar med direktiven. Att i varje del gå in på detaljer om vad dessa direktiv ska innehålla vore att föregripa den samordning som regeringen måste ha för att komma fram till besluten. Där emot måste jag säga att jag tänkte precis samma tanke som Christina Oskarsson när jag satt och funderade, nämligen att det är en skillnad mellan att dölja missförhållanden och att skydda företagshemligheter.

Jag tycker att det är viktigt att företag som bedriver verksamhet kan skydda företagshemligheter. Det kan vi hävda. Men det kan inte vara liktydigt med att man samtidigt ska dölja missförhållanden när det gäller vårdverksamhet och annat. Någonstans måste det gå att göra avgränsningar i detta, och det är det en utredning måste fundera över och titta på hur det ser ut. Jag inser att det är komplicerat, men det är inte rimligt att personal inte kan känna sig trygga i att berätta om sådant som i högsta grad berör kvaliteten i den verksamhet de är satta att utföra.

Sedan är det på det sättet att många landsting och kommuner tecknar avtal. Det blir en ojämnheter eftersom lojaliteten ligger i lag och det andra i avtal. Det skulle säkert vara så i en prövning i en del fall; det kan jag tänka mig. Det värsta är dock att det inte är alla landsting och kommuner som ens har med detta, plockar med anställdas möjlighet, i sina avtal.

Vad värre är: Den som jobbar på en vårdavdelning eller i en skola är ofta väldigt osäker på de rättigheter man faktiskt har, som jag försökte beskriva i mitt första svar och som kan ingå i ett sådant här avtal. Det gör att osäkerheten lägger ett lock på och skapar en otrygghet hos personalen. Då får man egentligen vara lite imponerad över att det faktiskt har kommit fram en hel del, för det säger något om det kurage som många medarbetare känner inför den verksamhet de har att bedriva.

Min avsikt är dock att vi ska få en bättre tingens ordning, och det är därför vi under ordnade former ska utreda detta seriöst. Vi ska ta in det som är offentligt finansierat och ligger i privat regi och faktiskt försöka dra vettiga gränser så att man inte ska behöva stå och hävda endera företagshemligheter eller också den anställdes rätt.

Det är självklart att jag om jag arbetar i en fabrik som håller på att ta fram en ny modell av Saab och är precis i de viktigaste förhandlingarna inte kan kopiera upp och skicka ut det hur som helst. Det tror jag att alla kan vara överens om, men det är något helt annat än det vi pratar om här och det vi vill att personal som tar hand om gamla eller sjuka ska kunna känna sig trygga i att rapportera.

Sedan kan man säga att det borde ha gjorts för länge sedan. Ja, det är väldigt mycket som borde ha gjorts för länge sedan. Ansvaret vilar tungt

10–15 år tillbaka för att ingenting har gjorts. Men låt oss samlas kring att vi nu är här och nu måste göra detta ordentligt. Det handlar inte om att begrava något utan om att faktiskt ta fram handfasta regler. I det arbetet kommer vi alla att få delta och försöka svara på de rätt komplicerade frågor som måste få ett svar om vi ska fatta beslut och få ändrade regler för detta.

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 33 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Ett stort tack till justitieministern för debatten! Jag tycker att det har varit en väldigt bra debatt och att ministern har rört sig i positiv riktning från den interpellationsdebatt som vi hade här för tre år sedan till dagens svar. Jag tycker också att ministern har rört sig under debatten i positiv riktning från det första inlägget till de följande inläggen här från ministerns sida. Det är glädjande och bra. Det är väl så här, i bästa fall, en interpellationsdebatt ska kunna fungera, att man för frågan framåt till gagn för alla.

Jag noterar också att ministern har en annan ton och gör en annan bedömning av möjligheterna att göra de här viktiga avgränsningarna än andra delar av regeringsunderlaget som har debatterat här i dag.

Stort tack för debatten! Den har varit positiv. Om ministern lovar att agera lovar jag, och säkert många med mig, att fortsatt bevaka frågan. Och det kommer inte att ta tre år innan vi har en interpellationsdebatt om det här igen, tror jag. Då hoppas jag att vi har förflyttat oss ännu lite längre i positiv riktning.

Ett genuint tack för debatten!

Anf. 34 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Jag sade redan tidigare att jag är väldigt glad över det engagemang som finns i den här frågan. Jag försöker verkligen inte minimera problematiken i den, därför att när vi rör oss i de här frågekomplexen är det besvärligt. Men vi har en ärlig ambition att faktiskt försöka leda frågan framåt och göra rätt.

Sedan ligger det i sakens natur att även ministrar rör sig på grundval av det som händer i samhället. Det är annorlunda i dag än för tio år sedan. Om vi inte är här och nu kommer vi att vara förlorade som politiker oavsett parti.

De skriftliga svaren som vi ger är oftast lite mer formaliserade än den fria debatten. Jag tycker också att det är mer spännande med interpellationsdebatter och diskussioner i riksdagen när man försöker föra något slags intellektuell debatt och vända och vrida och inte granskar ord, som jag skulle ha kunnat göra i en del fall om jag hade velat vara elak. Men jag tycker att det här är en ansvarsfråga där vi behöver komma framåt, för det finns väldigt många som arbetar i de här verksamheterna som tycker att det är besvärligt och inte vet om de får berätta. Så ska det väl ändå inte vara i vårt samhälle.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2011/12:105 om Arbetsmiljöverket

Anf. 35 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Raimo Pärssinen har frågat mig vad jag avser att göra för att säkerställa en gynnsam arbetsmiljöutveckling av arbetsplatserna för de anställda i Sverige.

Mitt mål som arbetsmarknadsminister är att alla som kan och vill jobba ska kunna göra det. Men arbete ska inte få ske under vilka omständigheter som helst. Ordning och reda och sjysta arbetsvillkor ska gälla på svensk arbetsmarknad. Med trygga och utvecklande arbetsmiljöer kan vi motverka att människor slås ut från arbetslivet i förtid – men också sänka trösklarna till arbete för grupper som har svårare att komma in på arbetsmarknaden.

Arbetsmiljöverkets tillsynsarbete är en central del både av möjligheten att förebygga olyckor och av möjligheten till regelefterlevnad. Därför har vi ökat anslaget åren 2009–2011. Ökningen innebär en sammanlagd nivåhöjning med 57 miljoner kronor per år från och med 2011.

En myndighets ekonomiska ramverk är självklart viktigt, men det finns flera faktorer som påverkar arbetet. Verket har sett över sin inspektionsverksamhet och utvecklat arbetet med urvalsmetoder för att identifiera de mest riskfyllda arbetsställena, vilket medfört en effektivare tillsyn och en ökad träffsäkerhet i tillsynsarbetet.

Under åren 2010–2012 satsas totalt 24 miljoner kronor på en försöksverksamhet hos Arbetsmiljöverket som avser nya metoder för en breddad tillsyn som når fler arbetsplatser. Arbetsmiljöverket har också tillförts 20,5 miljoner kronor för att genomföra en satsning för att ge ökad kunskap om kvinnors arbetsmiljöer och bättre metoder för att uppmärksamma risker för belastningsskador. Dessutom har drygt 17 miljoner kronor tillförts för insatser för att förebygga hot och våld ur ett jämställdhetsperspektiv.

Nya typer av arbeten innebär nya arbetsmiljöutmaningar. Bemanningsbranschen har i dag fler anmälda arbetsolyckor i förhållande till sin storlek än den övriga arbetsmarknaden. Arbetsmiljöverket genomför därför en riksomfattande tillsynsinsats riktad mot bemanningsbranschen som ska pågå under två års tid. Syftet är att skapa en god och trygg arbetsmiljö som leder till minskade skador för de anställda inom branschen.

Jag vill också nämna att flera lagändringar gjorts för att stärka arbetsmiljökraven. Nya regler för byggnadsarbete och skyddsombud har införts. Sanktionssystemet för att genomdriva kraven i arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen ses över.

Sverige har, vid jämförelser med andra länder, en mycket god arbetsmiljö om man ser till antalet anmälda arbetsolyckor. Under många år har antalet olyckor successivt minskat, och 2010 var antalet dödsolyckor det näst lägsta vid mätningar sedan 1955. Det är positivt att olyckorna minskar, men målet är att arbetsmiljön ska bli bättre genom att åstadkomma säkrare jobb med minsta möjliga risk för att drabbas av arbetsrelaterade olyckor och sjukdomar.

Regeringen menar allvar med arbetsmiljöarbetet. För att få till stånd ett långsiktigt och målmedvetet arbete har vi tagit fram en handlingsplan för arbetsmiljöarbetet de kommande åren. I den tar vi upp både konkreta

förslag och mål och viljeinriktningar för framtiden. Många av förslagen är redan påbörjade och vi arbetar hela tiden med att ta itu med nya problemområden. Arbetslinjen innebär ett inkluderande och hållbart arbetsliv där alla får plats och ingen slås ut.

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 36 RAIMO PÄRSSINEN (S):

Fru talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Det första som jag vill kommentera, så att det står fullständigt klart för alla, är att när regering och ansvarig minister pratar om en nivåhöjning till 57 miljoner glömmer hon att nämna att det är netto 100 miljoner kronor mindre än när regeringen tillträdde, för bland det första ni gjorde var att ni tog ifrån Arbetsmiljöverket 157 miljoner kronor. Är det någon av er som tycker att jag kommer med en osanning så säg det gärna här, men så var det.

Det betydde att tillsynsbesöken, som var uppe i en nivå på ungefär 40 000, år 2009 sjönk till 30 000. Det blev mindre möjligheter att gå in och verkligen granska dåliga arbetsmiljöer. Antalet besökta arbetsställen minskade också kraftigt.

Om ni ska försöka slå i oss och svenska folket blå dunster om att ni gör satsningar på arbetsmiljöområdet måste ni faktiskt påminna er själva och offentligheten om att ni drog undan mycket stora resurser från Arbetsmiljöverket, och ni tvingade dem också att göra det under kort tid. Det är det som ni nu försöker vrida om och kalla för satsning – 157 miljoner. Inte nog med det utan också arbetslivsforskningen försvann, som var en mycket viktig del i Arbetsmiljöverkets arbete med stödjande när det gällde utbildningar till verkets personal men även till skyddsombuden – något som hela tiden utvecklade till nya och bättre arbetsmiljöer.

Organisationsgraden inom facken har sjunkit med 6 procent. Det beskriver även Arbetsmiljöverket som en försvårande faktor. Det betyder att det är svårare att rekrytera skyddsombud. Skyddsombuden finns ju ute i kapilläerna, ute i verksamheterna, och genomför ett jätteviktigt arbete och är ett viktigt ben i Arbetsmiljöverkets möjligheter att förbättra miljöerna.

Jag skulle kunna gå så långt som att säga att vad ni har gjort är att ni har amputerat bort saker från Arbetsmiljöverket, och nu när det haltar erbjuder ni en krycka för att man ska kunna gå lite fortare. Sedan kan ni försöka stoltsera med att det blir fler inspektioner gjorda per inspektör, men de facto innebär det här att det blir färre inspektioner.

Arbetslivet förändras ständigt. Ministern tog själv upp bemanningsföretagen. Vi har behovsanställda och utländsk arbetskraft. Det är ständigt nya utmaningar som kräver nya resurser. Men det svarar ni inte upp till.

Ska vi kunna hävda att vi följer ILO:s rekommendation behöver Arbetsmiljöverket redan nästa år 23 miljoner till. Året därpå behövs 43 miljoner, och 2014 behövs 71 miljoner.

Varför struntar regeringen i detta? Jämfört med de nordiska länderna ligger vi illa till. Arbetsmiljöverket har inte tid och tillräckligt med experter för att kunna stödja inspektörer och utveckla föreskrifter. Man har fått ett nytt uppdrag när det gäller Reach och maskinföreskrifter som man inte heller riktigt klarar av.

Utifrån den första delen av interpellationen frågar jag arbetsmarknadsministern: På vilket sätt har det ni har gjort sedan 2006 fört fram arbetsmiljöarbetet i Sverige?

Anf. 37 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! Sverige har vid jämförelse med andra länder en mycket god arbetsmiljö om man ser till antalet olyckor. De har också minskat de senaste åren. Jag tycker att vi ska ha det som utgångspunkt för dagens debatt. När man lyssnar på Raimo Pärssinen låter det så negativt, och jag kan inte riktigt förstå hans negativa ton. Vad alliansregeringen har gjort är att visa att det finns modernare sätt att se på hur man får en god arbetsmiljö. Man har också talat om, på vissa sätt, hur man kan arbeta. Detta kanske är det negativa.

Det viktigaste är dock resultatet. Det viktigaste är att vi har ett arbetsmiljöverk som kontrollerar hur det ser ut, att vi har arbetsgivare som tar sitt ansvar och att informationen och kunskapen är stor.

Det är sant att anslaget minskades, men nu höjs anslaget med 57 miljoner varje år. Och trots det minskade anslaget för ett antal år sedan har arbetsmiljöarbetet på Arbetsmiljöverket blivit effektivare. Antalet inspektioner per arbetsmiljöinspektör har ökat från 100 till 134 per år. Det är bra siffror att ha med sig.

Jag har själv varit ute på arbetsmiljöinspektioner, och jag ska ut på ytterligare en i december. Det är mycket givande. Det jag fått se är såväl det gamla klassiska sättet att göra en arbetsmiljöinspektion som det moderna sättet när man skannar en hel bransch.

Det kommer alltid att finnas synpunkter och något att påpeka. Det måste vi också ha med oss.

En god arbetsmiljö är en viktig del i arbetslinjen och ska motverka utslagning från arbetslivet. Det måste vara det yttersta målet.

Vi ska minska riskerna och ta fram verktyg som gör det enkelt för de seriösa arbetsgivarna, vilket är de allra flesta, att sköta arbetsmiljöarbetet så att vi får ett gott resultat och färre olyckor. Det är därför glädjande att vi 2010 hade det näst lägsta antalet dödsolyckor sedan 1955. Det säger något, och jag tror att den oro som Raimo Pärssinen och kanske några fler känner är något obefogad.

Vi bör dock titta särskilt på den psykosociala arbetsmiljön. Stress, hot, våld och andra sådana faktorer ökar. Här måste det kanske till lite nya arbetsmetoder.

Vi ska också anpassa arbetsmiljön så att man kan jobba kvar längre på arbetsplatser. Det kräver också ett nytt sätt.

Det Alliansen och regeringen vill är att se till att arbetsmiljöarbetet sker på ett modernt sätt. I och med den femåriga handlingsplan som beslutades i riksdagen kommer det att bli en övergång till ett modernt sätt att sköta arbetsmiljöarbetet i Sverige. Jag är övertygad om att de goda siffrorna och statistiken kommer att fortsätta visa att Sverige ligger i framkant när det gäller arbetsmiljöarbetet.

Anf. 38 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag lyssnade intresserat på Katarina Brännströms beskrivning av hur Moderaterna representerar ett modernare sätt att arbeta med arbetsmiljö. Ett modernare sätt innebär alltså att man slaktar arbets-

miljöforskningen, att man har färre inspektioner och att man har otillräckliga resurser för att utforma, uppgradera och modernisera föreskrifter. Jag häpnar över detta uttryck och utgår från att arbetsmarknadsministern inte står för detta.

Fru talman! Arbetsmarknadsministern säger att hon tycker att arbetsmiljöfrågorna är viktiga. Dock andas hennes svar en tillförsikt som det inte riktigt finns grund för. Nyligen gjorde Arbetsmiljöverket sin stora tillsynskampanj av 1 300 arbetsplatser. Resultatet var att över hälften av arbetsplatserna, 53 procent, hade brister som de blev ålagda att åtgärda. Jag tycker att det är mycket att över hälften av de inspekterade arbetsplatserna har brister när Arbetsmiljöverket, med begränsade resurser för inspektioner, gör sina inspektioner.

Tycker arbetsmarknadsministern att utvecklingen går åt rätt håll? Antalet anmälda arbetsmiljötillbud fortsätter inte att sjunka; tvärtom går det lite uppåt.

Jag avslutar med att fråga arbetsmarknadsministern: Varför tror ministern att skyddsombudsstoppen ökar? De ökade förra året och är i år fortsatt många. Varför ökar skyddsombudsstoppen om utvecklingen går åt rätt håll?

Anf. 39 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag reagerade också på interpellationssvaret. Raimo Pärssinen har onekligen en poäng när det gäller arbetsmiljöarbetet och den nedrustning som har skett av det.

Min fråga till arbetsmarknadsministern handlar om arbetsmiljöforskningen. Sverige låg tack vare Arbetslivsinstitutet tidigare i framkant när det gällde den samlade arbetsmiljöforskningen. Detta rustades ned efter regeringens beslut att dra ned mycket på anslagen. Har ministern och regeringen för avsikt att på något sätt bygga upp den kompetens som tidigare fanns i landet vad gäller arbetsmiljöforskningen? Det är en viktig del i arbetsmiljöarbetet.

Jag hade förmånen att vara med på arbetsmiljöriksdagen för ett par veckor sedan, och jag kan bekräfta den bild som Ylva Johansson gav och som Arbetsmiljöverket redovisade där. Jag tror att flera av oss som var med på denna riksdag blev tagna av redovisningen. Det finns fortfarande mycket kvar att göra när det gäller arbetsmiljöarbete.

Lyssnar man på Moderaternas Katarina Brännström kan man tro att vi är långt fram med arbetsmiljöarbetet i Sverige, men det här visar att det finns mycket kvar att göra.

Jag återkommer gärna längre fram till den ekonomiska delen och finansieringen av Arbetsmiljöverket. Det ska bli spännande att höra det svaret.

Anf. 40 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar de ledamöter som är med i denna viktiga debatt. Jag håller inte med Raimo Pärssinen om att vi slaktar arbetsmiljöforskningen. Det pågår en vital forskning på många olika ställen. Dock har vi och Socialdemokraterna olika syn på var forskningen ska bedrivas.

Nästa vecka hålls en stor konferens där regeringen tillsammans med arbetsmarknadens parter bjuder in till ett tillfälle att möta forskare inom

psykosocial arbetsmiljö. Raimo Pärssinen är mycket välkommen att delta i kunskapsspridningen om forskning på arbetsmiljöns område.

Under de senaste åren har vi haft ett kunskapsråd på arbetsmiljöområdet där mycket framstående forskare har ingått. De lämnade tidigare i höst en utredning där de föreslår ett nytt kunskapsråd. När man läser deras förslag ser man att de är mycket noga med att de inte vill ha tillbaka Arbetslivsinstitutet i den form det fanns i tidigare. Vi bereder för närvarande rapporten på departementet, i Regeringskansliet.

Man kan diskutera, för att svara på Ylva Johanssons inlägg, ett modernt sätt att arbeta. Jag tror att det behövs både inspektioner och tillsyn, men det behövs också informationsspridning. Det behövs ett arbete för att göra föreskrifter enklare och begripligare. Arbetsmiljöverket är duktigt på det. De är också duktiga på att identifiera var inspektionerna ska ske.

Det är förfärligt när arbetsmiljön inte är tillfredsställande. Samtidigt är det positivt att skyddsombudsstoppen ökar, för det vittnar om att det är på riktigt, att kunskapen har ökat såväl bland chefer som bland skyddsombud när det gäller arbetsmiljön och de regler som finns. Det är också viktigt att i tillsynskampanjen uppdaga de fel och brister som finns, så att de kan åtgärdas. Jag tycker att det verkligen går åt rätt håll. Det visar också statistiken, som jag tog upp i mitt första inlägg.

Det är viktigt att vi ständigt utvecklar arbetsmiljöarbetet, för jag tror inte att allt var bättre förr, när det var på det gamla sättet. Jag tror att vi ständigt behöver jobba med förnyelse och förbättring när det gäller de sätt vi informerar på och ser till att reglerna efterföljs.

Vi har alldeles nyligen fått en utredning till regeringen som handlar om smartare sanktioner. Den bereds nu, och vi ska titta på de remissvar som kommer in. Syftet med den utredningen är att sanktionerna ska bli tydligare och tuffare mot de arbetsgivare som bryter mot regelverket. Alldeles för många arbetsgivare kommer i dag undan just av det skälet att de inte utreds i den utsträckning det skulle behövas.

Målet är att minska arbetsolyckorna ytterligare. Trenden går åt rätt håll.

Anf. 41 RAIMO PÄRSSINEN (S):

Fru talman! Jag hade nästan förväntat mig att få höra att nu står Raimo Pärssinen och svartmålar och det är hemskt. Men ni kan inte komma ifrån, Hillevi Engström, att exempelvis detta med hot och våld ökar. Det har ökat markant de senaste 20 åren, och Arbetsmiljöverket säger att det kommer att fortsätta att öka. Var tionde arbetsolycka är numera relaterad till hot och våld, och det är kvinnorna som är mest utsatta. Får man säga det i den här kammaren utan att behöva höra att man svartmålar? Jag talar faktiskt om verkligheten.

Arbetsplatsolyckorna med frånvaro börjar öka. Detsamma gäller dödsolyckorna. Det var en stor manifestation tidigare i år, anordnad av Byggnads och IF Metall, mot att olyckorna ökar. Bland dödsolyckorna är den utländska arbetskraften överrepresenterad. När det gäller skyddsombuden är det svårare att rekrytera. På vissa arbetsplatser har man till och med genomfört ett koncept som innebär att det är svårt att gå från jobbet och ta ett uppdrag som skyddsombud. Det är alarmerande.

När det gäller stress och press märker vi det inom hela arbetsmarknaden, alltifrån akademiker till dem på verkstadsgolvet. Nu är det också många fler hot om personalnedskärningar och uppsägningar, och man upplever ständiga omorganisationer. Det finns ett stort behov att Arbetsmiljöverket får mer resurser så att det skapas större kunskap om just arbetsorganisation och psykiska arbetssjukdomar. Vad gäller belastningsskadorna riskerar 40 procent av kvinnorna i tillverkningsindustrin att drabbas av belastningsskador. Vi har ett antal mellanchefer som ständigt hamnar i kläm. Även det problemet behöver hanteras så att de får en bättre arbetsmiljö.

Det finns enorma behov som Arbetsmiljöverket kan fylla om de får möjligheter och resurser.

Majoriteten kan säga att det är fråga om svartmålning, men snälla ministern, det är sanningen. Varför inte koncentrera sig på det som är svårigheter och bekymmer och försöka göra någonting åt det i stället för att säga att vi ska vara moderna, göra på nytt sätt och så vidare? Stärk upp Arbetsmiljöverket! Det är vi beredda att göra. Vi har lagt fram sådana förslag i riksdagen och kommer att följa upp dem.

Jag måste ta upp ytterligare en sak. Utskottets ordförande Tomas Tobé har skrivit i tidningarna att vi måste vara försiktiga med att ställa för stora krav när det gäller arbetsmiljön. Vi kan inte lägga över ansvaret enbart på den ena parten, skriver han, för det kan resultera i en minskning av sysselsättningen, vilket ingen vill. Därför måste jag fråga Hillevi Engström om hon delar Tomas Tobés uppfattning att arbetsgivarna får för många krav på sig och att det i sin tur kan leda till lägre sysselsättning.

Vad är det för hållning? Betyder det att man nu måste vara försiktig med att ställa krav på arbetsmiljön, eftersom ni påstår att det skulle belasta arbetsgivarna så mycket att det blev lägre sysselsättning? Betyder det, omvänt, att vi kan tillåta en sämre arbetsmiljö så länge det ger jobb? Betyder det, ministern, att vi kan tillåta förslitningsskador och dödsolyckor, för det ger ju jobb?

Anf. 42 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tror att vi kan vara överens om en sak, att varje arbetsplatsolycka är en olycka för mycket. Det är det målet vi alla jobbar mot. Sedan kan man använda sig av olika metoder för att nå målet.

Det är viktigt att tillsynsarbetet vid Arbetsmiljöverket är en central del och att där läggs mycket resurser. Därför är det också viktigt att framhålla att resurserna åren 2009–2011 i just den delen ökade med 57 miljoner varje år.

Det finns ett nytt åklagarämbete för miljöbrott och arbetsmiljöbrott. Det gör att hela kedjan kan se till att de som verkligen ska straffas också straffas. Det är mycket viktigt, och jag är glad för det. Därmed har antalet åtal ökat på området. Det viktiga är att vi lägger resurserna där de gör mest nytta, alltså på dåliga arbetsgivare och dåliga arbetsmiljöer, eftersom det är arbetsgivarna som har det yttersta ansvaret. Jag är mycket glad för de satsningar som finns för dessa år.

När det gäller arbetsskador som ökat är det en sanning med modifikation, vilket vi måste säga. Antalet var som lägst 2010, men vissa saker beror på konjunkturen. Att antalet ökar beror på att det nu är många fler arbetade timmar. Självklart finns då risken att det sker en och annan

arbetsplatsolycka. Fortfarande är vårt mål att det inte ska ske några olyckor. Därför måste vi öka kunskapen och förbättra informationen till alla ute på arbetsplatserna.

Anf. 43 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att jag tycker att det är bra att arbetsmarknadsministern jobbar med förslag om skarpare sanktioner. En sådan utveckling är välkommen. Jag tror att det skulle underlätta arbetsmiljöarbetet.

Arbetsmarknadsministern ställer frågan om det var bättre förr. Det är en mycket märklig ambitionsnivå. Varje människa som förolyckas på jobbet, varje människa som skadas, kanske för livet, på sin arbetsplats är en människa för mycket. Det tror jag att vi är överens om. Det betyder att ambitionsnivån inte kan vara någonting annat än att man stadigt måste förbättra arbetsmiljön så att färre och färre människor skadas. Jag tycker att det är rimligt med en nollvision när det gäller dödsolyckor på arbetsplatserna.

Vi står inför en demografisk utmaning. Vi kommer inom några år att ha en krympande befolkning, en krympande arbetskraft, i Sverige. Därför är det inte bara ur individens perspektiv utan också ur ett samhällsekonomiskt perspektiv oerhört viktigt att vi har en stadig förbättring av arbetsmiljön så att fler människor orkar arbeta längre och att ingen behöver slitas ut i förtid på sitt arbete.

Jag vill återkomma till min fråga, som arbetsmarknadsministern inte svarade på. Varför ökar skyddsombudsstoppen, tror arbetsmarknadsministern? Är det för att skyddsombuden okynnesstoppar verksamheten, eller är det ett tecken på att utvecklingen går åt fel håll på arbetsplatserna?

Anf. 44 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill först vara oerhört tydlig med att varje människa som förlorar sitt liv på jobbet är en för mycket. Självklart ska det råda nolltolerans mot detta. Jag blev djupt berörd och chockad när den kvinnliga häktesvakten blev brutalt ihjälslagen. En sådan olycka borde inte ha kunnat få ske. Det är intressant och kommer att utredas huruvida arbetsgivaren har gjort fel och arbetsmiljöbrott föreligger. Det är ett brott som lagstiftaren ser allvarligt på.

Det finns vissa dödsolyckor som är svåra att förutse, inte minst i ett polisiärt arbete, där man helt plötsligt kan råka ut för någon person som brutalt använder vapen. Men vissa saker kan man förebygga, och det är klart att det ska ske.

Raimo Pärssinen tog upp frågor om hot och våld, som nu tyvärr drabbar kvinnor alltmer. Arbetsmiljöverket får en satsning på 17 miljoner kronor för att förebygga det som kvinnor utsätts för, inte minst inom offentlig sektor.

Jag tycker att Raimo Pärssinen uttrycker sig lite vårdslöst; det är inte så att dödsolyckorna har börjat öka. Tendensen är den motsatta: De minskar. Men det är ändå för många. Det är jag den första att skriva under på.

Det är också så att vi satsar pengar på kvinnors belastningsskador, 20 ½ miljon kronor på att dessa ska minska. Det är ett allvarligt arbets-

miljöproblem. Arbetslinjen innebär att man ska kunna jobba mer och längre upp i åldrarna. Vi ska minska utslagningen och antalet personer som blir sjukpensionärer och tvingas lämna arbetsmarknaden.

Angående Ylva Johanssons fråga om skyddsombudsstoppen: Utan att ha gjort någon grundlig analys av detta tolkar jag det som att skyddsombuden har utbildning och kurage att kunna stoppa farliga verksamheter. Det är väldigt bra att de utnyttjar den möjlighet som finns, så att man kan förebygga olyckor. Jag tycker inte att det går att dra slutsatsen att trenden är att det blivit värre. Slutsatsen jag drar är att de är välinformerade och kunniga och vågar utnyttja de medel som finns för att se till att färre blir skadade i arbetslivet.

Anf. 45 RAIMO PÄRSSINEN (S):

Fru talman! Jag vill i korta ordalag beskriva vad vi vill göra. Vi ser behoven av mycket starkare och bättre arbetsmiljöarbete ute på arbetsplatserna i Sverige. Därför föreslår vi att vi ökar resurserna till Arbetsmiljöverket med 50 miljoner kronor per år. Sedan kan man resonera som regeringen gör, att vi ska vara modernare och så vidare och tänka på ett nytt sätt. Det är klart att man kan göra det, men detta kommer att kräva resurser.

Vi vill öka analysmöjligheterna och vill att man ska kunna arbeta med föreskrifter. Vi vill öronmärka 20 miljoner per år till inspektioner i små företag där det finns hög risk för olyckor och skador och där det finns många visstidsanställda och en stor andel migrerad arbetskraft. Vi vill också rusta upp den regionala skyddsombudsverksamheten med 20 miljoner samt stärka kvinnors arbetsmiljö med 20 miljoner.

Men det krävs mycket mer utvecklingsarbete som ska möta det moderna arbetslivet och det som gör att många slås ut i jobb som man tidigare kanske inte tänkte på. Därtill krävs det mycket mer kunskapsuppbyggnad inom Arbetsmiljöverket. Vi vill även ge Migrationsverkets tillsynsverksamhet mer medel, så att de verkligen kan kontrollera att det betalas ut avtalsenliga löner och att det är sjysta villkor för arbetsmiljön.

Jag ställde en fråga till Hillevi Engström om det som Tomas Tobé skrev i tidningen. Han är oroad över att det kan bli för mycket krav på arbetsgivaren när det gäller arbetsmiljöfrågorna och att detta i sin tur leder till färre anställda. Delar ministern den uppfattningen?

Anf. 46 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar för en bra debatt. Det ska inte råda något tvivel om att regeringen menar allvar med arbetsmiljöpolitiken och arbetsmarknadspolitiken. Om vi ska kunna ha en kompetensförsörjning i landet krävs det att fler kommer in på arbetsmarknaden, att man stannar kvar och inte blir utslagen och också att man jobbar ända fram till pension och gärna lite längre.

Arbetsmiljöpolitiken ska handla om att minska riskerna för olycksfall och sjukdomar. Jag tycker att vi har ett väldigt bra arbetsmiljöverk. Inte minst kan man se att de har förbättrat effektiviteten enormt för att bli mer träffsäkra i sina kontroller.

Men vi har också nya arbetsmiljörisker, som Raimo Pärssinen tar upp. Det gäller att förändra inriktningen. Vi har nya miljörisker och job-

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

bar på ett annat sätt, säkert också med mer stress. Vi har också fler systerföretag på arbetsmarknaden än tidigare.

Utvecklingen går åt rätt håll, men jag är inte nöjd förrän vi kan försöka eliminera så många olyckor och dödsfall som möjligt. De svenska arbetsplatserna måste vara utvecklande och säkra.

Det är inte heller så att jobben ska få ske på arbetsmiljöns bekostnad. Vi ska ha trygga och säkra arbetsplatser. Det ska vara lätt för arbetsgivare att göra rätt. Därför tycker jag också att det arbete som Arbetsmiljöverket gör med föreskrifterna är viktigt, så att de blir lättbegripliga. De har också tagit bort en hel del onödiga föreskrifter. Det är inte så lätt för en liten arbetsgivare att hålla rätt på en mängd olika regler. Då är det viktigt att de är relevanta och att arbetsmiljöinspektörerna kan ge råd och vägledning.

Jag tycker att vi är på god väg, men jag är inte nöjd med arbetsmiljöarbetet förrän vi kan ha en ännu säkrare och tryggare arbetsmiljö.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2011/12:106 om arbetskraftsbehov i den offentliga sektorn

Anf. 47 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Ann-Christin Ahlberg har frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta inför det arbetskraftsbehov som kommer att uppstå inom några år i kommun- och landstingssektorn.

De kommande åren beräknas efterfrågan på arbetskraft inom särskilt hälso- och sjukvård och äldreomsorg att öka till följd av stora pensionsavgångar och ett ökat vårdbehov. Enligt både SCB:s och Arbetsförmedlingens prognoser väntas rekryteringsproblem bland specialistutbildade sjuksköterskor, läkare och tandläkare.

För att bemöta problemen har regeringen föreslagit att kraftigt utöka antalet utbildningsplatser inom dessa yrken under 2012. Vidare har gymnasial lärlingsutbildning införts i syfte att stärka kvaliteten i yrkesutbildningen och öka inslaget av arbetsplatsförlagd utbildning. Regeringens satsning på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning, så kallad yrkesvux, har redan inneburit bättre möjligheter för vuxna att stärka sin kompetens. Omvårdnad utgör den vanligaste inriktningen bland dessa elever.

För att unga ska välja att utbilda sig inom exempelvis vård och omsorg räcker det emellertid inte med fler utbildningsplatser. Om åtgärderna ska ha effekt är det viktigt att elever erbjuds bra studie- och yrkesvägledning för att få kunskap om framtidsutsikterna inom olika yrken. Sådan information redovisas bland annat på Arbetsförmedlingens webbsida i form av den så kallade yrkeskompassen, men bör i högre grad komma unga till del. Än viktigare är att arbetsgivare inom både offentlig och privat sektor erbjuder en attraktiv arbetsmiljö med goda arbetsförhållanden, konkurrensmässiga löner samt möjlighet till heltidsarbete och karriärutveckling. Det finns en stark överrepresentation av kvinnor inom vård- och omsorgsarbete. För att kunna möta arbetskraftsbehovet är det således angeläget att fler män väljer att utbilda sig och arbeta inom detta

yrkesområde. Med fler aktörer som erbjuder offentligfinansierade tjänster ökar mångfalden inom sektorn, vilket kan bidra till att attrahera personal. Med anledning av den debatt som för närvarande pågår om äldre-vård som erbjuds av privata utförare vill jag understryka att detta inte får ske på bekostnad av kvaliteten. Det ska tilläggas att bristen på arbetskraft i första hand gäller yrkeserfaren personal, medan det i många fall finns god tillgång på nyutexaminerade arbetssökande. Arbetsgivarna måste vara beredda att ge dem en chans att få arbetslivserfarenhet.

Regeringen har vidtagit åtgärder för att öka arbetsutbudet och förbättra matchningen mellan arbetssökande och lediga jobb. Arbetsförmedlingens uppdrag har vässats, och de arbetsmarknadspolitiska programmen har inriktats på ökad sökaktivitet. Insatser såsom arbetsmarknadsutbildning förstärker den arbetssökandes kompetens och motverkar samtidigt bristsituationer på arbetsmarknaden. De förändrade reglerna för arbetskraftsinvandring, som trädde i kraft 2008, syftar till att förenkla för utländsk arbetskraft att få arbetstillstånd i Sverige.

Arbetskraftsbehovet och den kommande generationsväxlingen inom bland annat offentlig sektor fordrar en mångfald av åtgärder och ett ökat samarbete mellan aktörer på flera olika nivåer. Skillnaderna mellan storstadsregioner med hög befolkningstillväxt och glesbygdskommuner är betydande. Olika lösningar måste utformas utifrån de behov som finns på lokal och regional nivå.

Arbetsgivare inom offentlig sektor bör vara ett föredöme när det gäller att attrahera och behålla personal, både kvinnor och män. Alla som vill och kan arbeta ska ges möjlighet att bidra efter förmåga. Ökad sysselsättning och goda statsfinanser är grunden för att genomföra satsningar på välfärden. Så möter vi de demografiska utmaningarna.

Anf. 48 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S):

Fru talman! Tack, Hillevi Engström, för svaret! Det tycks som om ministern har uppmärksammat problemet, men först nästa år börjar man utöka antalet utbildningsplatser, vilket förvånar mig väldigt mycket. Det tar faktiskt flera år att utbilda personal oavsett om det gäller undersköterskor eller läkare.

I Arbetsförmedlingens rapport om generationsväxling på arbetsmarknaden skriver man att de största pensionsavgångarna i Sverige inträffar under åren 2010–2014. De har alltså redan börjat. Då kommer 15 procent av de sysselsatta i den offentliga sektorn att gå i pension. Därefter kommer nästa stora grupp under 2015–2019, då 13–14 procent i den offentliga sektorn går i ålderspension.

Det är hög tid att göra något nu, för det är väldigt bråttom. Det duger inte att säga att man utökar antalet platser 2012. Det skulle redan ha varit gjort. Som jag sade tidigare tar det flera år att utbilda personal med rätt kompetens, oavsett om utbildningstiden är tre år eller många fler år. Samtidigt har vi en jättehög arbetslöshet där människor går arbetslösa som vill få ett jobb eller en utbildning, så att de kan få en lön och ett arbete att gå till.

Vi socialdemokrater vill bland annat satsa på utbildningsvikariat för att utbilda personal som i dag kanske redan finns i verksamheterna. Då har en arbetslös möjlighet att komma in och få chansen att pröva på jobb.

Detta har vi provat förr, och det har fungerat alldeles utmärkt. Det är ett koncept som gynnar oss alla.

Att få in arbetslösa i utbildningsvikariat samtidigt som den som redan har en anställning får utbilda sig innebär att vi inte tappar fart utan rustar fler på en och samma gång. Det är ett vinnarkoncept. Det är bra för den enskilde som får gå från arbetslöshet till jobb, och det är bra för kommuner och landsting att människor kan passa på att utbilda sig. Det är också bra för vår gemensamma vård och omsorg.

Jag har därför en fråga till ministern: Är regeringen villig att pröva vårt förslag med utbildningsvikariat för att underlätta den stora generationsväxlingen inom den offentliga sektorn?

Fru talman! Vi har inte råd att tappa bort den enorma kompetens som i dag finns i kommuner och landsting. Genom att vänta får vi inte in den nya generationens arbetskraft innan erfaren arbetskraft lämnar arbetslivet. Vi har i vårt budgetalternativ en satsning på generationsväxling, där unga människor redan i dag kan komma in och jobba tillsammans med erfaren personal och lära upp och bli mentorer åt dem som ska ta över. Samtidigt säkrar vi upp en del av den kompetens som nu riskerar slarvas bort. Det kan också bli en avlastning för redan hårt pressad personal att vi blir fler som kommer i arbete. Då har man också större möjlighet att stanna kvar i arbetslivet tills man går i pension.

Generationsväxlingen är alltså väldigt bra för alla. Därför vill jag fråga ministern: Kan ministern tänka sig att satsa på de förslag som Socialdemokraterna har?

Anf. 49 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att Ann-Christin Ahlberg ställer den här interpellationen, för den visar verkligen på ett problem som vi brottas med och som förmodligen kommer att växa framöver. Det är bra att vi i kammaren får diskutera detta.

Det som det i botten handlar om är utbildning. Har man inte utbildning kan man heller inte få något jobb. Jag tror att det har varit alldeles för enkelt att utbilda sig till yrken som inte finns eller till en arbetsmarknad där det redan finns för många som har just den utbildningen.

Det har tidigare varit alldeles för enkelt att glida igenom skolan utan att få tillräckliga kunskaper eller ett fullgott slutbetyg. Därför måste man nu i efterhand, när människor ska gå in i vuxenvärlden och ta ett arbete, fortsätta utbilda dem. Därför har också regeringen föreslagit att utöka antalet utbildningsplatser under 2012.

Vi har också ändrat i skolsystemet. Vi kommer att ha en annan gymnasieskola som ska syfta till att man snabbare och lättare ska fånga upp de kanske skoltrötta elever som har kraft i händerna och inte bara vill sitta vid en lärobok vid skolbänken. De kommer att få vara ute på arbetsplatser och lära sig.

Men det handlar också om yrkesinriktad eftergymnasial utbildning, så kallad komvux. Jag tycker att det är mycket viktigt att dessa möjligheter finns, så att människor kan utbilda sig till de bristyrken där det krävs.

Man måste också få till en bättre matchning. Det har också nämnts i debatten. Då gäller det att Arbetsförmedlingen får de verktyg man behöver, och det har vi sett till.

Enligt Statistiska centralbyrån är det 250 000 människor som kommer att behövas på arbetsmarknaden fram till 2030. Då tror jag också att det måste till att arbetsgivare blir attraktivare, så att man faktiskt vill arbeta inom äldreomsorgen, förskolan och den offentliga sektorn. Här tror jag att våra kommuner har en rejäl läxa att göra.

Jag har den senaste tiden besökt ett antal äldreboenden och talat med många som jobbar inom äldreomsorgen. Det är många synpunkter som har kommit fram. Jag tycker att kommunerna inte riktigt tar uppgiften att bli attraktiva arbetsgivare på allvar. Här har cheferna en nyckelroll i att lyssna på sin personal. Att vara delaktig i utvecklingen av sin arbetsmiljö, sin arbetsplats och hur arbetet ska utformas är oerhört viktigt, liksom att man också kan karriärväxla. En duktig undersköterska kanske det ligger i arbetsgivarens intresse att uppmuntra att gå vidare i sitt arbete och kanske också att hjälpa till när det gäller studier.

Man måste inse att man som arbetsgivare kommer att få jobba för att få behålla sin personal. Jag tror inte att det riktigt har framgått, framför allt inte när vi ser att det finns en arbetslöshet. Då är det lätt att tro att detta ska lösa sig, men det gör inte det. Här måste både samhälle, näringsliv, arbetsgivare och arbetstagare jobba tillsammans så att vi får den vård och omsorg vi alla vill ha i framtiden och så att den offentliga sektorn klarar sin uppgift.

Jag tror också att vi måste få in fler aktörer. Många måste få starta eget inom den här verksamheten, så att det inte bara är de stora drakarna som finns och så att man har fler arbetsgivare att välja på. Att kunna bli sin egen och göra karriär på det man är duktigast på, till exempel äldreomsorg, tror jag är en framgångsfaktor.

Anf. 50 FINN BENGTTSSON (M):

Fru talman! Den här interpellationen berör egentligen tre frågor. Den första frågan handlar om hur man ska kunna hitta utbildningsplatser för att kunna garantera framtidens omsorg. Den andra frågan handlar mer om hur vi över huvud taget ska få händer i välfärden. Den tredje frågan handlar om hur kommuner och landsting ska kunna rekrytera personal.

Låt mig börja med att tacka ministern för ett uttömmande svar när det gäller den första frågan, om utbildning. Regeringen har nu gjort en gedigen utbildningssatsning på många olika områden, alltifrån grundutbildning till vidareutbildning. Detta är på grund av att man har sunda statsfinanser. Om man i stället gör som interpellantens partiledare och delar ut 17 miljarder av det 15 miljarders budgetutrymme som man är överens om till pensionärsskattesänkningar lär det inte bli många utbildningar på det här området, inte heller om man samtidigt gör gigantiska infrastruktursatsningar. Man måste ha en realistisk bild, och här har vi nu en finansiering för just de utbildningarna. Det är viktigare än att utlova många fåglar i skogen.

Den andra frågan berör händerna. Hur ska vi få tillräckligt många händer när vi har den här demografiska utvecklingen? Man kan börja med att lyfta fram det som ministern säger: År 2008 antogs en viktig reform om arbetskraftsinvandring. Det är en väldigt viktig aspekt.

Samma år antogs en lika viktig reform om att reformera sjukförsäkringen. Detta, fru talman, har lett till att det i dag är hälften så många som är sjukskrivna hälften så länge. Det innebär 200 000 fler människor i

arbete. Många av dessa är kvinnor, och många av dessa arbetar i omsorgen. Om man återgår till den gamla sjukförsäkringen har man inte ens internt en rimlig möjlighet att förse arbetsmarknaden med den arbetskraft som hellre mår väl av att arbeta i omsorgsverksamhet än att vara passivt sjukskriven och bara vänta på förtidspension.

Så sent som i dag har vi i socialförsäkringsutskottet hört ett utspel från Socialdemokraterna, där man vädjar att vi ska återgå till den gamla ordningen. Jag förundras över hur man kan tro att man ska få några händer i en framtida verksamhet med en sådan förlegad politik.

Den sista frågan är intressant. Den formuleras av interpellanten som att kommuner och landsting riskerar att få betydande svårigheter att rekrytera personal med rätt kompetens och att mycket erfarenhet riskerar att försvinna. Det är nog så sant. Tyvärr är det väl så att kommuner och landsting inte alltid är de bästa arbetsgivarföreträdarna.

Sedan alliansregeringen tillträdde har dock en mycket större mångfald av entreprenörer som på många olika sätt kan ge ett bredare arbetsmarknadsutbud kommit in på denna marknad, detta parat med ett jobbskatteavdrag riktat till dem som har de lägsta och medelhöga inkomsterna och som ger dem en 13:e månadslön. Det är mycket mer än vad man någonsin har förhandlat sig fram till i fackliga förhandlingar inom de vårdyrkesarbetandes förbund, och det innebär genuina stimulanser för att se till att folk är intresserade av att arbeta i en viktig verksamhet som välfärden och omsorgen.

Detta att man stimulerar till fler arbetsgivare att välja emellan, olika strategier och utveckling av en ny servicesektor som ger inte minst kvinnor möjlighet till en helt ny arbetsmarknad jämfört med tidigare tror jag sammantaget kommer att vara väldigt attraktivt. Om man dessutom får en bättre lön, där jobbskatteavdragen är väldigt positivt drivande krafter för sådana initiativ, kan man undra hur Socialdemokraterna tänker när de talar om att i stället höja lönerna för dessa yrkesarbetande och vad detta ska leda till.

Jag tror att det är väldigt viktigt att konstatera att de reformer som alliansregeringen konsekvent sedan 2006 har genomfört i princip har skapat fler i arbete som kan vara med och bidra. Detta parat med utbildnings-satsningar och en sund statsfinansiell politik är det som garanterar att vi trovärdigt kan bevara en välfärd och omsorg finansierad av oss alla.

Anf. 51 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Tack, arbetsmarknadsministern, för svaret på Ann-Christin Ahlbergs viktiga interpellation! Det är ett ganska formellt svar arbetsmarknadsministern ger, och jag ska ställa några ytterligare frågor kring det.

Först kan jag dock inte hålla mig från att kommentera det jag hör från arbetsmarknadsministerns partikamrater. De uttrycker sig om människor som har kraften i händerna men som inte vill läsa böcker och att vi behöver händer i vården. Jag tror att det är en oerhört farlig syn på de anställda inom vård och omsorg. Den dag jag inte längre klarar min personliga hygien själv vill jag inte bara ha händer som hjälper mig. Den viktiga frågan är vad det är för hjärta och hjärna som styr dessa händer. Vad är det för kunskap, vad är det för människosyn, vad är det för erfarenhet som styr dessa händer? Därför är frågan om utbildning så viktig.

Katarina Brännström sade att det tidigare var många som gick igenom skolan utan tillräckliga kunskaper. Det är sant. Men det är också sant att efter fem år med en borgerligt styrd regering har vi nu fler ungdomar än någonsin tidigare som lämnar gymnasieskolan utan tillräckliga kunskaper. Vi har nu en ny gymnasieskola med rekordfå sökande till omvårdnadsprogrammet och de andra yrkesinriktade programmen, just för att det är baserat på en människosyn som säger att vissa arbetar med händerna medan andra har hjärnan med på jobbet.

Fru talman! Jag går tillbaka till arbetsmarknadsministerns ganska formella svar på vilka olika utbildningsinsatser som krävs för att man ska klara att tillgodose kompetensbehovet inom vård och omsorg. Jag skulle vilja nyansera frågan lite.

Vi vet ju alla att vi går mot en allvarlig brist på utbildad personal inom vård och omsorg, ganska brett inom många olika yrkesområden. Men vi vet också att den kommande bristen inte är jämnt fördelad över landet, utan den är väldigt ojämnt fördelad. Lite förenklat skulle man kunna säga att Stockholm är ett område som förmodligen kommer att klara sig mycket bra, medan mindre kommuner med kanske 25 000–50 000 invånare, och naturligtvis också glesbygdskommuner, står inför betydande problem när det gäller att klara sin personal- och kompetensförsörjning. Då ska man komma ihåg att det dessutom är samma kommuner som står inför en utveckling av en stor ökad andel äldre äldre. Den demografiska utmaningen när det gäller att ta hand om de äldre är nämligen inte heller jämnt fördelad.

Det är alltså samma kommuner som ska brottas både med betydande kompetensbrist och kanske också arbetskraftsbrist och stora vård- och omsorgsbehov.

Ann-Christin Ahlberg har tidigare redovisat våra socialdemokratiska förslag om generationsväxlingsprogram för att få fler i utbildningsanställning in i vård och omsorg och utbildningsvikariat inom vård och omsorg. Jag skulle återigen vilja fråga hur arbetsmarknadsministern ser på de geografiska skillnaderna när det gäller kompetensbehovet. Vi har kommuner som står inför stora problem att rekrytera kompetent personal till de här områdena och som står inför stora utmaningar med en ökad andel äldre äldre. Det är ofta kommuner som dess värre också har en mycket hög ungdomsarbetslöshet. Vore det trots allt inte en god idé med någon typ av politiskt initiativ, arbetsmarknadsministern?

Anf. 52 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Tack, Ann-Christin Ahlberg, för en viktig interpellation! Vi står mycket riktigt inför stora problem med generationsväxlingen, och det finns också stora regionala skillnader, precis som Ylva Johansson beskriver.

Ett bekymmer inom vården och omsorgen är att väldigt få som jobbar inom vård och omsorg vill rekommendera yrket vidare. Det tyder på att arbetsgivarna måste förbättra sig ganska ordentligt, och det är en stor utmaning för våra kommuner och landsting där vi politiker också styr.

Jag har tidigare haft debatter med Ylva Johansson om frågan om hel- och deltid, och vi är överens om att ska man kunna attrahera inte minst män men också kvinnor så måste det finnas en lön som är rimlig,

sjysta villkor och även utvecklingsmöjligheter. Det är absolut väldigt angeläget.

Det är också på det sättet att färre unga människor söker till omvårdnadsprogrammet. En av förklaringarna är att omvårdnadsprogrammet gjordes om så att man inte längre kan tillgodoräkna sig tiden på omvårdnadsprogrammet om man skulle vilja bli sjuksköterska. Så var det tidigare.

Jag tror inte att det finns någon enkel lösning på det här bekymret. Det behövs ganska mycket. Bland annat har regeringen gett ett uppdrag till olika myndigheter, bland annat Arbetsförmedlingen och Skolverket, att jobba fram regionala kunskapsplattformar för att se vad man behöver göra ute i regionerna. De kommer att redovisa sitt resultat under våren 2012.

Det behövs också en bättre matchning från Arbetsförmedlingens sida. Inte minst behöver man tillgodose och ta till vara den kompetensresurs som finns i alla utrikes födda personer som i dag står utanför arbetsmarknaden. Man behöver också mer aktivt attrahera män till de här yrkena. I Norrland är man nu på jakt efter omvårdnadspersonal i Ryssland. Samtidigt har man många arbetslösa män. Det är ingen lätt fråga att fixa den matchningen. De arbetslösa männen skulle verkligen behövas inom vård och omsorg, dels för patienterna och kunderna, dels för att det förstås är bra med en blandad arbetskraft.

Det behövs alltså väldigt många olika delar.

En sak jag ändå vill lyfta upp i det här sammanhanget är att vi absolut inte hade klarat oss utan att ha en tillåtande inställning till personer som är födda i andra länder. Då hade vi inte haft någon sjukvård eller omsorg att räkna med i Sverige.

Det är också viktigt att se på den arbetskraftsinvandring som nu sker, där flera hundra personer kommer till Sverige för att jobba inom hälso- och sjukvården. Det gäller läkare, tandhygienister och hälso- och sjukvårdsarbetare, alltså undersköterskor och den kategorin. Det är alltså flera olika delar man måste arbeta med.

När det gäller frågan om utbildningsvikariat tror jag inte att det är lösningen. Det är en väldigt dyr reform – 600 miljoner för 1 200 platser. Vi behöver fler som kommer in, inte fler som lämnar. Jag tycker också att detta är väldigt likt friårsreformen som jag inte var så imponerad av.

Det är det svar jag kan ge. Utbildningsvikariat är ingenting som regeringen avser att gå vidare med.

Anf. 53 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S):

Fru talman! Vad ska man säga när man hör de män som har Moderaterna som partibeteckning prata i denna kammare? De pratar om händer i vård och omsorg. Jag hoppas att ministern uppmärksammar vad vi socialdemokrater säger. Det är kompetent personal vi vill ha. Händer i vård och omsorg – man kan fundera på vad Finn Bengtsson menar med det. Det är att förminska kvinnors arbetsinsats. Det är verkligen att göra denna insats liten och betydelselös.

Vi vet att det är många unga människor, eller för den sakens skull män, som inte söker in till de utbildningsplatser som finns för att kunna komma in på arbeten inom den offentliga sektorn. Men det är kanske inte så konstigt, för vi har många som ropar på hur det ser ut: Man behöver

mer resurser, och man kan inte göra sitt jobb därför att man inte får rätt förutsättningar. Vi vet att Socialstyrelsen har sagt att det finns ett ganska stort glapp på utbildning hos den personal som finns i äldreomsorgen, till exempel. Det är därför vi tycker att utbildningsvikariatet är så bra. Man gör två saker samtidigt. Man utbildar, och samtidigt kommer det in en som är arbetslös. Men det handlar om prioritering. En del vill hellre sänka restaurangmomsen än att utbilda och rusta välfärden.

Om man inte får rätt förutsättningar är det lätt att det blir fel. Det handlar exempelvis om vanvård, som vi får se och höra om i medierna. Men vilka signaler sänder regeringen ut till de unga och till den nya arbetskraft som vi så väl behöver till vår gemensamma välfärd?

I det svar som jag har fått från ministern skriver hon: Med fler aktörer som erbjuder offentligfinansierade tjänster ökar mångfalden, vilket kan bidra till att attrahera personal. Även Katarina Brännström hade med detta i sitt anförande. Jag vet inte vilken personal som ministern har pratat med, men den personal som jag har träffat säger i alla fall alltid: Vi behöver bli fler. Vi behöver ha en bättre arbetsmiljö. Vi behöver kunna påverka vår arbetssituation. Vi behöver ha sådana arbetstider att vi kan förena arbetet med vårt familjeliv och kanske träffa våra barn.

Vi vet att vi i den offentliga sektorn har stora skillnader på möjligheterna att styra sin arbetstid. En del jobbar till och med i delade turer – sådant som vi avskaffade för en himla massa år sedan.

Människor som behöver vård och omsorg vill få bra och säker vård och omsorg. Det ska finnas personal som har kompetens och förutsättningar att ge den vård och omsorg som man behöver. Jag är säker på att de inte ropar efter att det ska bli fler aktörer. Det är inte det som behövs.

Vi har sett att en del privata aktörer skor sig på sjuka och gamla och skickar våra gemensamma pengar till skatteparadis i stället för att ge den omsorg och vård som den enskilde har rätt till och som vi tillsammans har betalat med våra skattemedel.

För att attrahera nya unga till kommuner och landsting måste vi bli bättre arbetsgivare. Det räcker inte med att säga att vi måste vara fler aktörer. Det är inte där som bristerna finns; det säger också de som redan är anställda.

Anf. 54 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tycker att vi ska framhålla det vi talade om i det förra ärendet: den goda arbetsmiljön. Jag tror att det hänger ihop om man ska kunna få arbetskraft att vilja arbeta inom välfärdssektorn. Vi måste också lyfta fram den kraft som den personalen som redan arbetar där har. Det finns mycket kunskap, klokhet, hjärta och omsorg bland de människor som finns framför allt inom omsorgen av både barn och gamla. Det är inte bara händer, som någon har sagt – självklart inte! Men arbetsgivarna måste bli bättre på att ta hand om detta.

Det handlar självfallet om utbildning. Satsningen på en ny skola har bara börjat. Fram tills nu har vi levt med den socialdemokratiskt styrda utbildningen och skolan. Men det är nu förändringen och förbättringen kommer. Det gäller att stimulera såväl lärare som elever och att stimulera arbetsgivare att ta emot praktikanter, lärlingar och nyutbildade så att vi får en attraktiv arbetskraft som vill jobba inom välfärdssektorn.

Ylva Johansson var skolminister under åren 1994–1998. Det är 13 år sedan. Det är nu vi ser resultatet. Många av dem som då gick i högstadiet tillhör dem som är arbetslösa i dag. Så ser det ut. Därför tycker jag att man borde vara lite varsam med orden och inse att det tar tid att ställa om en utbildning. Det borde en före detta skolminister inse.

Jag är övertygad om att med Alliansens politik kommer vi tidigare än om 13 år att få se att det finns en balans på arbetsmarknaden där vi har en liten arbetskraftsbrist och en låg arbetslöshet. Det är det som är målet för vår politik. Det är så vi arbetar, och vi arbetar långsiktigt, på många olika områden och på många olika sätt.

Anf. 55 FINN BENGTSSON (M):

Fru talman! Det behövs händer i vården som styrs av hjärta och hjärna. Det behövs, kort sagt, arbetsföra människor. Denna beskrivning kallar Socialdemokraterna i debatten för att förminska problemet. Problemet är just att förminskningen ligger i den politik som tidigare socialdemokratiska regeringar har fört. När vi nu har infört en arbetskraftsinvandring kan man undra hur LO-grupperna egentligen ställer sig till att bejaka de människor som kommer hit och som kan hjälpa oss i framtiden med den demografiska utmaning vi har på en viktig välfärdsmarknad.

Sjukskrivningarna och förtidspensioneringarna var under den socialdemokratiska regeringstiden gigantiska om man jämför med det som fanns i vår omvärld. Det var människor som inte kunde ha vare sig händer, hjärta eller hjärna i någon form av arbete. I stället var det andra människor som fick ha omtanke om deras problem, fast problemet i många fall handlade om att de inte hade fått den rehabilitering, den arbetslivsträning eller den arbetslivsintroduktion de behövde. Kort sagt fanns det ett gigantiskt utanförskap som man vägrade att se.

När det gäller de yrkesgrupper som vi vill stimulera in i viktiga vård- och omsorgsyren undrar jag dessutom lite grann hur den socialdemokratiska skattepolitiken ser ut när man vill ta bort jobbskatteavdrag som har givit en 13:e månadslön till dem som har låga och medelstora inkomster. På vilket sätt stimulerar detta individer att vilja läsa på de utbildningar som alliansregeringen också kan föra in och finansiera tack vare sunda statsfinanser?

Det är statsfinanser som man från socialdemokratiskt ledningshåll ställer ut löften om i mångmiljardklasser över det som vi är överens om som en budgettram. De hisnande utgiftslöften som har kommit från inte minst ledningen av socialdemokratin borgar inte för att de utbildningar som kommer på plats ens finns i rimligheten att bygga ut under de år som kommer om vi inte ska riskera att få hela Sverige statsbankrutt.

Anf. 56 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag förvånas över synen på utbildning från arbetsmarknadsministern. Hur kan man sätta likhetstecken mellan friår och utbildningsvikariat? Det är väl en väldig skillnad på att vara ledig utan att göra någonting särskilt och att gå en utbildning som är relevant för att man ska skaffa sig den kompetens som krävs för att man ska kunna göra ett bra arbete inom vård och omsorg? Hur kan man sätta likhetstecken däremellan? Det vill jag fråga.

Katarina Brännström! Jag var ansvarig för utbildningspolitiken 1994–1998. Jag födde två barn 1994. De går i gymnasieskolan nu. Jag undrar hur Katarina Brännström räknar när hon tänker att de som gick i högstadiet under denna period lämnar gymnasiet med otillräckliga kunskaper i dag. Det har gått ganska många år sedan dess.

Jag skäms verkligen inte för vad vi gjorde under denna period. Också jag hade att brottas med frågan hur vi skulle få fler att söka till omvårdnadsprogrammet. En viktig förändring som vi då införde var att omvårdnadsprogrammet skulle ge behörighet att söka vidare till sjuksköterskeutbildningen. Det var alltså ett steg i precis motsatt riktning mot vad den borgerliga regeringen nu gör.

I stället för att se på människor som att de ska vara händer med små möjligheter att läsa vidare, vilket syns nu genom att det är allt färre ungdomar som söker de här utbildningarna, satsade vi på att en utbildning till undersköterska och ett arbete som undersköterska skulle vara en väg för många att gå vidare på för att senare kanske också ta steget att bli sjuksköterska eller gå någon annan högre utbildning på vårdområdet.

Min fråga till arbetsmarknadsministern kvarstår. Vi har nu hört vad hon inte vill göra. Men vad vill arbetsmarknadsministern göra för att vi ska klara av de stora utmaningarna i framför allt de mindre kommunerna när det gäller arbetskraftsbristen, kompetensbristen och de stora vårdbehoven kopplade till den mycket höga ungdomsarbetslösheten?

Anf. 57 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Ann-Christin Ahlberg är inne på en viktig fråga, nämligen det här med flera aktörer. Jag tror att det är viktigt att även kvinnor och män som väljer omvårdnadsyrken kan välja bort en dålig arbetsgivare och fortsätta i sitt yrke och inte bara ha kommunen eller landstinget som den enda monopolarbetsgivaren. Jag tycker att jag har sett bra exempel på privata vårdcentraler på S:t Görans Sjukhus där olika undersökningar visar att patienterna är mer nöjda och de anställda är mer nöjda.

Men i grunden tror jag inte att formen som verksamheten drivs i är det allra viktigaste. Jag tror att det viktigaste handlar om ledarskap, om chefskap. Det är viktigt att chefer inom de här verksamheterna får tid och utbildning att leda. Det typiska för de här yrkena är att man som chef har väldigt många underställda. Därför kan man inte utöva ett bra ledarskap. Man kan inte hjälpa och stötta sin personal.

Jag tycker att det är viktigt att alla som är anställda på arbetsmarknaden ska kunna gå till en annan arbetsgivare. Det är också ett sätt att få upp lön och förbättra anställningsvillkor. Det är jag övertygad om, och det ska vara en hög kvalitet.

Jag tycker också att det är viktigt att poängtera att alla som jobbar inom vården och omsorgen behövs. Alla jobb är viktiga. Ambitionen med utbildningsreformen på gymnasieskolan handlar om att fler ungdomar ska kunna slutföra, vilja slutföra och klara av sin gymnasieutbildning. Vi har haft väldigt stora avhopp. Forskningen säger att ett av skälen till de stora avhoppen är att utbildningen har varit för teoretisk för dem som vid det tillfället inte har varit studiemotiverade och inte orkat med den typen av utbildning. Jag tror att det är viktigt med hjärta och händer, som Finn Bengtsson var inne på. Det behövs både och.

Prot. 2011/12:38
29 november

Svar på
interpellationer

Som jag sade tidigare, Ylva Johansson, har regeringen gett det här uppdraget till de olika myndigheterna för att de ska titta på kompetensbehoven i de olika regionerna. Det kommer att redovisas under våren, och där är bland annat Arbetsförmedlingen, Tillväxtverket och Skolverket med. Det är viktiga frågor som vi debatterar just nu.

Grunden är att vi har en yrkesutbildning och en utbildning på gymnasieskolan som flera ungdomar går igenom med godkända betyg, att vi har en bättre matchning på arbetsmarknaden, att vi har en större rörlighet till de lediga jobben, att vi fortsätter att utveckla arbetslinjen och, slutligen, att arbetsgivarna också är så attraktiva att våra ungdomar vill välja den offentliga sektorn eller den typ av utbildningar som vi diskuterar här och nu. Jag tror också att lärlingssystem är en viktig del för att få in fler i den här typen av arbeten.

Anf. 58 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S):

Fru talman! Jag undrar om ministern egentligen förstår hur fort vi måste få bukt med det här och hur bråttom det är. Generationsväxlingen sker i dag. Enligt Arbetsförmedlingens egna rapporter sker den största avgången mellan 2010 och 2014. Då räcker det inte att tillsätta fler utbildningsplatser nästa år. Det skulle ha varit gjort i går. De skulle vara färdigutbildade i dag. Det finns redan i dag personal inom den offentliga sektorn som inte har den så kallade rätta utbildningskompetensen.

Det är därför vi tycker att det är så himla viktigt med generationsväxlingen och utbildningsvikariatet. Vi vet att detta är människor som vill jobba i vård och omsorg. De har provat att jobba där. Om vi satsar på den utbildningen höjer vi både kvaliteten och kompetensen samtidigt som vi får in nya som också får en chans att prova på om de vill och kan tänka sig att jobba där i framtiden. Det är ett vinnarkoncept, och samtidigt kommer en arbetslös in i arbetslivet. Där kan vi säkert också hitta en och annan som fortsätter att utbilda sig för att få en tjänst sedan när utbildningsvikariatet är slut. Det är den stora grejen. Samtidigt förlorar vi inte all den kompetens som lämnar vår egen verksamhet och vår egen välfärd. Det är jätteviktigt att vi fångar upp den kompetens som vi redan har byggt upp och att den övergår till den nya generationen arbetskraft och finns kvar i verksamheten, annars förlorar vi ett otroligt stort kunskapskapital. Det har vi inte råd med. Det är viktigt att värna det. Jag hoppas att ministern förstår det. Det är nu det skulle vara fixat.

Anf. 59 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Tack för debatten! Det är en viktig fråga. I grunden handlar det om att våra ungdomar ska välja omvårdnadsprogrammet i större utsträckning. Läsåret 2009/10 var det bara 4 procent av ungdomarna som sökte det här programmet. Varför, kan man fråga sig. Jo, därför att man inte tycker att det här verkar vara ett attraktivt yrke.

Vi vet att de ungdomar som har valt andra gymnasielinjer och sedan börjar jobba inom vården, omsorgen och hemtjänsten inte har utbildning. De har gått ett annat program, och då är det viktigt att vi kan ställa om genom utbildningsinsatser.

20 procent av dem som anställdes inom vården och omsorgen var födda utanför EU och Norden. Det är också en väldigt viktig fråga att ha med sig. Vi är helt beroende av de utrikesfödda i den här frågan.

Vi måste attrahera unga, vi måste få bättre arbetsgivare, vi måste se till att vi har en arbetskraftsinvandring inom det här området liksom inom andra områden och vi måste se till att anställningsvillkoren blir så attraktiva att man vill vara kvar i yrket. Vi har en stor utmaning framför oss som regeringen tar på stort allvar, men ett mycket stort arbete måste ändå göras ute i våra kommuner och landsting. Det är där arbetsgivarna finns, och där kan vi tillsammans göra mycket genom vårt politiska inflytande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.57 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

14 § Svar på interpellation 2011/12:107 om arbetslöshetsförsäkringen

Anf. 60 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Patrik Björck har frågat mig om jag kommer att ta initiativ till förändringar i arbetslöshetsförsäkringen för att komma till rätta med arbetslösheten.

Regeringen har sedan den tillträdde för fem år sedan genomfört en rad reformer för att minska arbetslösheten. Bland andra kan nämnas jobbskatteavdraget, nystartsjobben och jobbgarantin för ungdomar. Men reformerna måste ses i sin helhet, en helhet som syftar till att återupprätta arbetslinjen. Efter finanskrisen repade sig sysselsättningen mycket snabbt, och sedan regeringen tillträdde har antalet sysselsatta ökat i befolkningen i stort, liksom bland ungdomar. Totalt sett är 213 000 fler i sysselsättning jämfört med 2006.

Jag delar statsministerns uppfattning att arbetslöshetsförsäkringen är ett viktigt verktyg för att komma till rätta med arbetslösheten. Det är också därför som regeringen har gjort flera reformer av försäkringen för att förstärka dess roll som omställningsförsäkring.

Patrik Björck frågar också om jag avser att ta initiativ för att den som drabbas av arbetslöshet inte ska behöva hänvisas till anhöriga eller försörjningsstöd för att överleva.

Regeringen har länge varit tydlig med att vi vill ha en arbetslöshetsförsäkring som omfattar alla som uppfyller ett arbetsvillkor. Redan 2007 togs initiativ till utredningen om en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

Det arbete som påbörjades i denna utredning har sedan fortsatt i den parlamentariska socialförsäkringsutredningen som startade under förra året. Socialförsäkringsutredningens uppgift är att överväga förändringar

Prot. 2011/12:38
29 november

Svar på
interpellationer

som kan leda till en mer hållbar försäkring, bidra långsiktigt till ökad sysselsättning och på så vis också till långsiktigt hållbara statsfinanser.

Obligatoriefrågan är också en av utgångspunkterna för Socialförsäkringsutredningen. Ytterligare en utgångspunkt för utredningen är att vi ska få en försäkring som i högre grad understöder arbetslinjen. Utredningen ska slutredovisas i maj 2013. Regeringen kommer därefter att ta ställning till hur arbetslöshetsförsäkringen ytterligare kan utvecklas för att stödja individens strävan att finna ny försörjning genom arbete.

Jag kommer inte att vara nöjd förrän alla som kan arbeta arbetar utifrån sin egen arbetsförmåga. Arbetslinjen ska göra det lönsamt att arbeta.

Anf. 61 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Tack, arbetsmarknadsministern, för svaret på interpellationen.

Den här interpellationen innehåller två frågor. Den ena frågan handlar om regeringens misslyckande med arbetsmarknadspolitiken. Arbetslösheten ökar. Det som har varit en av de viktigaste åtgärderna för regeringens arbetsmarknadspolitik, det vill säga försämringen av a-kassan, har inte gett resultat. Drar ministern några som helst slutsatser av att försämringen av a-kassan inte har inneburit att arbetslösheten har minskat? Om arbetsmarknadsministern drar några slutsatser av detta, vad tänker arbetsmarknadsministern göra åt misslyckandet?

Den andra frågan i interpellationen handlar om hur en arbetslös ska kunna försörja sig som situationen ser ut i dag. Faktum är att bara en mycket liten del av de arbetslösa får ersättning från a-kassan. Av denna lilla del som får ersättning från den reformerade a-kassan – för att använda regeringens uttryck – är det bara några få procent som har sin inkomst skyddad. Av de få som har ersättning kan de flesta inte försörja sig på den. Hur ska en arbetslös kunna försörja sig?

Vad är då ministrarnas svar på de två enkla frågorna?

Svaret på den första frågan, om misslyckandet med arbetsmarknadspolitiken och att försämringen av arbetslöshetsförsäkringen inte har givit det som regeringen säger att den ska ge, är obligatoriet. Då blir vän av ordning intresserad. Den retorik och argumentation som regeringen har haft när man har infört försämringarna i a-kassan – man har höjt avgiften, man har differentierat avgiften, sänkt ersättningsnivån och ändrat i regelverket – är att det skulle minska arbetslösheten genom att man tvingar den arbetslöse att ta jobb som den arbetslöse av någon orsak skulle ha valt att inte ta. Hur skulle obligatoriet förändra det? På vilket sätt skulle det innebära att försäkringen fungerade bättre i den borgerliga teorin om arbetsmarknadspolitik?

Jag skulle vilja att arbetsmarknadsministern svarar på det eftersom obligatoriet är svaret på den första frågan.

Svaret på den andra frågan, hur en arbetslös ska kunna försörja sig, är också obligatoriet. Obligatoriet är lösningen på problemet att en arbetslös inte kan försörja sig. Följdfrågan blir: På vilket sätt skulle obligatoriet göra det lättare för en arbetslös att försörja sig? Vi vet, genom beräkningar som myndigheten IAF och Arbetslöshetskassornas samorganisation har gjort, att det bara är något tusental av de hundratusentals arbetslösa som möjligen skulle få en något bättre ersättning om man genomförde obligatoriet.

Det är fakta enligt de direktiv som är givna till Socialförsäkringsutredningen i obligatoriefrågan. Hur skulle det lösa problemet med försörjningen? Det måste arbetsmarknadsministern svara på.

Arbetsmarknadsministern måste också svara på om hon stöder statsministerns uppfattning att politiken går ut på att de som inte kan försörja sig när man har förstört a-kassan ska bli försörjda av föräldrar eller partner eller på något annat sätt; "annat sätt" innebär socialbidrag, alltså regeringens socialbidragslinje. Stöder arbetsmarknadsministern statsministerns uppfattning att detta är en lyckad politik?

Anf. 62 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! Det är en intressant interpellation som Patrik Björck har ställt. Jag tycker att ansatsen i den är väldigt intressant. Man målar i vanlig ordning upp en svart bild av att människor inte kan försörja sig. Man hör inga andra lösningar på problemet.

Jag tycker att det är allvarligt att människor är arbetslösa. Regeringen tycker att det är väldigt allvarligt. Det är en av de största utmaningarna för alla oss politiker.

Vad är då lösningarna? Våra lösningar är att göra det billigare att anställa, billigare att driva företag och mer lönsamt att arbeta. Det är våra lösningar. Till dem som är arbetslösa måste vi naturligtvis ge verktyg som vi har gett till Arbetsförmedlingen och som vi ger till andra som ska stödja dem som inte har ett arbete och rusta dem för arbetsmarknaden. Så menar vi att människor ska komma till egen försörjning.

Patrik Björck säger att regeringen har misslyckats. Jag tycker att det är att ta stora ord i sin mun. Det är många fler som arbetar i dag; många fler ingår i det som kallas arbetskraften. Det är flera hundra tusen fler som arbetar nu än 2006 när Socialdemokraterna fick lämna Regeringskansliet. Jag tycker inte att man ska kalla det för ett misslyckande.

Däremellan har vi, fram till i dag, haft den djupaste krisen i modern tid. Det kunde ha sett otroligt illa ut med arbetslöshet i Sverige, precis som i många av de länder där socialdemokrater har styrt. I land efter land ser man hur misslyckandet breder ut sig och hur man byter regeringar. Jag tycker att man ska vara lite ödmjuk i Sveriges riksdags kammare när man talar om arbetslösheten i Sverige. Den är väldigt låg med tanke på hur det ser ut i vår omvärld.

Vi kan tänka oss olika former av ersättning. Vi kan tänka oss olika former av anställningar. Vi kan tänka oss olika former av stöd. Att gå passiv och vara arbetslös är det sämsta för en människa, om inte annat så rent mänskligt.

Därför är det otroligt skönt att se att vår regering arbetar långsiktigt för att människor ska komma i arbete och att de ska se att det verkligen lönar sig att gå till ett arbete. Men med Patrik Björcks resonemang ska det vara så höga ersättningar att människor klarar sig alldeles utmärkt och inte drivs av någon kraft att vilja gå och arbeta. Om det är det som är målet är vi väldigt långt ifrån varandra.

Jag tycker att man ska vara ödmjuk när man talar om arbetslösheten och vara ödmjuk när man talar om dessa människor. Men vi ska också vara stolta över den politik som alliansregeringen har drivit. Med vårt läge i Sverige har vi en helt annan bild att utgå från. Jag har en dotter som lever i England, och hon berättar att det är förfärligt där. I Sverige

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

går vi mot överskott i våra finanser även nästa år. Vi kan satsa på ett sätt som ingen annan regering kan göra.

Det är inget misslyckande. Sedan har vi alla en stor uppgift att se till att fler kommer i arbete och att den nya tiden inte medför att fler kommer ut ur arbete. Det är också viktigt.

Anf. 63 TOMAS TOBÉ (M):

Fru talman! När man lyssnar till interpellanten Patrik Björck kan man nästan få en bild av att det inte finns någon arbetslös i Sverige som får ut ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Socialdemokraterna verkar stå för någon form av arbetslöshetsförsäkring där det inte finns några som helst arbetsvillkor. I princip alla som är utanför arbetsmarknaden ska ha rätt till a-kassa.

Fru talman! Inget av detta är sant. Det som däremot är sant är att Sverige nu står i ett läge där 200 000 fler arbetar, 140 000 färre är förtidspensionerade och färre är sjukskrivna. Vi har en arbetslöshetsförsäkring som fungerar som en omställningsförsäkring. Det vi också har är ytterligare kompletterande inkomstförsäkringar, som i dag fungerar i en fungerande svensk arbetsmarknadsmodell.

Jag tycker ändå att det i den här debatten om arbetslöshetsförsäkringen kan vara på sin plats att ställa lite frågor till Socialdemokraterna vad det är som gäller i fråga om a-kassan. Så där övertydligt har det kanske inte varit den senaste tiden.

I det första förslaget till budgetmotion från Socialdemokraterna verkar det ha klargjorts att den socialdemokratiska partiledningen tyckte att det inte behövde ske några större förändringar och inte behövde vara några höjda ersättningar. Sedan blåste det lite kallt på någon riksdagsgrupp, och man kom tillbaka med någon form av förslag till riksdagen.

Det var intressant att notera, i synnerhet för oss som sitter i arbetsmarknadsutskottet. Vi kunde under förra riksdagsåret höra att en majoritet i utskottet sade: Vi måste ta bort deltidsbegränsningen – det är oerhört viktigt att regeringen gör detta. Var är det förslaget till arbetslöshetsförsäkring i den socialdemokratiska budgeten i dag? Ja, det existerar inte.

Så här har det varit med Socialdemokraterna och a-kassan den senaste tiden. Man vet inte riktigt på vilket ben man ska stå. Det skulle vara välkommet om Patrik Björck kunde tydliggöra: Vad är den socialdemokratiska politiken i dag när det gäller arbetsvillkor och vilka ersättningar som ska gälla?

Avslutningsvis vill jag verkligen välkomna att arbetsmarknadsministern så tydligt pekar på den parlamentariska socialförsäkringsutredning som pågår. Vi i Alliansen är tydliga: Vi tycker att det är viktigt att man har ett bra skydd på svensk arbetsmarknad när man är arbetslös. Det är viktigt att fler får detta skydd.

Vi sträcker ut en öppen hand till Socialdemokraterna och till Miljöpartiet. Vi vill inom ramen för den här utredningen gärna hitta en långsiktig lösning som gör att vi får en arbetslöshetsförsäkring som ger en bra trygghet på svensk arbetsmarknad. Jag hoppas att Socialdemokraterna, och i synnerhet Patrik Björck som har glädjen att ingå i utredningen, verkligen har ett öppet sinne i detta så att vi kan gå fram med ett starkt förslag om att ge den trygghet och den möjlighet till omställning som är

viktiga för dem som förlorar arbetet. Vi kan alla drabbas av arbetslöshet, och här är det oerhört viktigt att vi har en bra a-kassa.

Prot. 2011/12:38
29 november

Anf. 64 FINN BENGTSSON (M):

Fru talman! Tack för en bra interpellation och ett bra svar från arbetsmarknadsministern som förtydligar alliansregeringens ståndpunkt! Jag ska göra den kommentaren att det redan i regeringsförklaringen antydde väldigt tydligt att man strävar efter, som föregående talare Tomas Tobé sade, att fler ska kunna inkluderas i en arbetslöshetsförsäkring när olyckan är framme.

Sedan vill jag kommentera detta utifrån ett perspektiv som är mitt vardagsperspektiv eftersom jag arbetar i socialförsäkringsutskottet. Där arbetar vi mycket med sjukförsäkringen, som har reformerats i så måtto att vi har kunnat ge betydligt fler möjlighet att komma närmare arbetsmarknaden. Jag ser i det arbetet hur människor som hamnar allt längre bort från arbetsmarknaden har ett stort problem. Där finns en likhet med dem som är bland annat i jobb- och utvecklingsgarantins senare faser och som står långt ifrån arbetsmarknaden. Hur ska man kunna värna dessa individer, och hur ska man kunna ge dem en trygghet?

Det är intressant att reflektera över de motioner från Socialdemokraterna som vi hanterar i socialförsäkringsutskottet. Man trycker där väldigt starkt på att just Försäkringskassan, som arbetar med den utsatta gruppen, och Arbetsförmedlingen, som arbetar med en annan grupp, försöker få dessa två grupper att på olika sätt komma närmare arbetsmarknaden. Man reser krav på att ett nära samarbete ska ske mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen och kräver att vi politiker tar initiativ för att trycka på myndigheterna.

Det är visserligen glädjande att vi gör detta och bland annat utnyttjar våra samordningsförbund för att stödja dem som står längst ifrån arbetsmarknaden. Men det är också viktigt att reflektera över att medan sjukförsäkringen har sina givna regler för ersättningar är det inte lika självklart att dagens a-kassa möter upp detta. Mycket stora problem har uppstått för dem som ska flyttas aktivt från sjukförsäkringen över i arbetslöshetsförsäkringen och inte vet om de har en ekonomisk trygghet där.

Det är därför klokt att arbeta för att det ska finnas ett trygghetssystem som gör det ganska naturligt att gå från sjukförsäkringen till arbetslöshetsförsäkringen. Det skulle vara allvarligt om man upplever att den passagen från sjukförsäkringen till arbetslöshetsförsäkringen är ett riskmoment med hänsyn till ens försörjningsmöjligheter under den tid man kommer närmare arbetsmarknaden.

Därför är det väldigt viktigt att vi försöker få en arbetslöshetskassa som omfattar fler än färre. Det är i den ambitionen som alliansregeringen jobbar.

Hur Socialdemokraterna slutligen kommer att landa i den frågan är naturligtvis upp till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen, som Tomas Tobé nämnde i sitt inlägg och som lyfts fram i ministrarnas svar. Där har interpellanten goda möjligheter att föra en konstruktiv dialog med bland andra allianspolitikerna.

Sist vill jag kommentera hur jag ser på en mer modern arbetsmarknad. Jag har lite siffror om arbetslöshet och så vidare. Vi har ungefär 4,7 miljoner som är sysselsatta i Sverige i dag. Av dem är det ungefär 1 mil-

Svar på
interpellationer

jon som omsätts i sina arbeten. Vi ska också komma ihåg att det skapas flera hundra tusen nya jobb varje år, samtidigt som en del jobb försvinner. Det är en modern arbetsmarknad som ser ut på detta sätt, i takt med att samhället utvecklas. Det är inte alltid gårdagens jobb vi ska krama, utan vi ska se till att skapa de nya jobben. I det sammanhanget är det viktigt att just arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring och tar sikte på att möta nya jobb, och inte rädas att en del gamla jobb går ur verksamheten.

Anf. 65 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! Jag tycker att den här interpellationen är rätt intressant, och jag kunde inte låta bli att begära ordet.

Jag hade min utskottsplats i arbetsmarknadsutskottet även förra mandatperioden. Den som minns debatten då, när man i rask takt förändrade a-kassan, vet att den moderata retoriken handlade om att a-kassan var en del av det som skulle lösa arbetslösheten.

Här står vi i dag med en massarbetslöshet – eller vi kanske ska säga att det är en mass-massarbetslöshet. Därför är frågan rätt relevant. Regeringens retorik och politik, som man började med efter valet 2006, om att a-kassan skulle vara en del av att få människor i arbete – varför har den inte lyckats? Det blir en fråga, och det är en rätt intressant fråga i denna interpellationsdebatt.

Sedan är det så att förändringarna i a-kassan under den första mandatperioden inte bara var sänkt tak i försäkringen eller höjd avgift, utan man införde olika avgifter vartefter människor valde yrke och bransch. Det skulle nämligen också vara ett incitament för människor att välja ett annat yrke eller en annan bransch.

När det gäller unga var deras incitament för att skaffa sig ett jobb att de i ett raskare tempo skulle förlora sin a-kassa. Med högre avgifter och ett raskare tempo skulle ungdomarna lämna a-kassan eller få en del av a-kassan. Den överhoppningsbara tiden i försäkringen, mellan jobb och utbildning – ni vet, när man har haft ett jobb och kanske ville vidareutbilda sig men sedan tyvärr hamnade i arbetslöshet igen – tog man bort, för det var ju inte nödvändigt.

Det var så många försämringar i a-kassan som skedde under den första mandatperioden med en moderatledd regering, och i dag ser vi effekten. Det har inte knäckt arbetslösheten, inte på något sätt. Frågan som Patrik Björck har ställt är alltså rätt relevant. På vilket sätt har de försämringar i a-kassan som man började sin regeringsperiod med bidragit till att knäcka arbetslösheten?

Jag tror att arbetsmarknadsministern i något svar själv har sagt att vi i alla fall har en ungdomsarbetslöshet som är nästan 22 procent, och en arbetslöshet som närmar sig 9 procent. När det gäller ungdomsarbetslösheten är vi sämst i nästan hela Europa. Frågan är alltså rätt relevant. På vilket sätt har försämringarna i a-kassan bidragit till att knäcka arbetslösheten när vi i dag ser väldigt många människor som fortfarande inte har något jobb att gå till? Det tycker jag är en rätt relevant fråga.

Sedan tycker jag att man som moderat i rimlighetens namn också ska minnas alla de försämringar man gjorde i a-kassan under den första mandatperioden.

Anf. 66 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi har under de senaste veckorna sett exempel på Moderaternas lättsinniga förhållande till sanningen och till historien. Nu hör vi exempel på detta igen, härifrån talarstolen.

Det är ju så att det är ni som har förstört arbetslöshetsförsäkringen. Det är er politik som ligger bakom att så få människor i dag har någon omställningsförsäkring från ett jobb till ett annat jobb. Ni har gjort dessa försämringar med ett enda syfte; ni sade att det skulle leda till fler jobb. Ni kallade det arbetslinjen. Det är ingen arbetslinje – det är en fattigdomslinje.

Resultatet har inte blivit att arbetslösheten har sjunkit. Det har inte heller lett till att sysselsättningsgraden har ökat, men det har lett till att människor som blir arbetslösa blir fattigare och att allt fler människor tvingas söka försörjningsstöd för sin egen försörjning eller, som statsministern sade, lita till en partner eller till föräldrar för sin försörjning.

Ni står här och skryter om att det är fler människor som arbetar i dag. Ja, det är det. Det är fler människor än någonsin, tror jag. Vi är nämligen fler människor i arbetsför ålder i Sverige i dag än vi någonsin har varit tidigare, tack vare stor invandring och tack vare stora ungdomskullar som går ut i det som omfattas av statistiken för arbetsför ålder. Sysselsättningsgraden, som ju är *andelen* av befolkningen som arbetar, har dock inte förbättrats. Den är kvar på en, som jag tycker, mycket dålig nivå.

Vi får höra att Moderaterna är nöjda med situationen på arbetsmarknaden. Jag är inte överraskad, för det var precis vad jag misstänkte: Ni är nöjda med en situation där vi har en arbetslöshet på 8 procent, där var femte ung människa går utan arbete. Det är en situation ni tycker att vi ska vara stolta över.

Det är dags att börja tala klarspråk, Moderaterna! Det är ni som vill och tror att människor som blir tillräckligt fattiga och förnedras tillräckligt mycket på något mirakulöst sätt kommer att ta sig i kragen och skaffa sig ett jobb – i stället för att göra det man vet fungerar, nämligen att ge människor en chans till utbildning, praktik, utbildningsanställningar och kvalificerat stöd från Arbetsförmedlingen.

Ge dem under tiden en omställningsförsäkring som gör att de kan koncentrera sig på att söka ett nytt jobb och inte på att försörjas via partner och föräldrar!

(Applåder)

Anf. 67 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Det är kul att så många ansluter sig till denna viktiga debatt, tycker jag.

Jag tror att det är viktigt att förhålla sig till fakta. Maria Stenberg påstod att arbetslösheten var 8 procent, och Ylva Johansson sade 9 – eller om det var tvärtom. Arbetslösheten är för hög. Den är 6,9 procent, och det är för högt. Det är därför det behövs en arbetslinje och inte en bi-draglinje. Hur arbetslinjen skulle kunna utvecklas om det bästa receptet var höjd a-kassa får ni gärna återkomma till. Hur det då blir fler som kommer i sysselsättning skulle vara intressant att höra.

Prot. 2011/12:38

29 november

Svar på

interpellationer

Sanningen är den att vi har fått 213 000 fler sysselsatta personer mellan åren 2006 och 2010. Under denna period har vi också gått igenom en av de allra djupaste lågkonjunkturerna i mannaminne. Trots det har vi lyckats undvika att arbetslösheten bitit sig fast, vilket var fallet under 90-talskrisen. Det är också så att en närmast enhällig forskarkår stöder Alliansens politik med reformer – bland annat omställningen i arbetslöshetsförsäkringen, jobbskatteavdragen och det förbättrade funktionssättet. Det konstaterar Långtidsutredningen, IFAU, KI och OECD.

Det är heller inte för inte vi får beröm för vår ekonomiska politik i Europa. När jag möter mina europeiska kolleger är det nästan så att jag skäms när jag säger vilka satsningar vi kan göra – att vi har statsfinanser som är i så god ordning att vi under de kommande åren kan satsa drygt 8 miljarder på arbetsmarknadspolitik. I Spanien har man en ungdomsarbetslöshet på drygt 40 procent, och dessutom har de inte pengar till att hjälpa ungdomarna att komma i arbete.

Jag är dock långt ifrån nöjd med situationen som den ser ut i dag. Därför måste vi fortsätta att öka drivkrafterna för arbete, sänka trösklarna – inte minst för ungdomar – och göra det enklare att anställa samt förbättra matchningen. Socialdemokraterna har en annan linje – de vill höja bidragen till dem som inte arbetar, och de vill höja avgifterna för de arbetsgivare som anställer dem som är arbetslösa. Förklara för mig hur det kan leda till att fler kommer i jobb! Jag är väldigt intresserad av att höra hur den ekvationen går ihop.

Anf. 68 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Jag ställde två enkla frågor, och jag fick inga svar. Vi har olika uppfattningar om mycket, men den här interpellationsdebatten handlar om huruvida regeringen skulle ta några initiativ när det är fullständigt uppenbart att regeringens politik har misslyckats. Då säger arbetsmarknadsministern i sitt skrivna svar, som också är det första inlägget, att svaret på den frågan är att man ska införa ett obligatorium i arbetslöshetsförsäkringen.

Jag bad då arbetsmarknadsministern förklara för oss här i kammaren och för dem som lyssnar på debatten hur obligatoriet skulle bidra till att få fler i arbete, givet den teoretiska modell alliansregeringen har om att arbetslöshetsförsäkringen är en del i den arbetsmarknadspolitik som ska få folk i arbete. Hur ska denna incitamentsdrivna modell fungera i obligatoriet? På vilket sätt förstärker den arbetslinjen, som arbetsmarknadsministern säger i sitt svar?

Jag tycker att det skulle vara rimligt om arbetsmarknadsministern beskriver detta för oss. Jag tycker att det är en enkel fråga. Den är inte polemisk, utan den är väldigt tydlig och enkel. Vi har naturligtvis rätt att ställa ett sådant krav på en arbetsmarknadsminister.

Den andra frågan var hur man skulle kunna försörja sig. Även om det finns de i denna kammare som tror att det är okej att försörja sig på den försäkring som finns i dag, som väldigt många dessutom inte ens har, kan jag uppmärksamma er på att er partiledare och statsminister har insett att det inte går att försörja sig på den moderata arbetslöshetsförsäkringen.

När han blir intervjuad i Svenska Dagbladet och journalisten frågar hur de arbetslösa ska försörja sig när krisen står för dörren svarar den moderate partiordföranden och statsministern Fredrik Reinfeldt så här:

Det som händer är att människor hittar andra grunder för sin försörjning om det inte blir genom a-kassan. Då frågar den förbluffade journalisten: Hur menar du? Statsministern svarar: Ja, man får stöd och hjälp av sina föräldrar, sin partner eller på annat sätt. Sist och slutligen finns det andra trygghetssystem som fångar upp människor.

Statsministern har alltså en helt annan uppfattning. Han ser att den här försäkringen inte fungerar. Han har aldrig tänkt att den ska fungera. Han tycker att det är helt rimligt att arbetslösa människor ställs på bar backe. Andra sätt är då försörjningsstöd och socialbidrag.

Jag hade en slutfråga, om arbetsmarknadsministern delar statsministerns uppfattning att det är rimligt att ha en arbetsmarknadspolitik som förutsätter att den som drabbas av arbetslöshet inte ska ha något annat stöd än möjligen från partner, föräldrar och i sista hand socialbidrag, och att det är bidragslinjen som gäller.

De andra diskussionerna om vad vi vill göra som socialdemokrater – Tomas Tobé försöker köra någon dimridåvals här – kan vi ta i en annan debatt. Men för tydlighetens skull, arbetsmarknadsministern, förklara hur obligatoriet fungerar i er incitamentsdrivna arbetslöshetsförsäkringspolitik! Det skulle vara mycket spännande att höra. Jag skulle vilja ha den teoretiska förklaringen. Och hur ska man försörja sig? Är det så som statsministern anvisar, att man ska försörjas antingen av sin partner eller genom socialbidrag? Är det så den moderata arbetsmarknadspolitikerna är tänkt att fungera? Har statsministern rätt eller har han fel? Det är en enkel fråga som kan besvaras på ett enkelt sätt, ja eller nej.

Anf. 69 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! Vi säger att arbetslöshetsförsäkringen ska vara en omställningsförsäkring. Vad säger Socialdemokraterna? Vad säger Patrik Björck? Vad ska arbetslöshetsförsäkringen vara?

Vi säger att arbetslöshetsförsäkringen ska vara för dem som arbetar eller som har arbetat. Tycker Socialdemokraterna det? Eller ska alla, oavsett tidigare insatser eller om man har arbetat eller inte, omfattas av a-kassa? Det är intressanta frågor.

Vi säger att den som har studerat eller studerar och vill söka jobb också ska söka jobb och inte bidrag. Tänker Socialdemokraterna återinföra en a-kassa för alla studenter? Ska man kunna gå direkt från studier till a-kassa? Det är också en intressant fråga i den här debatten.

När det gäller försörjningsstödet ska vi komma ihåg att det toppas av dem som är unga, i 20-årsåldern. Många av dem bor hemma. Många av dem har en ganska hygglig levnadsstandard, trots allt. Det ska vi också vara klara över. Men de får också i dag mer stöd och insatser än vad de fick förr, därför att varje kommun har en drivkraft att se till att de här människorna inte lever på försörjningsstöd. Det gör att det är många aktörer som försöker se till att få de här människorna, framför allt ungdomarna, i jobb, och det är bra.

Försörjningsstödet var betydligt större under många av åren då Socialdemokraterna hade makten. Det toppades år 2000 och 2001, och det fanns kvar länge. Det är inte så att det är något nytt påkommet, utan det är gammalt. När vi pratar om massarbetslöshet och gör alla eländesbeskrivningar ska vi komma ihåg att det fanns förut också. Jag tycker att man ska vara lite varsam med orden.

När man pratar om massarbetslöshet i Sverige ska man veta att arbetslösheten är mångdubbel i andra länder, särskilt när det kommer till ungdomsarbetslösheten.

Anf. 70 TOMAS TOBÉ (M):

Fru talman! Återigen verkar Socialdemokraterna försöka påskina att innan Alliansen genomförde reformer i arbetslöshetsförsäkringen hade alla rätt att få ut en ersättning från försäkringen. Det är inte sant. Sanningen är att det stod 700 000 personer utanför arbetslöshetsförsäkringen även 2006. Sedan valde fler att lämna den. Vi har valt att sänka avgifterna, och nu ser vi också att fler väljer att gå tillbaka till försäkringen. Det är i grunden bra, men man kommer ju inte ifrån att så länge som vi har en försäkring som är frivillig och som innebär att man ska uppfylla ett visst arbetsvillkor kommer vi alltid att ha personer som ibland kommer att behöva ha andra trygghetssystem. På den punkten har också statsministern varit tydlig.

Det hävdas vidare att regeringens politik har misslyckats. Det kan vara på sin plats att nyansera den bilden något. Den stora förändring som har skett är att vi nu ser i arbetskraften att vi har tagit fram alla dem som tidigare gömdes undan, alla de arbetslösa som till varenda punkt skulle gömmas undan i förtidspensionering eller sjukskrivning. Det som är den stora förflyttningen är att de till större del i dag är en del av arbetskraften.

Det talas om att vi ska tala klarspråk. Ja, förklara då för mig: Hur blir det fler jobb av att man fördubblar arbetsgivaravgifterna för unga, att man halverar RUT och ROT eller säger nej till restaurangjobb? Tala klarspråk och förklara hur många fler jobb de beskedet kommer att ge.

Och jag förstår, avslutningsvis, varför Patrik Björck talar om dimridåer när vi ställer frågor om Socialdemokraternas a-kassepolitik, för vi får inga besked. Men svara åtminstone på en fråga: Vad hände med det viktiga tillkännagivandet till regeringen om deltidsbegränsningen? Var hittar vi det förslaget i den socialdemokratiska budgeten?

Anf. 71 FINN BENGTSSON (M):

Fru talman! Om vi ska titta lite grann på Socialdemokraternas arbetsmarknadspolitik förtjänar det att utgå från att alliansregeringen verkligen vill ha en arbetslöshetsförsäkring som är mer försäkringsmässig. I det sammanhanget är det rimligt, precis som Tomas Tobé sade, att betydligt fler inkluderas i denna försäkring genom solidarisk finansiering. Därför har man gjort ett enträget arbete för att se på möjligheten att få den obligatorisk, vilket är välkommet.

Socialdemokraterna hade i början av 2000-talet en annan filosofi. Man hade en sjukförsäkring som var långt ifrån försäkringsmässig. Den var huvudsakligen ett blandat instrument för att tillfredsställa, som det var tänkt, de som var frånvarande från arbetsmarknaden på grund av arbetsoförmåga, det vill säga sjukdom. Men det fanns en väldigt stor del, kanske nästan hälften, som hade detta som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Därför var detta en försäkring som inte var hållbar. Det insåg Göran Persson när han i budgetpropositionen 2003 skrev in att det här måste vi komma ifrån.

Vid den tidpunkten hade man alltså en sjukförsäkring som hade en geografiskt väldigt tydlig splittring utan att det fanns något medicinskt

underlag för detta. Vissa regioner hade dubbelt så höga sjuktal som andra. Man hade också en konjunkturrell sjukförsäkring, det vill säga att fler var sjukskrivna beroende på hur konjunkturen såg ut, vilket var helt oegentligt i förhållande till sjukdomspanoramat. Det såg inte ut så.

Dessutom, som jag sade, var totalt sett ungefär dubbelt så många sjukskrivna dubbelt så länge som i dag. Vi har nu närmat oss ett Europa-genomsnitt genom att vi också har genomfört en reformering i den anda som bland annat Anna Hedborg, tidigare socialförsäkringsminister och generaldirektör på Försäkringskassan, föreslog riksdagen 2006 och som genomfördes av alliansregeringen därefter.

Anf. 72 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! Jag tänkte återgå till lite siffror, arbetsmarknadsminister Hillevi Engström. Arbetsförmedlingen, som är en statlig myndighet, lämnade en rapport om en mätperiod, oktober, där det visade sig att 372 000 människor var öppet arbetslösa eller inskrivna i program. Det motsvarar 8,2 procent. Jag är inte riktigt klar över vilka siffror arbetsmarknadsministern får från sin egen myndighet, men detta är i alla fall den officiella statistiken.

Jag måste erkänna att jag blir lite provocerad av debatten när det gäller bidragslinjen, som man alltid försöker klistra på oss socialdemokrater, när faktum är att det är någon regering som har infört en bidragslinje för människor så är det den moderatledda regeringen. Vi har ju många, många fler människor i dag som är beroende av försörjningsstödet ute i kommunerna.

Vad är då ett försörjningsstöd? Ja, försörjningsstödet är åtminstone ingen omställningsförsäkring. Försörjningsstödet är väl det sista sociala trygghetsnät som människor har för sin försörjning. När du hamnar i försörjningsstödet ska du liksom göra dig av med allting i livet för att ha rätt till ett försörjningsstöd.

Det är därför en ordentlig och verkningsfull a-kassa är en omställningsförsäkring. Det kan man i rimlighetens namn inte påstå att den är i dag med alla de försäkringar som den moderatledda regeringen började sin regeringsperiod med att införa. Listan på försäkringar är så lång att den i dagsläget är svår att komma ihåg. Hur man kan få till att kalla det för reformer i en försäkring är för mig helt obegripligt när det innebär kraftiga försäkringar för människor.

Det är tur att vi har en debatt om a-kassan då och då så att människor förstår vad det handlar om.

Anf. 73 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Inte heller jag hade tänkt ge mig in i debatten, men eftersom Hillevi Engström nämnde situationen för arbetslösa och socialbidragstagare i Europa påminner jag om den rapport som vi tog del av i EU-nämnden i fredags. Den visar att andelen fattiga har ökat i Europa inklusive Sverige, att andelen fattiga arbetare har ökat i Sverige precis som i EU, att andelen socialbidragstagare har ökat i Europa precis som i Sverige och att andelen utförsäkrade från arbetslöshetsförsäkringen har ökat i Sverige och EU.

På min fråga i EU-nämnden svarade ministern att det var viktigt att minska ojämlikheten. I EU-nämnden nämner man trygghetssystem, och

här talar man om en arbetslöshetsförsäkring. Samtidigt talar man om en bidragspolitik.

Den arbetslöshetsersättning som flera miljoner som betalar till LO:s, TCO:s eller Sacos a-kassor kan få, är den att betrakta som ett bidrag eller en ersättning man har rätt att få från en försäkring?

Andelen fattiga och utförsäkrade har ökat på grund av regeringens politik. Hur försöker man motverka det när vi ser att arbetslösheten ökar och allt fler inte omfattas av a-kassan? Allt fler ska gå på socialbidrag, som heter just bidrag. Arbetslöshetsförsäkring får man ju ersättning från.

Jag påminner dessutom Finn Bengtsson om att de som har sjukersättning får en ersättning från en försäkring som de är försäkrade i.

Anf. 74 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! För kännedom, Maria Stenberg, som ändå har suttit i arbetsmarknadsutskottet: Vi, liksom den socialdemokratiska regeringen gjorde, använder SCB:s statistik. Den officiella arbetsmarknadsstatistiken kommer från SCB i form av arbetskraftsundersökningar. Det är dessa vi förhåller oss till, och det gjorde även ni. Det är alltså ingen förändring när det gäller det. Detta är viktigt att komma ihåg, för annars blir det en diskussion om statistiken. Den officiella siffran är 6,9 procent och inget annat.

Eva-Lena Jansson tog upp frågan om socialbidrag. Ibland använder vi lite till mans felaktiga uttryck. Det finns inget som heter socialbidrag längre, det heter ekonomiskt försörjningsstöd. Rätt ska vara rätt.

Låt oss gå tillbaka till frågorna. Jag delar inte Patrik Björcks bedömning att regeringens politik är ett misslyckande. Därför tänker vi inte heller ändra oss i den riktning som Patrik Björck föreslår. Tvärtom har vår politik bitit. Vi har undvikit jobblös tillväxt.

När det gäller statsministern har han rätt, och jag är stolt över att vi har en statsminister som har rätt i dessa frågor. Utanförskapet har minskat men inte tillräckligt fort och mycket. Regeringen sitter inte på alla nycklar för att bryta arbetslösheten. Vi är beroende av att våra exportföretag kan exportera, till exempel att det byggs bilar som någon vill köpa. Vår lilla öppna ekonomi är beroende av omvärlden.

Vi har gjort vår hemläxa väl, men jag är inte nöjd förrän alla som kan arbeta har chansen att göra det.

Jag tror att våra reformer sammantaget har bidragit till att vi har en arbetsmarknad som fungerar. Enligt Anders Forslund vid IFAU har jämviktsarbetslösheten sänkts med mellan 1 och 2 procent tack vare regeringens jobbskatteavdrag. Riksrevisionens bedömning är att det varaktigt har lett till 88 000 fler jobb. Jag kan fortsätta räkna upp OECD och så vidare.

Jag är såklart inte nöjd förrän vi har nått vårt mål, men vi är på god väg. Jag är dock oroad över vad som händer i Europa och hur det kommer att påverka Sverige. Det är viktigt att vi har en ekonomi med en buffert så att vi kan satsa på ännu mer aktiv arbetsmarknadspolitik. Detta skiljer Sverige från andra länder i Europa. Där har man kontantstöd som är betydligt lägre än i Sverige och ytterst lite aktiva åtgärder.

Anf. 75 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Jag hade inte trott att arbetsmarknadsministern här i riksdagens talarstol skulle erkänna att regeringens politik var ett misslyckande. Jag hade möjligen hoppats på att arbetsmarknadsministern skulle kunna svara på två enkla frågor.

Arbetsmarknadsministern tar i sitt svar upp obligatoriet som en lösning på hur man skulle förbättra arbetslöshetsförsäkringen. Arbetsmarknadsministern tar också i sitt svar upp obligatoriet som ett led i att förbättra försörjningsmöjligheten för de arbetslösa.

Men arbetsmarknadsministern vill inte förklara för mig eller för någon annan hur obligatoriet skulle kunna fungera för att stödja arbetslinjen – det obligatorium som Anders Borg har kallat för en straffskatt på arbete.

Arbetsmarknadsministern vill inte förklara hur obligatoriet skulle innebära en lättnad för de arbetslösa att försörja sig av det enkla skälet att det inte går, eftersom obligatoriet inte löser något av de problem som arbetsmarknadsministern i sitt svar säger att det ska lösa.

Man kommer väl att använda denna fråga för att dölja sitt misslyckande tills förslaget läggs fram, och då kommer man att dumpa det i papperskorgen precis som man gjorde förra gången man utredde exakt samma fråga med exakt samma direktiv.

Men eftersom arbetsmarknadsministern tog upp det som exempel på hur man skulle förbättra arbetslöshetsförsäkringen och försörjningen för de arbetslösa borde arbetsmarknadsministern ha kunnat svara på de enkla frågorna om hur detta skulle gå till och hur detta trolleritrick skulle ha fungerat. Arbetsmarknadsministern är dock ingen Joe Labero utan en vanlig arbetsmarknadsminister. Då är det bättre att komma med politik som fungerar och slippa ägna alla sina debattinlägg åt att undvika att svara på frågorna.

Anf. 76 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Obligatoriefrågan är en komplex fråga. Just av det skälet sitter bland andra Patrik Björck i den breda parlamentariska utredningen. Jag är övertygad om att han kommer att kunna bidra konstruktivt till kloka lösningar.

Obligatoriet löser inte problemet med arbetslösheten, men fler kommer att omfattas av en allmän arbetslöshetsförsäkring om de uppfyller vissa arbetsvillkor. I Norge har man haft ett obligatorium sedan 1930-talet. Det är världens mest naturliga sak, tycker de som arbetar, och även socialdemokratiska regeringar, och det är inget man vill ändra på.

Det är en komplex fråga, och därför har ni ett antal år på er att lösa den. Jag hoppas att ni kommer till en klok och bred överenskommelse som kan gälla över tid. Det är dock ingen enkel nöt att knäcka.

Det behövs också ännu fler aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att lösa arbetslösheten, som att sänka trösklar och sådant.

Jag tackar för en intressant debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellationerna 2011/12:108, 122 och 123 om säkerställande av likvärdiga villkor på den svenska arbetsmarknaden

Anf. 77 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Johan Andersson har frågat mig hur långt jag har sett till att arbetet har kommit i beredningen inom Regeringskansliet med att tillsätta en utredning med uppdrag att senast den 1 september 2012 överväga vilka lagändringar som krävs för att värna den svenska modellen i ett internationellt perspektiv och därefter återkomma till riksdagen med ett lagförslag. Johan Andersson har vidare frågat mig om jag har sett till att direktiven utarbetats för den kommande utredningen och vilka överväganden det föreslås att utredningen ska ta ställning till enligt mitt initiativ.

Kerstin Nilsson och Ylva Johansson har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att arbetskraftsinvandringen inte ska leda till dumpning av villkoren på den svenska arbetsmarknaden respektive för att uppfylla riksdagens krav och säkerställa att människor från andra EU-länder inte utnyttjas eller tvingas jobba gratis i Sverige. Ylva Johansson har ställt sin fråga mot bakgrund av riksdagens tillkännagivande om lex Laval.

Först vill jag säga att jag naturligtvis tar riksdagens tillkännagivande om att tillsätta en utredning om lex Laval på största allvar. Frågan om hur tillkännagivandet ska hanteras bereds för närvarande i Regeringskansliet. Utstationering och lex Laval handlar om mycket komplicerade frågor som behöver analyseras både ur ett nationellt perspektiv och ur ett EU-perspektiv.

När det gäller villkoren för utländska arbetstagare i Sverige skiljer sig regelsystemen i vissa delar åt mellan arbetstagare som nyttjar sin fria rörlighet inom EU/EES och arbetstagare som kommer till Sverige från tredjeland. Gemensamt för alla som arbetar i Sverige är dock att ingen arbetstagare, utländsk eller inhemsk, får exploateras. Det är regeringens bestämda uppfattning att det ska vara rimliga och rättvisa villkor så att den som arbetar i Sverige ska kunna försörja sig och leva ett bra liv.

Vi har ett regelverk på plats med både kontroller och påföljder. Är det fråga om människohandel för arbetskraftsexploatering eller annan brottslighet är det en fråga för rättsväsendet. Om det inte är fråga om ett brott utan om undermåliga arbetsvillkor ska det hanteras inom ramen för den svenska arbetsmarknadsmodellen. Den bygger på ansvarstagande parter som kommer överens om rimliga villkor och som vakar över villkorens efterlevnad. Tillsynen över efterlevnaden av arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen utövas av Arbetsmiljöverket.

När det gäller ett eventuellt utnyttjande av människor för svartarbete och liknande finns det många andra aktörer som har ett ansvar inom sina respektive områden. Det är till exempel gränspolis, Skatteverket, Migrationsverket, och det är också vi konsumenter. Om en tjänst utförd i Sverige är väldigt billig bör man som konsument ställa sig frågan om priset är rimligt. Om det inte är det är risken stor att den är producerad under undermåliga och oacceptabla förhållanden.

Som jag tidigare nämnde gäller särskilda regler för arbetstagare som kommer från tredjeland. För tre år sedan reformerades det regelverk som styr arbetskraftsinvandringen. Fler människor har sedan dess sökt sig till den svenska arbetsmarknaden för att bidra med sin kunskap och kompe-

tens. Arbetskraftsinvandringen utgör dock fortfarande en mycket liten del av den totala arbetskraften i Sverige.

Reglerna för arbetskraftsinvandring är utformade på ett sådant sätt att invandringen inte ska leda till dumpning av villkoren på den svenska arbetsmarknaden. Vid prövningen av en ansökan om arbetstillstånd från en person från tredjeland sker en kontroll av löner och andra anställningsvillkor. Anställningsvillkoren för den utländska arbetstagaren får inte vara sämre än vad som följer av kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen. Innan tillstånd beviljas ska Migrationsverket pröva om anställningsvillkoren är i rätt nivå, och berörd arbetstagarorganisation ska i regel ges tillfälle att yttra sig.

Det finns inte något lagstadgat krav på att företag ska anställa personal i stället för att hyra in sådan. Det så kallade gemenskapsföreträdet, det vill säga att det egna landets befolkning samt befolkningen i EU/EES och Schweiz ska ha företräde till befintliga arbetstillfällen, ska respekteras när ett företag avser att anställa utländsk arbetskraft från tredjeland.

Jag delar således Ylva Johanssons och Kerstin Nilssons uppfattning att inga arbetstagare ska behöva arbeta under undermåliga arbetsvillkor.

Anf. 78 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret, men jag är inte nöjd med det. Det kanske ministern inte heller hade räknat med.

Jag tycker nog att ministern kunde ha lättat lite mer på förlåten när det gäller detta. Det är tio månader kvar till den 1 september 2012. Min första fråga till ministern med anledning av svaret är om regeringen inte har för avsikt att följa riksdagens beslut. En majoritet i kammaren fattade den 16 juni i år beslut om initiativet gällande lex Laval. Det verkar inte så utifrån det svar jag fått.

Frågan blir mer och mer bekymmersam. I det senaste numret av LO-tidningen stod det att läsa om Volvo i Göteborg som tidigare skötte transporter av nya Volvolastbilar genom ett åkeriföretag inom koncernen. Det har nu lagts ut på entreprenad till ett utländskt företag som inte har kollektivavtal. Det talas om lönevillkor långt under de svenska i dagsläget. Det är bara ett exempel.

Jag har den senaste månaden varit ute på en hel del företags- och arbetsplatsbesök och fått vittnesmål från hotell- och restaurangföretag, byggföretag och andra om att det börjar bli väldigt bekymmersamt vad gäller utländsk arbetskraft som inte ges möjlighet eller rätt att teckna svenska kollektivavtal. Här krävs verkligen ett initiativ från regeringens sida. Vi från oppositionen pekade på det i och med beslutet som togs i år. Min korta fråga till ministern i det här första varvet är alltså: Har regeringen för avsikt att följa förslaget från riksdagen eller inte?

Vi hade ministern på besök i utskottet i september månad, precis efter det att vi kommit tillbaka från den plenifria perioden. Då tog vi upp frågan. Ministern svarade att det pågick ett arbete med den. Med tanke på det svar som nu givits verkar man inte ha kommit särskilt långt med det arbetet. Har man för avsikt att från regeringens sida obstruera mot det beslut som riksdagen har fattat? I så fall är det lika bra att vara tydlig med det.

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 79 KERSTIN NILSSON (S):

Fru talman! Jag får tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Min interpellation gäller säkerställande av likvärdiga villkor på den svenska arbetsmarknaden och kommer sig av att jag blivit väl insatt i frågan av fackföreningsaktiva i lokalföreningarna. Jag har fått information om att det finns aktuella fall där företag avser att rekrytera ett flertal arbetare, och då talar vi om storleksordningen 50–100 per gång, via utländska bemanningsföretag.

Orsaken till rekryteringen sägs vara att de inte hittar kompetent svensk arbetskraft via Arbetsförmedlingen på orten. Företaget avser dessutom att till viss del specialutbilda den utländska arbetskraften i det som är specifikt för företaget. Anmärkningsvärt i detta fall är att det vid kontroll i närliggande län och inom pendlingsavstånd finns ett flertal arbetssökande med just den kompetens som företaget söker. Men dessa arbetssökande kommer inte att kunna söka tjänster hos företaget eftersom de aldrig kommer att anmälas till Arbetsförmedlingen. Det kan vi väl inte kalla lika villkor? Jag måste inflika att jag är medveten om att det inte finns något lagstadgat krav på att ett företag ska anställa personal i stället för att hyra in. I det här fallet finns arbetssökande som, ifall de fick den specialutbildning som företaget vill ge, skulle kunna klara arbetsuppgifterna.

På det sättet kan ett företag få ned sina personalkostnader, slippa arbetsgivaransvar och kunna hänvisa till bemanningsföretaget när någon-ting strular. Här är det lätt att misstänka att företagen, väl medvetna om dagens regler, i praktiken medverkar till lönedumpning genom att den lön som utbetalas i arbetstagarens hemland ligger långt under skälig nivå, och anställningsvillkoren är sämre när man via utländska bemanningsföretag utnyttjar utländsk arbetskraft. Medvetenheten hos företagen finns om att det troligtvis finns brister som berör den enskilde arbetstagaren, men som svensk företagare är det lätt att friskriva sig från allt ansvar för dessa brister.

Min fråga till arbetsmarknadsministern är vilka åtgärder hon avser att vidta för att arbetskraftsinvandringen inte ska leda till dumpning av villkoren på den svenska arbetsmarknaden.

Ministern avslutar sitt svar med att säga att hon delar min och Ylva Johanssons uppfattning att inga arbetstagare ska behöva arbeta under undermåliga villkor. Jag tycker inte att ministerns svar beträffande vilka åtgärder och beslut som i slutändan ska förhindra detta är tillfredsställande. Regelverken är inte tillräckligt kraftfulla, och dessutom är det svårt att kontrollera att de följs.

Ministern pratar om att man som konsument skulle kunna vara misstänksam. Jag kan också tänka mig att man blir misstänksam när man kan köpa billiga bär eller får tvätta bilen för 90 kronor. Men i det fall jag pratar om är det ett större industriföretag som kommer att producera en komponent som kommer att ingå i något större. Då är det svårt för en konsument att förstå att det här inte har gått rätt till.

Jag vill återigen fråga arbetsmarknadsministern om hon inte har några som helst funderingar på en skarpare kontroll och efterlevnad av de olika regelverk som i de här fallen berör arbetstagarna.

Anf. 80 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Bakgrunden till min interpellation är Sveriges Radios berättelse om Kristofs Girgensons från Lettland som kom till Sverige för att arbeta. Han jobbade under en månad 220 timmar hemma hos vanliga svenskar, över 14 timmar om dagen. Han har inte fått någon lön för sitt arbete. Det företag som hade tagit hit Kristofs skriver på sin hemsida att det erbjuder kostnadseffektiv lettisk personal från 59 kronor i timmen. Kristofs var lovad 80–90 kronor i timmen.

Det här fallet har blivit ett polisärende eftersom Lettlands ambassad, som säger att detta inte är någon engångshistoria utan bara ett fall i mängden, nu har gjort en polisanmälan. Om det här vore ett enstaka fall skulle debatten kunna sluta här. Då hade vi kunnat överlämna till rättsväsendet att utreda och agera i det här fallet. Men problemet är att det inte är något enstaka fall. Det här är en direkt konsekvens av de förändringar av lagstiftningen som regeringen har genomfört.

Arbetsmarknadsministern säger i sitt svar att om det är fråga om undermåliga arbetsvillkor ska det hanteras inom ramen för den svenska arbetsmarknadsmodellen. Man får anta att hon med det menar att det ska skötas av parterna. Själva grundproblemet är att det inte är möjligt efter att regeringen infört lex Laval. Med lex Laval har man infört den så kallade bevisregeln, som gör att det är arbetsgivaren som ska visa att den inte har diskriminerat eller har dåliga arbetsvillkor. Ingen annan kommer in på arbetsplatsen. Man har till exempel sagt nej till möjligheten till bekräftelseavtal eller andra sätt att upprätta ett svenskt avtal som skulle göra att svenska fackföreningar kunde få tillträde till arbetsplatsen, vara med och kontrollera villkoren och ställa krav som avtalsslutande part. Det är inte möjligt efter lex Laval.

Lex Laval gör också att de fackliga organisationerna inte kan kräva försäkringsskydd för de anställda. Vi hade tidigare här under eftermiddagen en debatt om arbetsmiljö. Det här är ett av de många dolda arbetsmiljöproblemen. Vi har i dag inte kännedom om de problem som finns.

Hur har arbetsmarknadsministern tänkt att undermåliga arbetsvillkor ska hanteras inom ramen för den svenska arbetsmarknadsmodellen? När det gäller lettiska eller andra EU-medborgare som kommer till Sverige för att arbeta gör de regler som finns i lex Laval enligt min mening detta omöjligt.

Anf. 81 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! Ingen vill att arbetskraft, svensk eller utländsk, ska ha dåliga arbetsvillkor. Det ska vara rimliga och rättvisa villkor. Man ska kunna försörja sig, och man ska ha ett bra liv när man arbetar i Sverige.

Med de regeländringar som Alliansen har gjort har vi också krympt hålen i nätet. Det finns kontroll och påföljder som ska följas upp av Arbetsmiljöverket. Vad vi vet fungerar detta.

Man ska inte heller kunna fuska och ta hit utländsk arbetskraft på orätta villkor. Det får inte bli ett sätt att kringgå andra regelverk för att få komma till Sverige. Det är viktigt.

Samtidigt är det också viktigt att påpeka att den kompetens som behövs och som inte kan fås i Sverige måste kunna få komma till Sverige

Prot. 2011/12:38

29 november

*Svar på
interpellationer*

och arbeta. Det är bara så vi kan upprätthålla den tillväxt som vi ändå vill ha.

Jag undrar på vilka fakta Ylva Johansson grundar sina påståenden. Jag har sökt, men inte funnit någonstans, fakta som stöder att det skulle se så pass illa ut.

Men det är ändå så att alla aktörer på arbetsmarknaden har ett ansvar för att kontrollen sker. Man har ett ansvar att anmäla om man vet eller känner till att det förekommer felaktigheter.

Fortfarande är det en väldigt liten del av arbetskraften i Sverige som är utländsk. Den egna befolkningen har företräde till alla arbeten som blir lediga. Även människor som kommer från EU har företräde framför någon från ett tredjeland som vill komma till Sverige. Det är inte helt enkelt att arbetskraftsinvandra eller komma hit och arbeta.

I flera branscher är det brist på den kompetens som söks. Det kan vara läkare eller ingenjörer av olika slag inom tillverkningsindustrin och inom många smala områden där man söker särskilda experter. Det är viktigt att vi håller öppna vägar för det. Sverige måste precis som andra länder finnas med i den globala världen när det gäller rörlighet och arbetskraft.

Men precis som i alla andra länder är det svårt att kolla om regelverket följs på varje enskild arbetsplats och för varje enskild arbetstagare. Svartarbete och annat missbruk är förkastligt, men det förekommer. Alla vi har dock ett ansvar att anmäla om vi känner till det eller hör talas om det.

Arbetsmiljöverket har fått resurser att sköta kontrollen. Fakta, statistik eller andra bevis på att detta inte skulle fungera finns inte. Men visst finns det rykten och historier som florerar om både oseriösa arbetsgivare och hemska arbetsvillkor för enskilda människor. Det är ingenting någon av oss accepterar. Då måste alla ta sitt ansvar. Det gäller parterna på arbetsmarknaden, oss politiker och alla myndigheter – Skatteverket, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och alla andra. Allt missbruk måste anmälas. Vi vill hålla en hög nivå för alla som arbetar i Sverige. Vi vill också se till att alla följer de villkor som vi har satt upp i vårt land.

Anf. 82 BÖRJE VESTLUND (S):

Fru talman! Det var inte den här debatten jag egentligen hade kommit till kammaren för, men nu begärde jag ordet i alla fall. Jag tar vid där Katarina Brännström slutade. Rykten? Ja, det förekommer många rykten. Ibland kan man också låta bli att se därför att man tror att det bara är rykten. Låt mig ta ett exempel!

Jag har under hela mitt politiska liv ägnat mig åt att bekämpa svartarbete och svart ekonomi över huvud taget. Hur många gånger har jag inte i denna kammare eller andra politiska församlingar fått höra att det bara är rykten, att det bara är ett uns av sanning i vad jag har sagt? Inte minst har jag fått höra sådant från moderata företrädare.

Det var bara en kommentar, men jag vill ändå lägga in detta, för ryktena är oftast inte bara rykten. Oftast finns det lite starkare grund.

Jag begärde ordet av två skäl. Det ena skälet är att jag ville säga någonting om den inre marknaden.

Jag var på en väldigt intressant konferens om den inre marknaden i början av oktober i Kraków. Arrangörerna var det polska ordförande-

skapet plus inremarknadsutskotten i såväl Polens parlament som Europa-parlamentet. Arrangörerna konstaterade att det fanns tre stora problem.

Det ena problemet var att konsumenterna inte ville handla, för de kände sig inte trygga på den inre marknaden. Det andra var att man satte upp olika nationella regler som hindrade den inre marknaden från att fungera. Där fanns det väldigt många konstiga regler, måste jag säga. Det tredje var att arbetstagare inte ville utnyttja rörligheten på den inre marknaden på grund av otrygghet.

Som svensk tänkte jag att detta väl inte kunde gälla Sverige. När vi träffade europeiska fackföreningsrepresentanter visade det sig att Sverige inte var bland de länder som man hade mest synpunkter på. Det är intressant med tanke på den här diskussionen.

Det andra jag ville ta upp var detta med den migrerade arbetskraften från tredjeländ. Jag är fortfarande anställd i Hotell- och restaurangfacket och har sett ett och annat. Även när det fanns andra regler har jag mött arbetstagare som varit, vågar jag påstå, under slavliknande förhållanden i vårt land och arbetat. De har legat på köksgolv och sovit. De har blivit fråntagna sina pass. De har allmänt misshandlats av arbetsgivare i Sverige men också av det svenska systemet.

Det är egentligen detta som frågan gäller. Hur ska vi komma undan detta? Oseriösa arbetsgivare kommer det alltid att finnas. Det kommer säkert också alltid att finnas arbetskraft som bär sig konstigt åt. Men det intressanta är regeringens svar. Det här är nämligen aldrig någon fråga för regeringen. Regeringen har aldrig något ansvar. Det kan vara den svenska modellen, rättsväsendet eller till och med konsumenterna som bär ansvar, men det är aldrig någonsin den sittande regeringen – i det här fallet alliansregeringen – som har minsta lilla ansvar.

När ska vi i Sverige – jag talar nu inte bara om det senaste som har hänt – ta ett ansvar för dem som kommer hit och missbrukas år ut och år in? Detta är inte ett nytt problem, men det har blivit värre under den senaste tiden.

(Applåder)

Anf. 83 TOMAS TOBÉ (M):

Fru talman! För Alliansen handlar det här om våra grundläggande principer. Vi tycker att det är mycket viktigt att det finns en möjlighet för människor att röra sig över gränser och goda möjligheter att arbeta. Vi tycker i grunden att det är positivt att människor vill komma och vara en del av Sverige. Vi tycker för den delen att det är positivt också när företag kommer till Sverige för att ha verksamhet här.

Samtidigt med denna grundläggande princip är det oerhört viktigt att säkerställa att vi inte får en social dumpning – vi talar ju egentligen om en social lönedumpning här. Det är något som har varit självklart för Alliansen hela tiden.

När vi talar om problematiken med Laval låter det ibland som om det vore ett initiativ som Alliansen har tagit och där man har infört ett nytt regelverk, och nu, helt plötsligt, har vi fått oseriösa arbetsgivare och problem som enskilda möter.

Det kan vara på sin plats att påminna om att det i botten ligger en dom i EU-domstolen. Det finns en EU-rätt som Sverige måste förhålla sig till. Det är utifrån detta som vi nu har en svensk lagstiftning som

Prot. 2011/12:38

29 november

Svar på

interpellationer

skyddar och ger möjlighet till stridsåtgärder när det gäller den hårda kärnan: att säkerställa bra arbetsvillkor och löner.

Sedan kan det finnas enskilda arbetsgivare som missbrukar detta. Tyvärr fanns det väl sådana arbetsgivare även före domen i EU-domstolen.

Det intressanta är då att lyssna till vad regeringen gör. Uppenbarligen verkar regeringen stå fast vid principen att det är bra att människor har en möjlighet att röra sig över gränser, och det välkomnar jag. Men jag kan notera att det till exempel finns en lagrådsremiss ute just nu som bland annat handlar om att det ska finnas en kontaktperson vid företag på plats. Ministern verkar också öppen för att se över om det finns någon problematik kring lex Laval där vi kan göra ytterligare insatser. Migrationsministern talar om att göra förstärkningar på Migrationsverket.

Jag tycker att regeringen på punkt efter punkt visar att man är beredd att göra något åt den sociala lönedumpningen. Jag upplever inte att vi har en politisk konflikt här, vare sig mellan Alliansen och Socialdemokraterna eller mellan Moderaterna och Socialdemokraterna. Vi är beredda att ta strid mot denna typ av social lönedumpning och de exempel som vi har tagit del av.

Låt oss i stället ta konflikten med de krafter som på alla sätt och vis vill säkerställa att människor inte ska ha möjlighet att röra sig över gränser. Det är där den politiska konflikten finns.

Men kom ihåg att detta är en fråga där det ligger en dom i botten. Vi har en EU-rätt att förhålla oss till, och då är det inte så enkelt som att beskriva fallen och tillskriva regeringen ansvaret. Verkligheten talar ett annat språk.

Anf. 84 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Först vänder jag mig till Johan Andersson. Regeringen tar riksdagens tillkännagivande på stort allvar. Jag vill understryka det jag sade även i mitt första inlägg.

Jag blir precis lika upprörd som du, Börje Vestlund, över att människor utnyttjas, antingen det sker genom dumpade löner, dåliga arbetsvillkor eller på de sätt du beskrev. Det råder inget tvivel om att detta sker i Sverige. Det sker i hela Europa och i hela världen.

Vi ska göra vad som står i vår makt för att begränsa att människor far illa, men vi ska samtidigt bejaka den fria rörligheten inom EU och den arbetskraftsinvandring som jag är stolt över att vi har i Sverige som ett av de mer liberala eller kanske det mest liberala landet i Europa.

Jag vill nämna något som är väsentligt när vi talar om migration från tredjeland, men det kan vi ta i nästa inlägg. Det är dock viktigt när vi får signaler om att människor utnyttjas och exploateras att våra berörda organ också agerar, antingen det nu är facket eller Arbetsmiljöverket det handlar om. Ylva Johansson tog ett exempel med en lettisk medborgare som arbetade 14 timmar om dagen med undermåliga villkor. När man på Arbetsmiljöverket får signaler eller tips från allmänheten eller facken om att sådant förekommer ska man agera. Det gäller särskilt när människor riskerar att skadas och det kan hända olyckor av olika slag.

Arbetsmiljöverket är en kraft, men vi har också fackens roll i den svenska modellen. De kan framtvinga kollektivavtal genom att använda stridsåtgärder. Det är fortfarande tillåtet. Man kan få intrycket att det inte finns någon rätt till konflikt i sådana här fall, men det finns en sådan rätt

det när det gäller sådant som hör till den hårda kärnan. Den hårda kärnan handlar bland annat om arbetstider, löner och arbetsmiljövillkor.

Jag tycker att Sverige har ett starkt arbetsrättsligt skydd och att vi har bra kontrollmekanismer. Men vi kommer aldrig att kunna vara ute på varenda svensk arbetsplats. Tyvärr kan den här typen av brottslighet verka lockande när det finns stora pengar att vinna. Det är också det som styr lite grann.

Jag kommer att se till att vi gör allt vi kan för att människor inte ska fara illa, men det krävs också att våra myndigheter och facket tar en aktiv del.

Anf. 85 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Det har varit en intressant diskussion om den här frågan. Det är väl bra att det blev lite spänst i debatten.

Jag blev väldigt förvånad när jag hörde inlägget från Katarina Brännström, Moderaterna. Katarina kanske inte följer med i medierna med allt som uppdagas när det gäller exploaterad utländsk arbetskraft i Sverige. Det finns hur många exempel som helst. Ylva redogjorde för ett. Jag redogjorde för ett annat, och det finns många fler.

Katarina får hemskt gärna komma till Östergötland, så ska hon och jag göra ett besök ute på de arbetsplatser där jag har fått veta att det dagligen pågår sådana här saker, där man inte har svenska kollektivavtal och där det förekommer lönedumpning och andra bekymmer. Det uppmärksammas ganska väl av de östgötska medierna, vilket jag är tacksam för. Jag har bland annat ställt en fråga till ministern om detta med tredjelandsmedborgare som har varit i Sverige och Östergötland och jobbat.

Det finns många delar i denna fråga. Man verkar ta lätt på det här från regeringens sida, och man verkar inte ta särskilt seriöst på att tillsätta den utredning som vi här i riksdagen var överens om i juni.

Jag vill också här och nu tydliggöra att vi socialdemokrater inte har någon annan åsikt än att vi naturligtvis ska ha möjlighet till arbetskraftsinvandring i Sverige. Men då ska det vara så att man ges möjligheter att jobba under svenska villkor. Det tror jag är väldigt viktigt, och det är grunden i den svenska modellen som jag också har förstått att Moderaterna pratar sig varma för. Det verkar dock som om ni står med korsade fingrar bakom ryggen när ni pratar om den svenska modellen. Det känns som om vi har olika uppfattningar om vad vi menar med den.

Jag tror att det är jätteviktigt att man så snabbt som möjligt tillsätter den där utredningen och kommer fram med direktiv kring detta. Jag tyckte, återigen, att det kändes rätt lovande i september månad, och det var därför jag avvaktade tills nu med att ställa denna interpellation. Jag trodde nämligen på de ord som ministern sade i utskottet: att det här var på gång och att man jobbade aktivt med frågan.

Efter den här debatten och de inlägg jag hittills har hört från ministern är jag mer tveksam. Jag hoppas att jag har fel, för det är en väldigt angelägen fråga. Det finns hur många exempel som helst. Jag tror att vi kan ta fram sådana lite till mans från våra valkretsar utifrån de signaler vi får från både fackliga organisationer och även närboende och grannar om hur människor blivit behandlade ute på sina arbetsplatser.

Det här handlar naturligtvis om EU-rätt och lagstiftning. Det kan vara besvärligt, men då är det inte minst viktigt att detta arbete kommer i

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

gång, för naturligtvis kommer detta att vara en process. Det måste hantearas på ett bra sätt så att det kommer fram för ställningstagande och beslut här i kammaren utifrån den tidsplan som vi har sagt.

Anf. 86 KERSTIN NILSSON (S):

Fru talman! Tack, arbetsmarknadsministern! Eftersom jag står här på grund av att jag har pratat med fackliga aktiva tänkte jag fortsätta med det medskick som de ville ge.

Jag vill också passa på att klargöra att vi socialdemokrater välkomnar arbetskraftsinvandring, men det utesluter inte att vi rustar de svenska arbetstagarna att konkurrera med kunskap och kompetens.

Alla som arbetar i Sverige – anställda, inhyrda och gästarbetare – ska ha sjysta arbetsvillkor. Men när det gäller att kontrollera dessa sjysta arbetsvillkor och lönerna som i slutändan betalas ut i ett annat land har de fackligt aktiva en fråga. De funderar på hur de ska kunna kontrollera detta hela vägen. Papperen kan ju se väldigt bra ut här i Sverige, men när den utländska arbetstagaren ska plocka ut sin lön kontant eller på banken i hemlandet har det försvunnit en massa avgifter som oseriösa företagare och mellanhänder står för.

De fackliga undrar därför om det inte skulle vara möjligt att lönen utbetalas till ett konto här i Sverige för de enskilda.

Anf. 87 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater vill att det ska finnas goda möjligheter att röra sig över gränser och att människor ska komma hit och arbeta, både från andra EU-länder och från länder utanför EU. Den viktiga frågan, där vi är oense med regeringen, är om det också ska vara goda möjligheter för företag att dumpa villkor och förvägra människor deras rättigheter på jobbet eller om det ska vara svårt för företag att göra det.

Det är självklart så att det kommer att finnas företag som begår brott. Jag tror inte att man med aldrig så mycket lagstiftning kan nå så långt att det aldrig förekommer att företag bryter mot regler eller betar sig kriminellt. Men man kan göra det svårare eller lättare för företagen att begå brott, och man kan göra det svårare eller lättare för företagen att dumpa villkoren.

Det är där vi är oense, och jag menar att lex Laval, som den borgerliga regeringen införde efter domen i EG-domstolen, gick väsentligt längre när det gäller att försämra löntagarnas villkor än vad domen krävde.

Arbetsmarknadsministern sade tidigare att Sverige har ett starkt arbetsrättsligt skydd. Nej, det har vi inte – inte för människor som kommer från ett annat land för att arbeta i Sverige. Det är detta vi ser inte bara enstaka exempel på utan en systematik i.

Jag kan ta ett exempel. I förmiddags hade jag förmånen att vara på ett seminarium på Studieförbundet Näringsliv och Samhälle som handlade just om arbetslösheten och läget på arbetsmarknaden. Där ställdes en fråga från moderatorn till Arbetsförmedlingens prognoschef Clas Olsson ifall invandringen av människor från EU-länder och arbetskraftsinvandring hade påverkat arbetslösheten. Clas Olsson svarade att nej, det trodde han inte.

Det tror inte heller jag att det har gjort i någon större utsträckning, men Clas Olsson sade också så här: Anledningen till att man tar hit människor från andra länder är naturligtvis att man tycker att lönenivån är för hög i Sverige.

Det var den tolkning han gjorde. Man använder sig av sådan här arbetskraft därför att det är möjligt att dumpa villkoren när man gör det. Om då arbetsmarknadsministern menar allvar med det hon säger, att hon vill att det ska vara sjysta villkor på arbetsmarknaden, då har vi också ett ansvar att förändra regelverket.

Fru talman! Jag väljer ändå att försöka se positivt på arbetsmarknadsministrarnas svar. Hon säger, ungefär, att hon kommer att göra allt hon kan för att förhindra att människor utnyttjas till undermåliga villkor på arbetsmarknaden.

Jag väljer att lita på och hoppas på att hon kommer att göra det och vill tacka för debatten.

Anf. 88 BÖRJE VESTLUND (S):

Fru talman! Det är alltid så i den här typen av debatter att någon från Alliansen måste komma upp och tala om att vi socialdemokrater är emot arbetskraftsinvandring, den fria rörligheten eller något annat.

Det har vi nog aldrig varit. Det vi har haft en bestämd uppfattning om är att det ska vara ordning och reda på arbetsmarknaden, oavsett var man kommer ifrån. När det gäller det vi talar om har vi kunnat se det, jag ska inte säga överallt, men i några branscher, och där borde man kunna åtgärda det ganska enkelt via Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och delvis fackföreningen. Men då ska vi aldrig glömma att fackföreningen inte är någon myndighet utan en fri förening där man oftast måste vara medlem. Det är inte det första en person som får ligga på köksgolvet och sova och har blivit fråntagen passet tänker på: att gå till fackföreningen och söka medlemskap för att kunna få sina rättigheter. Den personen är ganska utlämnad.

Det är ju för de här människorna vi måste ha ett tydligt regelverk, för det är väl ingen tvekan om att det finns felaktigheter. Till exempel mitt eget fackförbund Hotell och restaurang har tittat på detta. Hos 83 procent av dem man granskade här i Stockholm hittade man felaktigheter beträffande villkoren.

Då måste vi fundera på vad vi och myndigheterna kan göra mer. Vi har ju sagt att vi ska ha ett regelverk för att alla ska få komma hit – jättebra! Men då måste vi också se till att ta ansvar för de villkor de blivit lovade när de kommer hit. Detta tror jag i grunden att vi är överens om, men frågan är: Hur gör vi och hur går vi vidare?

Anf. 89 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Nej, Johan Andersson, regeringen tar inte lätt på riksdagens tillkännagivande. Vi jobbar aktivt med frågan, och vi kommer att återkomma i denna del.

Börje Vestlund! Tack för att också du var med i debatten! Jag kan nämna någonting när det gäller tredjelandsmedborgare och vad som görs. Reformen är viktig för legitimiteten och för att vi inte ska underblåsa främlingsfientlighet och annat. Folk ska få komma hit på sjysta villkor.

Migrationsverket har nyligen beslutat att utvidga sina förstärkta kontroller till bland annat hotell- och restaurangbranschen, städbranschen, service, bygg och bemanning, för att nämna några, från och med den 16 januari nästa år. Syftet med skärpningen är att så långt som möjligt inom ramen för lagstiftningen hindra att människor utnyttjas. Detta skärpta förfarande innebär att företag inom dessa branscher ska kunna visa att de har ekonomi för att kunna betala lön och försäkringar. De ska också ha registrerat en filial i Sverige om det är ett utländskt företag med säte utanför EU – med mera.

För att kunna inrikta sig på dem som kan missbruka systemet har man sagt att de som sköter sig ska kunna certifiera sig. Det tycker jag är bra. Detta gäller till exempel Ikea och Ericsson, för att nämna några. Med fackets goda minne går dessa arbetsgivare genom en snabbbehandling för att människor utanför EU ska kunna komma till Sverige.

Det görs alltså ganska mycket inom Migrationsverket. De har fått tydliga regleringsbrevsanvisningar från regeringen. Jag tror att det är viktigt att tänka på att vi alldeles oavsett lex Laval eller inte har konflikt-rätten för den hårda kärnan. Lönerna ska ligga enligt kollektivavtal och miniminivåer. Man kan diskutera om det är rätt eller fel. Men problemet med de arbetare som utnyttjas är ju att de inte ens kommer i fråga för dessa löner. Det är ett allvarligt problem.

Vi har också det som Börje Vestlund var inne på: Människor blir fråntagna sina pass. Det är ett tredje problem, kan man säga. Då ska rättsväsendet definitivt kopplas in, och jag tror också att Hotell och Restaurang gör anmälningar. Då ska gränspolisens dit och husrannsakan ska till. Det blir eventuellt gripande och så vidare.

Vi har alltså problem på många håll. Men jag tror att det är viktigt att hålla fokus på att vi som står för öppenhet, rörlighet och arbetskraftsinvandring ska stå upp för det. Annars kommer främlingsfientliga krafter och tar över och säger att vi ska stänga landets gränser. Det löser inget problem.

I grunden har vi inte olika uppfattningar om just grundfrågan – att människor inte ska utnyttjas. De flesta arbetsgivare är seriösa; det tycker jag är viktigt att avrunda med att säga. De tar detta på stort allvar. Om man tittar på dem som har kommit till Sverige ser man att det är datakon-sulter och människor inom hälso- och sjukvården. Det är människor som kommer till ganska väletablerade branscher där jag inte tror att de kommer att utnyttjas.

Vi försöker göra olika insatser med kontroller men ändå hålla Sverige som ett öppet och fritt land dit människor ska kunna komma och förverk-liga sina livsdrömmar. Det tror jag också är viktigt.

Anf. 90 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag kanske får ändra uppfattning – jag kanske får lita på ministern när hon med emfas återigen hänvisar till att det komma skall någonting. Den som väntar på tomten väntar ju inte för länge, och snart är det jul. Om vi har tur kanske det kommer något i paketet till jul, dessu-tom!

Detta är som sagt angelägna frågor i allra högsta grad. Jag tror att Hil-levi Engström delar denna syn. Det är oerhört viktigt att vi får klara ut frågorna. Det handlar inte bara om lex Laval, utan det finns också många

andra delar att diskutera när det gäller utländsk arbetskraft. Vi lär få återkomma i olika delar i detta framöver.

Jag känner mig ändå relativt nöjd med det svar jag har fått från ministern. Om jag sedan också kan få ytterligare ett besked om att detta kommer i närtid blir jag ännu mer positiv. Det är viktigt att vi verkligen får till oss detta.

Det är många av oss i den här salen som brottas med denna problematik i våra valkretsar. Vi blir ständigt påminda om det när vi är ute och träffar folk på arbetsplatser, företag och annat. Därför är detta angeläget.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

16 § Svar på interpellation 2011/12:110 om åtgärder mot arbetslösheten

Anf. 91 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Ylva Johansson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att bekämpa arbetslösheten.

Enligt den senaste arbetskraftsundersökningen har vi 65 000 fler sysselsatta än vi hade för ett år sedan samma månad. Utgångsläget är ganska bra.

Men vi vet alla vad som händer internationellt, och Sverige är inte en isolerad ö. Trots ett produktivt näringsliv och väl skötta statsfinanser påverkas vi av globalt vikande konjunktur. Det som händer nu är inte att inhemsk efterfrågan viker, utan att våra exportföretag får minskad orderingång. Detta är ingenting vi rör över, men vi måste förhålla oss till det och utforma politiken efter det som nu händer i den globala konjunkturutvecklingen.

Till skillnad från de flesta andra länder har vi ett utrymme i statsfinanserna som vi har skapat sedan Alliansen tog över. Vi har handlingsfrihet att vidta kraftfulla åtgärder. I budgetpropositionen kunde regeringen därför lägga fram ett arbetsmarknadspaket på totalt mer än 3 ½ miljard kronor för 2012. Paketet innehåller både strukturella åtgärder för att minska långtidsarbetslösheten och temporära åtgärder för att möta inbromsningen på arbetsmarknaden.

Jag vill ge några exempel på åtgärder för att svara på Ylva Johanssons fråga.

Nästa år ökas Arbetsförmedlingens personalresurser med 1,2 miljarder kronor för att förbättra stödet till dem som är arbetslösa.

Kvaliteten och aktiviteten i jobb- och utvecklingsgarantin höjs genom att förmedlarresurserna ökas och arbetet bedrivs effektivare. Deltagare inom jobb- och utvecklingsgarantin kommer därmed att i större utsträckning kunna få aktiva insatser.

Vi inrättar fler platser i arbetsmarknadsutbildning och arbetspraktik.

Regeringen tillför resurser för motsvarande 1 150 platser i arbetsmarknadsutbildningen på årsbasis. Därtill kommer 1 000 utbildningsplatser för deltagare i sysselsättningsfasen i jobb- och utvecklingsgarantin. Vi sätter av medel för ytterligare 4 300 deltagare i arbetsmarknadspraktik under 2012.

För att bättre stödja personer som står långt från arbetsmarknaden har regeringen höjt ersättningstaket i det särskilda anställningsstödet från 750 till 890 kronor per dag upp till 85 procent av lönekostnaden under 2011 och 2012. Dessutom infördes ett ekonomiskt stöd för handledning som uppgår till 50 kronor per dag i tre månader till de arbetsgivare som anställer personer med särskilt anställningsstöd. Regeringen föreslår nu att denna satsning förlängs till att även gälla under 2013.

Regeringen har tidigare beslutat att tillfälligt förkorta kvalificeringstiden för äldre till nystartsjobb under perioden juli 2010 till och med juni 2012. Denna satsning föreslås nu förlängas till och med den 31 december 2013. Personer som har fyllt 55 år kan därmed kvalificera sig till nystartsjobb redan efter sex månaders frånvaro från arbetsmarknaden i stället för efter tolv månader. En arbetsgivare som anställer en person med ett nystartsjobb får en ekonomisk kompensation motsvarande nästan halva lönekostnaden.

För ytterligare exempel på åtgärder vill jag hänvisa Ylva Johansson till budgetpropositionen.

Anf. 92 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Detta är en mycket aktuell fråga. Nu är det sent på kvällen, och vi får säkert anledning att återkomma till debatten flera gånger.

Som arbetsmarknadsministern säger kan vi misstänka och befara att vi kommer att få se en ökad arbetslöshet. Det är stor risk för att vi kommer att få se en försämrad utveckling både av den ekonomiska tillväxten och situationen på arbetsmarknaden. Detta vet vi dock ännu inget om, men det finns mycket som tyder på att vi går en mörkare framtid till mötes. I denna del är vi överens.

Vad vi däremot inte är överens om är när arbetsmarknadsministern säger att utgångsläget är bra. Utgångsläget är att vi har, beroende på om man använder SCB:s eller Arbetsförmedlingens siffror, en arbetslöshet som är lika hög som eller något högre än den var innan denna regering tillträdde.

Arbetsmarknadsminister berömmar sig av att det är fler människor i arbete. Så är det. Jag tror att det är fler människor i arbete än det kanske någonsin har varit i Sverige. Det beror uteslutande på att vi är fler människor i Sverige i arbetsför ålder. Ett land med stor befolkning har fler människor i arbete än ett land med liten befolkning. Så hänger det ihop, och så måste det hänga ihop. Den intressanta frågan är hur stor andel av befolkningen i arbetsför ålder som arbetar. Det är det man brukar mäta i den så kallade sysselsättningsgraden. Det mäts på lite olika sätt. Jag tittade nu på SCB:s senaste siffror, där man kan se att i oktober 2006 var sysselsättningsgraden enligt deras sätt att mäta 71,2 procent. I oktober 2011 var den 71,0 procent. Den är alltså något lägre efter fem år med Alliansens så kallade jobbpolitik.

Det allvarliga är att vi har ett utgångsläge med en hög arbetslöshet, en, tycker jag, oacceptabelt låg sysselsättningsgrad och var femte ung människa i arbetslöshet. Vi vet också att långtidsarbetslösheten växer och att antalet personer med svårigheter på arbetsmarknaden växer som andel av de arbetslösa. Det gör att Arbetsförmedlingen redan i dag har stora

utmaningar i det arbete den ska göra och, menar jag, väldigt få instrument för att bedriva sitt arbete.

Jag hade kanske förväntat mig att arbetsmarknadsministern, med de här dystra farhågorna framåt, skulle ha något nytt att komma med. Det som presenteras i budgetpropositionen är, även om det finns vissa saker när det gäller arbetsmarknadspolitiken, huvudsakligen en sänkt moms på krogen för att åstadkomma fler jobb, och det är kanske inte det bästa och mest effektiva instrumentet, och det tror jag inte heller att arbetsmarknadsministern själv tror på, för att hantera en ökad arbetslöshet. Vi får kanske en chans att återkomma till den frågan när vi har säkrare prognoser.

Jag vill ändå ge arbetsmarknadsministern chansen att igen svara på frågan: Är arbetsmarknadsministern beredd att vidta nya åtgärder, och vilka är de, för att hantera en risk för en ökad arbetslöshet?

Anf. 93 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Tack för svaret på interpellationen som Ylva Johansson har ställt, arbetsmarknadsministern! Den handlar om åtgärder mot arbetslösheten. Jag tycker att det här svaret förtjänar några kommentarer utöver de som Ylva redan har varit inne på.

Jag reagerade också på att arbetsmarknadsministern i svaret säger att utgångsläget är bra. Det har Ylva Johansson kommenterat. I den tidigare debatten här i kväll har regeringssidan till och med hävdad att arbetslösheten är låg. Det är ganska fantastiskt. Att utgångsläget är bra och att arbetslösheten är låg är en ingång till varför man inte vill satsa på fler åtgärder.

Det finns ändå en spännande tanke i det här. Under den förra mandatperioden hade Alliansen helt andra åtgärder mot arbetslösheten än de som arbetsmarknadsministern beskriver här. Även om det här inte tillnärmelsevis räcker i volym eller kvalitet tror jag ändå att man kanske har drabbats av insikten att jobbskatteavdrag, försämrade arbetslöshetsförsäkring och så vidare kanske inte skulle leda till fler jobb. Nu har man, om än mycket försiktigt och valhant, börjat närma sig någon form av arbetsmarknadspolitik. Man är naturligtvis inne och tassar på ett område som man inte behärskar och som man inte riktigt förstår.

Man ska försöka höja kvaliteten i jobb- och utvecklingsgarantin, och det är inte svårt. Det låter sig göras ganska enkelt. Det är positivt. Sedan ska man ge deltagarna inom jobb- och utvecklingsgarantin aktiva insatser i större utsträckning. Det är inte heller att spänna bågen så väldigt mycket eftersom de inte har haft några insatser alls tidigare. Man erkänner att man inte kan ha en jobb- och utvecklingsgaranti utan aktiva insatser. Nu kommer i alla fall några stycken av alla de som befinner sig i de här garantierna att få lite aktiva insatser.

Man ska till och med ha lite fler platser i arbetsmarknadsutbildning och arbetspraktik. Det är också intressant som fenomen. Visserligen räcker det inte med lite mer när man först har raserat all arbetsmarknadsutbildning, men det är möjligen en svag rodnad vid horisonten av insikt att om man vill åtgärda arbetslösheten är man tvungen att inleda en gammal, hederlig, klassisk, socialdemokratisk arbetsmarknadspolitik. Då räcker det inte med krogmoms, jobbskatteavdrag och försämrade arbets-

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

löshetsförsäkring. Det är ett litet, valhant, försiktigt steg, kanske i rätt riktning.

Men om arbetsmarknadsministern vill kan vi ordna en liten kurs i socialdemokratisk arbetsmarknadspolitik. Då kanske de här åtgärderna kan bli lite bättre volymmässigt och kvalitetsmässigt och kanske till och med börja hjälpa.

Anf. 94 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Patrik Björck brukar alltid vara en väldigt kunnig debattör, men jag tror att blodsockerhalten kanske har sjunkit lite grann. Jag tycker att man hör lite tramsiga härskartekniker från talarstolen. Han säger att regeringen inte behärskar och inte förstår och att vi tycker att arbetslösheten är låg. Jag håller inte med om det. Arbetslösheten är för hög, och jag kommer inte att vara nöjd förrän alla som kan arbeta faktiskt har chansen att göra det.

Situationen är god såtillvida att vi har möjligheter att rusta och satsa om den här krisen, som vi befarar, blir långvarig eller fördjupad. De senaste siffrorna från SCB visar på en sysselsättningsökning på 65 000 personer om vi jämför med hur det var för ett år sedan. Långtidsarbetslösheten har gått ned med 14 000 personer, och 17 000 fler unga är i arbete. Men det är klart att det inte räcker.

Det är därför som jag är väldigt glad över att kunna göra kraftfulla satsningar mot Arbetsförmedlingen. Jag tror nämligen att det spelar en roll om de arbetslösa får möta förmedlare oftare och mer aktivt. Vi har också fått kritik för att det var för låg aktivitet i jobb- och utvecklingsgarantin. Det möter vi nu genom mer förmedlarstöd och mer aktivitet.

Jag tror också att det är viktigt med arbetsmarknadsutbildning som komplement till den reguljära utbildningen och framför allt, på lång sikt, att skolan rustar våra barn och unga för ett arbetsliv och ett bättre liv. Det är många olika delar, men jag vill understryka att regeringen inte är nöjd. Vi tycker inte att arbetslösheten är låg. Vi tycker att den är för hög. Jag kan ändå vara nöjd med att fler har kommit i sysselsättning trots att vi har gått igenom den djupaste finanskrisen på årtionden.

Anf. 95 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern återkommer till detta att fler är i arbete, men problemet är att andelen som är i arbete inte har ökat utan tvärtom är något lägre. Det är bekymret. Det är bara bra att vi är fler människor. Fler människor har kommit till Sverige som invandrare och fler barn har blivit vuxna och kommit ut i arbetskraften. Det är bara positivt. Det är självklart att det också måste leda till att fler människor arbetar. Allt annat hade varit en total katastrof, men utmaningen är att få en ökad andel av befolkningen i arbete. Det är det som jobbpolitiken måste syfta till.

Fru talman! Jag väljer att ta fasta på en sak som arbetsmarknadsministern säger och som jag håller med om. Vi har möjlighet att agera. Sverige har möjlighet att agera kraftfullt för att motverka arbetslösheten och göra både kortsiktiga och långsiktiga insatser för att stimulera tillväxten och därmed också jobbtillväxten i landet. Problemet är att regeringen har valt att inte använda de verktygen. Problemet är att regeringen nu senast i budgetpropositionen prioriterade sänkt moms på krogen före

aktiva insatser som kan bidra till en varaktig ekonomisk tillväxt och till att fler människor kommer i arbete.

Men nu verkar det som om arbetsmarknadsministern är beredd att tänka om och utnyttja också andra instrument som till exempel arbetsmarknadsutbildning, där jag nu noterar att det är ett annat ljud i skällan, som arbetsmarknadsministern säger kan vara en bra åtgärd. Vi vet att det är en bra åtgärd. Det kan aldrig vara en tillräcklig åtgärd, men det är en av de åtgärder som fungerar för en del av dem som är arbetslösa.

Andra åtgärder som kan fungera är ytterligare satsningar på det reguljära utbildningsväsendet. Jag noterar att vi socialdemokrater lägger exakt samma summa som regeringen väljer att lägga på sänkt krogmoms på utbildningsväsendet. Det handlar om höjd kvalitet i undervisningen i grundskolan och gymnasieskolan, höjd kvalitet i högskoleutbildningen och väsentligt ökade utbildningsmöjligheter. Vi föreslår också att man ska kunna använda reguljär utbildning även för den som är arbetslös.

Vi vill luckra upp de tättstäta skott som i dag finns mellan arbetsmarknadsutbildning och reguljär utbildning. Jag tror att det är nödvändigt att vi tar steg på den vägen i ett kunskapssamhälle där alltmer av det som efterfrågas på arbetsmarknaden handlar om kompetens i olika former. Det är orimligt att tro att det kan lösas enbart med arbetsmarknadspolitik.

Fru talman! Jag väljer att ta fasta på det positiva i arbetsmarknadsministerns svar och hoppas att hon och regeringen inte bara ser att de har möjlighet att agera utan också är beredda att göra det.

Anf. 96 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Tack för en intressant debatt! Den stora utmaningen är tre grupper. Det är intressant att nämna dem. Vi kommer senare att ha en debatt om ungdomar. För de flesta ungdomar går det bra. Men en utmaning är den grupp ungdomar som har slutat skolan utan godkända betyg, dropouts. En annan grupp är de utrikes födda. Där är sysselsättningsgapet alldeles för stort. Det är en stor utmaning. Det är en dold kompetensresurs som inte används när människor inte kommer till sin rätt. Den tredje gruppen är personer med funktionsnedsättningar av olika slag som har oerhört svårt att komma in på arbetsmarknaden.

Oavsett vilken regering vi har och oavsett vilka stöd man ger i form av anställningsstöd och så vidare brottas vi med arbetsgivarnas vilja att anställa. Det är en intressant fråga. Det är en stor utmaning. Staten och statliga bolag, kommuner och landsting måste göra mer för att sätta press på näringslivet.

Jag vill nämna ett exempel. Jag träffade vd:n på Afa försäkring. Det är ett stort försäkringsbolag som ägs av parterna. Jag kan nämna det eftersom parterna har lika stort ansvar. De har miljarder på kistbotten. De har så god ekonomi att de inte behöver ta ut avgifter för vissa försäkringar. Jag ställde frågan om ett inkluderande arbetsliv och vad man gör för att den här gruppen av människor ska kunna komma in på arbetsplatsen. Svaret jag fick var att det inte är deras ansvar. Om ingen har ansvar för att anställa, oavsett om anställningsstöden är nästan hundra procentiga, har vi en stor utmaning. Jag tror att vi behöver hitta lösningar och exempel på vad man mer kan göra för att påverka arbetsgivare inom kommuner och landsting, fackliga organisationer och arbetsgivarorganisationer så att de här personerna kan komma in på arbetsmarknaden.

Prot. 2011/12:38
29 november

Svar på
interpellationer

Det är viktigt med arbetsgivaravgiftssänkningar av olika slag, med stimulans, ROT och RUT och sänkt restaurangmoms. Vi vet att många unga får sina första jobb på restaurang. Det krävs arbetsmarknadsutbildning, praktik och rehabilitering. Det krävs framför allt en bra skola. Det finns ingen quick fix-lösning hur mycket vi än skulle önska det. Jag tror att vi har rätt verktyg i verktygslådan. Den stora utmaningen är att förmå arbetsgivare att anställa personer som inte är hundra procent friska och hundra procent produktiva. Pension får inte, vare sig i dag eller framöver, vara den lösning som staten erbjuder.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på interpellation 2011/12:111 om rätten till jobb för unga med funktionshinder

Anf. 97 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Ylva Johansson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att ge ungdomar med funktionshinder reella möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Frågan ställs mot bakgrund av en rapport som tagits fram på uppdrag av den parlamentariska Socialförsäkringsutredningen.

Arbetslösheten bland unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är en utmaning som regeringen tar på största allvar. Därför är Arbetsförmedlingens samlade utbud av tjänster, metoder och program tillgängliga för gruppen. Vid behov ska de också få del av arbetslivsinriktad rehabilitering och de särskilda stöd som finns för personer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga.

Arbetsförmedlingen har vidare ett särskilt uppdrag att bedriva verksamhet för unga med funktionsnedsättning. Målgruppen för det särskilda uppdraget är elever i gymnasieskolan som fyllt 16 år och har en funktionsnedsättning och personer under 30 år som har aktivitetsersättning inom socialförsäkringen. De unga med funktionsnedsättning som omfattas av det särskilda uppdraget och som därmed inte skrivs in i jobbgarantin för ungdomar ska ges samma möjligheter till vägledning och coaching som de som skrivs in i garantin.

Övergången från skola till arbetsliv är en kritisk tidpunkt för unga med funktionsnedsättning och kan vara avgörande för hur de etablerar sig på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen samverkar därför med skolan för att underlätta övergången. Inom varje arbetsmarknadsområde ska det till exempel finnas en utsedd arbetsförmedlare med kunskaper om arbetslivsinriktad rehabilitering, som samverkar med bland annat skolan, Försäkringskassan och kommunens dagliga verksamhet.

Regeringen har också fastställt en ny strategi för funktionshindervispolitiken som sträcker sig från 2011 och fem år framåt. Gruppen ungdomar är en prioriterad grupp inom Arbetsförmedlingens område och har därför fått ett eget delmål som innebär att andelen ungdomar som får en anställning eller utbildning årligen ska öka under perioden.

Vidare ser en särskild utredare över de åtgärder och insatser som i dag finns för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. I översynen ska en analys göras av hur insatserna kan

bidra till att öka möjligheten för unga personer med funktionsnedsättning att få tillträde till arbetsmarknaden. Utredningen ska redovisas redan i april 2012.

Det är också angeläget att i kontakt med både privata och offentliga arbetsgivare klargöra betydelsen av att dessa tar ett socialt ansvar och bidrar till ett inkluderande arbetsliv. Den aktuella utredningen har därför fått i uppdrag att genomföra särskilda samtal med företrädare för ett antal företag. Syftet är att identifiera vad företagen kan göra för att bereda fler personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga möjlighet till arbete eller praktik och att ta fram idéer till hur företag och det offentliga bättre kan samverka.

Detta är bara några exempel på regeringens satsningar som syftar till att bekämpa arbetslösheten bland unga med funktionsnedsättning genom aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser. Arbetet med att skapa goda förutsättningar för dessa personer kommer att fortsätta.

Anf. 98 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Tack, arbetsmarknadsministern, för svaret! Det är ju en oerhört nedslående statistik när det gäller ökningen av unga funktionshindrade som beviljas aktivitetsersättning och alltså inte kommer ut på arbetsmarknaden. De senaste åtta åren har de ökat med 80 procent. Det är en hisnande siffra. Den är väldigt mycket högre än för alla andra åldersgrupper.

Den rapport som ligger till grund för min interpellation togs fram av två forskare på uppdrag av den parlamentariska Socialförsäkringsutredningen. Det intressanta är att rapporten visar att ungdomarna inte har blivit sjukare, utan att det är inträdet på arbetsmarknaden som har försvårats. Det positiva med det är ju att det är något som politiken kan åtgärda. Om de hade varit sjukare hade det varit svårare att lösa problemet här. Då hade vi fått överlämna det till andra professioner. När svårigheterna finns i utbildningssystemet och i arbetsmarknadspolitiken går de att åtgärda.

I rapporten säger man att ”utbildningsnivå och socioekonomiska bakgrundsfaktorer tycks spela en viktig roll för ’risken’ att beviljas förtidspension/aktivitetsersättning”.

Jag tycker att det är viktigt att man inte av detta drar slutsatsen att man ska ta ifrån människor deras ersättning. Det är ingen lösning på problemet. Det förbättrar statistiken, men det ger ett ännu sämre utgångsläge på arbetsmarknaden. Därför välkomnar jag att arbetsmarknadsministern har ett angreppssätt som handlar om arbetsmarknadspolitikens funktion och vad som går att göra där.

I rapporten föreslår man tre åtgärder för att komma till rätta med problemet. Det första förslaget är en utbildningsgaranti som ska omfatta alla upp till 25 års ålder. Det andra förslaget är att det ska etableras ett endörr-in-koncept med samordnade insatser över myndighetsgränser med fokus på utbildning och arbete. Det tredje förslaget är att arbetsmarknadens parter ska ta ett större ansvar, och man ska uppmuntra parterna att sluta kollektivavtal om anställningar som innehåller utbildningar som kan passa dessa grupper.

Jag måste säga att jag som socialdemokrat blir besviken när jag läser rapporten och ser hur dåligt läget är. Men jag tycker att det är positivt att

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

kunna konstatera att de tre förslagen är förslag som vi socialdemokrater driver. Vi vill ha en utbildningsgaranti för ungdomar. Vi vill ha en dörr in. Vi har föreslagit detta, det kallas för Kraftsam, en sammanslagning av myndigheter och resurser för att kunna ge en påse pengar och skräddarsy åtgärder för de personer som man vet har de allra största svårigheterna på arbetsmarknaden, där man vet redan från början att det kommer att krävas stora och specialsydda insatser.

Vi har lagt stora resurser på det vi har kallat traineeanställningar eller utbildningsanställningar, där parterna avtalar om utbildningsinnehåll och anställningsvillkor men där man ska vara garanterad ett tillräckligt bra utbildningsinnehåll i anställningen för att underlätta inträde på arbetsmarknaden.

Jag tycker att det är bra att regeringen gör en översyn av hur unga personer med funktionsnedsättning ska kunna få tillträde till arbetsmarknaden. Jag vill ändå fråga redan nu: Hur ser arbetsmarknadsministern på de tre förslag som finns i rapporten? Är det någonting som regeringen kan överväga att anamma?

Anf. 99 GUSTAV NILSSON (M):

Fru talman! Frågeställningen i interpellationen handlar om vilka åtgärder arbetsmarknadsministern är beredd att vidta för att ge ungdomar med funktionsnedsättningar reella möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Att det är viktigt att fler personer med funktionsnedsättningar får möjlighet att komma in på arbetsmarknaden är säkert någonting som vi alla är överens om. Att ha ett arbete att gå till är något väldigt centralt och för de allra flesta människor något väldigt positivt – möjligheter till egen försörjning, delaktighet och gemenskap på en arbetsplats.

Man ska ha möjlighet att delta i arbetslivet utifrån sina egna förutsättningar. För den som har en funktionsnedsättning är det viktigt att stöd och hjälp ges och anpassas efter individens behov.

Alliansregeringen har sett till att det har gjorts nya satsningar och sett till att det har gjorts förstärkningar av de åtgärder som funnits sedan tidigare. Det handlar om rehabinsatser, nystartsjobb, stöd till hjälpmedel i arbetet, anpassa arbetsplatser och lönebidragsanställningar. En nivåhöjning har skett vad gäller lönebidrag och anslag till Samhall.

Arbetsförmedlingen har fått extra resurser för att prioritera åtgärder för personer med funktionsnedsättningar. Det handlar om att se kraften, som Arbetsförmedlingen talar om i sin pågående kampanj, som handlar om att försöka få fler personer med funktionsnedsättningar att komma i arbete. Det gäller inte minst för ungdomar.

Det gäller att börja i skolan och ge bra stöd redan där. Det är också viktigt att informera och ge ungdomar stöd i samband med att de slutar gymnasiet och därmed underlätta övergången mellan skolan och arbetslivet. Arbetsförmedlarna måste ha nära kontakt med arbetsmarknaden, och då handlar mycket över huvud taget om samverkan, som nämndes tidigare här, mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, skola och arbetsgivare. Ungdomar med funktionsnedsättningar borde få fler praktikplatser, för det visar sig att om man får en praktikplats övergår den ofta i en anställning, där arbetsgivaren då kan få ett lönestöd.

Det är också viktigt att förändra attityder och se till vad personer kan bidra med i stället för att ensidigt se svårigheterna, inte börja med att se

hinder och problem utan se möjligheterna. Tyvärr börjar man oftast tala om handikappet och vad personer inte kan. Det gäller att vända på det och se vad personer med funktionsnedsättningar kan bidra med. Det är väldigt mycket. Det gäller att se kompetensen och lyfta fram goda exempel.

Arbetsförmedlingens kampanj kan här vara en viktig del i att bryta gamla invanda mönster och attityder. Många gånger underskattar arbetsgivare den arbetsförmåga som personer med funktionsnedsättningar har, och många arbetsgivare känner säkert inte heller till allt det stöd man kan få om man anställer ungdomar med funktionsnedsättningar.

Ofta är privata företag bättre på att anställa ungdomar med funktionsnedsättningar. Företagarförbundet har i dagarna redovisat en undersökning där man frågat 1 500 företagare om de var beredda att anställa personer med funktionsnedsättningar. En tredjedel svarade att man är beredd att göra det.

Den offentliga sektorn borde också kunna vara ett föredöme i många hänseenden och anställa ungdomar med funktionsnedsättningar. Många statliga myndigheter, kommuner och landsting kan säkert bli bättre. Arbetsgivare alla kategorier kan säkert göra mycket mer. Har man bara anställt någon med funktionsnedsättning i ett företag eller på en arbetsplats märker man att det fungerar bra, och man anställer fler.

Politiken kan göra mycket, men inte allt. Alliansregeringen har sänkt trösklarna, byggt ut stödsystem och gjort det billigare att anställa, men arbetsgivarna måste nu öppna dörrarna och ge ungdomar med funktionsnedsättningar en reell chans.

Anf. 100 TOMAS TOBÉ (M):

Fru talman! Om vi ser på den stora gruppen förtidspensionerade har vi mycket glädjande siffror att ta del av. Det är 143 000 färre förtidspensionerade i dag. Detta är i grunden oerhört viktigt. Det ger en signal om att vi har slutat att dölja arbetslöshet i förtidspensionering och att vi har slutat att försöka dölja att människor har arbetsförmåga och vill få möjlighet att komma tillbaka och få en lön, inte vara dömd till en låg ersättning under resten av sitt liv.

Mot den bakgrunden tycker jag att det är mycket allvarligt att vi nu ser den tydliga ökningen just bland de unga. Om man tidigt slås ut från arbetsmarknaden, blir förtidspensionerad och lever på aktivitetsersättning är det mycket som talar för att man kommer att leva ett mycket fattigt liv.

Samtidigt är det viktigt att titta på vad som är anledningen till att vi har fått denna situation. Finns det någonting som alliansregeringen har gjort som har lett till fel utveckling? Sanningen är nog att det här är ett område som är oreformerat. Sedan 2003 har vi haft ungefär den situation som gäller för unga med nedsatt arbetsförmåga och med ett funktionshinder i botten.

Tittar vi på siffrorna ser vi, som Ylva Johansson tidigare har lyft upp, att ungdomar på en generell nivå egentligen inte har blivit mycket sju-kare. Vi ser en del problem med psykisk ohälsa – det ska erkännas. Men i grunden handlar det om att kommunerna har valt att öka inskrivningen av unga i särskola. Det är egentligen det som det handlar om. Antalet unga i särskola har kraftigt ökat. Då får man aktivitetsersättning och ses som

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

förtidspensionerad. Där kanske vi har grunden till att dessa tal är så oerhört höga.

När det gäller de förslag som har kommit i denna rapport är det klart att det finns delar som man ska titta på. Men jag tycker nog att man missar det som är huvudfrågan, vilket både Gustav Nilsson och arbetsmarknadsministern var inne på. Det handlar till syvende och sist om hur vi ska få fler arbetsgivare att vilja anställa en person med funktionshinder och med nedsatt arbetsförmåga. Det är det som är huvudfrågan.

Det är då jag tycker att det blir så centralt att snarare sätta fokus på hur vi kan förändra de olika stödsystem som finns för att få arbetsgivare att anställa, där det finns olika typer av lönebidrag och andra insatser. Då är det välkommet att det redan nu pågår en så pass central utredning. Jag hoppas verkligen att den utredningen ska leda till att vi får bättre förslag på hur vi kan organisera detta och att de ökade insatserna från Arbetsförmedlingen och de tydliga budskapen från ministern ska leda till att fler arbetsgivare är beredda att öppna dörren.

Men jag tror också att en annan reform som är viktig i detta är förslaget om lärlingsprovanställning. Om det är några ungdomar som skulle behöva en bredare väg in på arbetsmarknaden är det dessa ungdomar. För dem är det otroligt viktigt att vi så snabbt som möjligt kan komma tillbaka till denna kammare och införa en ny anställningsform, lärlingsprovanställning. Det skulle på allvar ge fler unga människor som har det tufft på arbetsmarknaden en möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. Då kan vi vända den här utvecklingen även för unga.

Anf. 101 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Tack, Ylva Johansson, för att du lyfte upp denna viktiga fråga. Det är precis som Tomas Tobé belyste, att detta är ett oreformerat område. Vi har haft en ganska snabb reformtakt – för snabb, tycker en del, men detta område återstår alltså att titta på.

Det handlar om 26 000 unga människor. Det är klart att det är oerhört bekymmersamt om dessa unga människor får ett liv som sjukpensionärer, på alla möjliga sätt. Jag kanske inte behöver gå in på exakt vilka konsekvenser det kan komma att få. Det ställningstagande regeringen har gjort är också viktigt. Vi har inte gått på utredningens, *Brist på brådska*, förslag att ta bort aktivitetsersättningen utan valt att bereda ärendet väldigt nogsamt. Framför allt är det min kollega Ulf Kristersson som gör detta.

En sak som förtjänar att nämnas är att det finns en viss grupp ungdomar som ska ha en livslång försörjning på grund av att de är arbetsförmögna. Man brukar räkna med ungefär 1 500 personer per år. Men det finns alltså en väldigt stor grupp av de 6 000 som varje år beviljas detta som har arbetsförmåga. Framför allt rör det sig om två grupper: de som kommer från särskolan och de som har en nedsatt arbetsförmåga på grund av psykisk ohälsa, där diagnoserna Asperger och adhd dominerar. Den grupp som behöver livslång försörjning är väldigt stabil över tiden, och det är väldigt många olika processer på gång. Jag kan nämna några.

Det pågår alltså arbeten inom flera olika politikområden. Först och främst: Rätt barn ska gå i särskolan. Om det blir fel barn som hamnar i särskolan är vi illa ute, och jag tror att det finns sådana tendenser – inte minst på grund av att det i vissa fall krävs diagnoser för att skolan ska kunna få resurser för att hjälpa barn med vissa bekymmer som inte alls

behöver vara av den arten att man ska få en diagnos eller hamna i särskolan.

Sedan måste vi titta på att de barn som går i särskolan ska få rätt studiemedelsfinansiering. Det ska alltså inte vara fråga om pensionsersättning. Vi måste också hitta på ett mer kvalificerat sätt att bedöma personers arbetsförmåga, speciellt de med psykisk ohälsa. Sist har vi den svåra avvägningen mellan dem som behöver livslång försörjning och dem som har arbetsförmåga och hur vi ska kunna bedöma det. Det handlar alltså om rätt arbetsmarknadsstöd, rätt stöd till arbetsgivare och rätt form av skyddat arbete. Det pågår ett arbete inom Regeringskansliet med alla dessa frågeställningar samtidigt.

Jag vill avslutningsvis säga något om att det bland annat handlar om våra egna attityder och värderingar, det som finns hos oss själva och ute hos arbetsgivaren. Det måste vi påverka. Det handlar även om den utredning som Cristina Husmark Pehrsson nu leder, att se över om de stöd som finns kan göras ännu mer träffsäkra så att de fungerar bättre och ger det stöd som de var tänkta för. En viktig grupp i sammanhanget, som finns och som fyller en bra funktion, är de Siuskonsulenter som finns inom Arbetsförmedlingen och är specialiserade på att ge stöd och hjälp även när personer med funktionsnedsättning kommer ut till en arbetsgivare.

Jag tror att denna fråga verkligen förtjänar att tas på väldigt stort allvar, och jag tror att det är viktigt att den får ta lite tid så att det blir rätt åtgärder som vidtas.

Allra sist vill jag nämna någonting om ett fantastiskt bra exempel. Jag kan gärna uppmana er att göra ett besök på Arbetsförmedlingen på Globen, som uteslutande jobbar med unga funktionshindrade. De når väldigt bra resultat och har goda arbetsgivarkontakter. I grunden är dock detta en fråga vi tar på stort allvar och som är oerhört viktig för väldigt många unga människor.

Anf. 102 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag vill klargöra att vi verkligen inte vill ta bort möjligheten till aktivitetsersättning vare sig för unga eller för någon annan. Det ska självklart finnas för den som behöver det, och där tror jag att vi är överens. Jag hoppas att vi är överens. Problemet är dock när vi har en ökning på 80 procent på åtta år, trots att vi – dess bättre – inte tycks se ett försämrat hälsoläge. Då visar det att det är någonting annat som är fel, och det är inte acceptabelt.

Jag tycker att en del av de saker arbetsmarknadsministern tar upp är bra, och jag förväntar mig och hoppas på resultat ifrån de utredningar och översyner som arbetar. Men jag saknar ett område, och det är utbildningspolitiken. Ett viktigt skäl till att unga hamnar så långt bort från arbetsmarknaden att man till och med får förtidspension snarast av arbetsmarknadspolitiska skäl är nämligen just att man inte har klarat av skolan. Vi har en utveckling där andelen unga som lämnar gymnasieskolan utan tillräckliga kunskaper har ökat från år till år och nu är rekordstort.

Jag läser ur rapporten: År 2008 hade nästan 10 procent av de unga vuxna i åldrarna 20–29 som inte fullbordat en gymnasieutbildning beviljats aktivitetsersättning.

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

Det finns alltså ett uppenbart samband här, och det har inte bara att göra med om så kallade fel elever hamnar i särskolan. Det handlar också om gymnasieskolans möjligheter att anpassa utbildningen så att fler elever faktiskt får möjlighet att lyckas i gymnasieskolan.

Där är det dess värre så att arbetsmarknadsministern inte tycks ha särskilt mycket att säga till om i utbildningspolitiken. Annars hoppas jag att hon hade agerat så att vi inte hade fått se den stora besparing på nästan 1 miljard som nu ska göras i gymnasieskolan och som naturligtvis kommer att försvåra möjligheten att anpassa utbildningar och ge extra stöd till de elever som behöver det. Det är precis vad man vittnar om ute i skolorna och ute i kommunerna.

Vi har tidigare här debatterat de utmaningar kommunerna står inför när det gäller demografisk utmaning, arbetskraftsförsörjning och ökad börda när det gäller att sörja för många äldre i många kommuner. Vi vet – och vi har debatterat det här – att det finns en stor risk för ökad arbetslöshet. De kommunala budgetarna kommer med stor sannolikhet att vara mycket ansträngda de kommande åren. Då lägger regeringen sten på börda genom att genomföra stora besparingar i gymnasieskolan.

Då tror jag dess värre att även om det är viktigt att prata med arbetsgivare och ändra attityder kan detta inte vara i stället för att också göra inte försämringar utan förbättringar och satsningar i skolan. Det handlar om att fler ungdomar – alla ungdomar – ska få en chans att få de kunskaper de behöver inte bara på arbetsmarknaden utan också som fullvärdiga medborgare som kan tillvarata sina rättigheter i vårt samhälle.

Anf. 103 GUSTAV NILSSON (M):

Fru talman! Hillevi Engström nämnde Arbetsförmedlingen i Stockholm. Jag har varit där på besök, och ett besök där är väl värt det. Där kan man läsa mycket, och de tar upp just detta att man måste ha en bra övergång från utbildningen i gymnasieskolan till arbetslivet.

Här har de lyckats väldigt bra med att slussa ut ungdomar, och även arbetsgivarna har gjort en väldigt bra insats. Det talas om att arbetsgivarna har varit positiva, men mest framgång har vi haft hos de små och medelstora företagen. Det är ett bra exempel att belysa. Man kan gärna kontakta och göra ett besök just vid Arbetsförmedlingen i Stockholm, där det alltså finns en speciell avdelning för unga funktionshindrade.

Sedan gäller det, tror jag, mycket att ändra attityder och se på möjligheterna. Vad kan en person med funktionsnedsättning åstadkomma? I den rapport som Företagarförbundet tog fram och som är ganska aktuell finns en hel del intressanta kommentarer bland skrivningarna. Jag ska ta upp ett par kommentarer som arbetsgivare som har anställt ungdomar med funktionsnedsättningar har gjort.

En person säger att de redan har en anställd som har en funktionsnedsättning men som kompenserar detta genom en gedigen yrkeskompetens, och denna företagare är beredd att anställa fler. Det gäller alltså att se kompetensen.

En annan företagare säger: ”ADHD – absolut! De brukar vara grymma på att lösa problem inom mitt område – dataprogrammering.”

Återigen, det gäller att se vad personen kan åstadkomma och inte se funktionsnedsättningen eller funktionshindret. Jag tror, fru talman, att det handlar mycket om detta. Här måste vi fortsätta att göra gemensamma

insatser. Ungdomar med funktionsnedsättningar är en grupp som kan råka illa ut och hamna i utanförskap. Det måste vi motverka på alla sätt.

Prot. 2011/12:38
29 november

Anf. 104 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag kan nämna någonting om den proposition som kommer före jul om just en ny gymnasiesärskola med en större arbetsmarknadsanpassning av utbildningarna.

Skolverket har fått i uppdrag att utforma denna utbildning efter samråd med arbetsmarknadens parter, och man kommer också att inrätta särskilda nationella programråd för att yrkesutbildningarna ska matcha det arbetsmarknaden efterfrågar. Vi har även öppnat möjligheten för dessa ungdomar att gå på yrkesvux och få en yrkesutbildning. Lärlingsutbildningar kan vara en annan aktuell modell.

Men i grunden – där håller jag med Ylva Johansson, och det är väldigt viktigt – ligger det i kommunernas skolpolitik att ge varje barn och ungdom stöd så att de kan klara av utbildningen. I den nya skollagen har rätten till särskilt stöd också förstärkts. Det ska inte krävas, tycker jag, en diagnos för att man ska kunna få ett stöd så att man klarar av skolan. Sedan ska rätt barn och ungdomar givetvis få en diagnos om de har en sjukdomsbild.

Jag hoppas också att vi på sikt, när det blir mer öppet och vanligt, kan se personer med psykiskt funktionshinder på våra arbetsplatser. Undersökningar visar, tyvärr, att uppemot 40 procent inte vill ha en arbetskamrat som har psykiska problem. Det är ett stort bekymmer som vi måste överbrygga, för över tid kommer de flesta svenskar någon gång att ha någon form av psykiska problem på grund av olyckliga omständigheter i livet, sjukdom eller dödsfall. Då kan vi inte ha en arbetsmarknad som exkluderar dessa personer.

Frågan som är väckt här i dag är en fråga som regeringen tar på väldigt stort allvar. Det här är ett förhållande som har varit sedan 2003, och det är inte bra att så många ungdomar har denna form av aktivitetsersättning. Däremot är det inte heller bra att ta bort den för snabbt. Det är också av det skälet som regeringen inte har valt att gå på utredningens förslag i brådska utan att göra ett gediget arbete som syftar till att ungdomar ska få chans att komma in på arbetsmarknaden även om de har ett funktionshinder.

Anf. 105 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Till sist: Det som arbetsmarknadsministern tar upp delar jag verkligen. Psykiskt funktionshinder, psykisk sjukdom är en folksjukdom. Vi känner alla någon nära, i vår familj eller i vår nära bekantskapskrets, som har en psykisk sjukdom eller psykiskt funktionshinder. Men i den offentliga debatten och på arbetsmarknaden är det som om människor med psykiska sjukdomar är osynliga. Ibland ger det också bilden av att en psykisk sjukdom skulle vara livslång. Det är ett fåtal psykiska sjukdomar som är livslånga. De allra, allra flesta är botbara. De allra flesta är sådana att man kan leva ett gott och rikt liv, delta i arbetslivet fullt ut eller till del med sin psykiska sjukdom. Där tror jag att det är oerhört viktigt hur vi som politiker och förebilder i debatten uttalar oss och kan synliggöra att varje människa behövs på arbetsmarknaden.

Svar på
interpellationer

Fru talman! Jag är inte nöjd med arbetsmarknadsministerns svar och det som regeringen gör i den här frågan, men jag väljer ändå att ta fasta på arbetsmarknadsministerns positiva tonläge här. Och jag förväntar mig att de utredningar och översyner som pågår ska resultera i konkreta förslag som vi får anledning att komma tillbaka till i kammaren.

Tack för debatten!

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på interpellation 2011/12:115 om ungdomsarbetslöshetens konsekvens för ungas inträde i samhällslivet

Anf. 106 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Maria Stenberg har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att underlätta ungas inträde på arbetsmarknaden.

Som jag har påpekat flera gånger tidigare i kammaren är arbetslösheten bland unga en utmaning som regeringen tar på största allvar. Regeringen har en bred jobbstrategi för att bekämpa ungdomsarbetslöshet. En del i den strategin är att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden för unga, vilket vi har gjort genom att halvera socialavgiften för alla under 26 år. Dessutom kan ungdomar som har varit utanför arbetslivet under minst sex av de senaste nio månaderna ta del av nystartsjobb.

Jag vill också framhålla att regeringen är övertygad om att en utbildning av hög kvalitet förebygger arbetslöshet. Därför har regeringen genomfört och kommer under mandatperioden att genomföra flera viktiga utbildningsreformer. Kopplingen mellan skola och arbetsmarknad förstärks, bland annat genom införandet av en gymnasial lärlingsutbildning som en alternativ väg till yrkesexamen inom gymnasieskolans yrkesprogram. Regeringen bereder för närvarande förslag för att förena lärlingsutbildning med anställning. Därutöver har en särskild utredare fått i uppdrag att utreda och föreslå lösningar avseende en ny anställningsform med ett utbildningsinnehåll för unga, så kallad lärlingsprovanställning.

De ungdomar som riskerar att fastna i långvarigt utanförskap måste erbjudas bästa möjliga stöd hos Arbetsförmedlingen. Detta gäller, precis som Maria Stenberg påpekar, särskilt för unga som inte har slutfört sin gymnasieutbildning. Precis som tidigare kommer Arbetsförmedlingen även under 2012 att kunna erbjuda arbetslösa ungdomar mellan 20 och 24 år, som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning och som har kvalificerat sig för någon av garantierna, att med den högre bidragsnivån inom studiemedlet kunna påbörja kompletterande studier inom kommunal vuxenutbildning. Vidare kommer också den så kallade folkhögskolesatsningen att fortsätta under 2012 och 2013. Syftet med folkhögskolesatsningen är att motivera arbetslösa ungdomar som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskolan att återgå till utbildning för att slutföra sina studier.

I budgetpropositionen för 2012 föreslår regeringen att Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag förstärks. Syftet är bland annat att delta i jobb- och utvecklingsgarantin för ungdomar ska kunna erbjudas insatser av hög kvalitet och oftare få träffa en arbetsförmedlare.

I september 2011 uppgick antalet arbetslösa ungdomar till 133 000, vilket motsvarade 21,2 procent av arbetskraften. Det är en hög siffra, men det är viktigt att komma ihåg att av dessa var hela 53 000 ungdomar, eller 40 procent, i själva verket heltidsstuderande som sökte arbete. Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning, AKU, i september 2011 visar att 25 000 fler ungdomar var sysselsatta än samma period 2010.

Detta, Maria Stenberg, är ett par exempel på de åtgärder som regeringen har vidtagit och avser att vidta för att underlätta ungas inträde på arbetsmarknaden.

Anf. 107 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! Jag börjar med att tacka statsrådet Engström för svaret. Vi har ju hållit på och debatterat här ett par timmar nu, men jag tror ändå att det är viktigt att riksdagens kammare debatterar unga vuxnas arbetslöshet.

En del statistik, om vi tittar på andra kvartalet 2011, säger att det var drygt 190 000 unga mellan 15 och 24 år som var arbetslösa. Det gör mig som politiker men även som mamma till två unga vuxna väldigt orolig.

I dag fick jag ett sms från min dotter som ska lämna universitetet, och det hon önskade sig i julklapp var ett jobb. Så det är klart att de här siffrorna oroar.

Det andra kvartalet borde faktiskt innebära möjligheter att få vikariera under sommarsemestrarna, men trots det var det alltför många unga som inte fick chansen att få ett jobb. Läget är alltså allvarligt och förtjänar en debatt.

Siffror och statistik berättar egentligen inte så mycket om hur livet är för de här unga kvinnorna och männen som är från stad och landsbygd, infödda och utrikesfödda och hur de faktiskt har det. Ingen tycks ju efterfråga dem på arbetsmarknaden. Det är värt att tänka på en stund att ingen efterfrågar dem på arbetsmarknaden. Då blir det skrämmande att en så stor del av en ungdomsgeneration har väldigt stora problem att få ett jobb. Inget jobb – ingen inkomst, ingen inkomst – ingen egen bostad och ingen egen bostad – inget självbestämmande.

Det som jag vill visa med min interpellation är just att hela livet ställs på vänteläge för de här unga som inte har jobb eller inte har avslutat sin utbildning. Det är självklart inte varenda ung vuxen som har svårigheter på arbetsmarknaden – det är inte det jag säger – men det är tillräckligt många för att det ska avskräcka.

Att det finns ett starkt samband mellan avslutade gymnasiestudier och inträde på arbetsmarknaden har vi debatterat och hört tidigare här i kammaren. Arbetsgivare efterfrågar nya medarbetare som har avslutat sina studier, och har du då inte gjort det anses du inte vara anställbar. Kontakter och nätverk har en stor roll att spela, men dina föräldrars bakgrund spelar också roll när det gäller om du avslutar dina egna studier. Jag förstår att problematiken och utmaningarna är komplexa, men det är klart att det måste finnas saker som går att göra.

I morse kom det på utbildningspolitikens område en ytterligare dålig och rent ut sagt deprimerande nyhet om vilken väg Sverige har slagit in på när det gäller studier och unga. Studier och jobb hänger ju ihop. Därför är nyheten om att unga elever med utländsk bakgrund har stora svårigheter att klara av grundskolan oroande. I och med att man inte klarat

grundskolan får man ingen plats i gymnasieskolan, och sedan är man inne i ett ekorrhjul som bara snurrar fortare och fortare. Allt detta pågår under en borgerlig skolpolitik som har verkat i fem år och som ger effekt på arbetsmarknaden också.

När jag läste statsrådets svar fastnade jag på några saker. Bland annat hänvisar hon till nystartsjobben som marknadspolitisk åtgärd. Min följdfråga blir: Vet regeringen hur många av dem som har haft denna form av subventionerad arbetsmarknadsåtgärd som får jobb hos sina arbetsgivare? Vet man statistiskt att detta ger effekt för unga med nystartsjobb?

Anf. 108 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar Maria Stenberg för frågan. Det är viktigt att påtala att det går bra för de flesta ungdomar. Maria Stenbergs dotter som går på universitetet har säkert lysande framtidsutsikter med tanke på den demografiska utvecklingen. Det är, precis som Maria Stenberg tar upp, de ungdomar som inte klarat av grundskola och gymnasium som det är bekymmersamt för.

Många ungdomar med utländsk bakgrund går det också bra för, inte minst flickorna som når fantastiska studieresultat. Det är viktigt att säga så att vi inte stämplar en hel grupp som bekymmersam.

De utlandsfödda ungdomar som har kommit till Sverige sent har haft bekymmer, vilket inte är så konstigt. Kommer man till Sverige i 15-årsåldern och inte kan språket är det såklart en enorm uppförsbacke. Ingen skola i världen kan ge dessa ungdomar möjlighet att klara skolan på kort tid; de behöver mer tid och stöd. Med den drivkraft som ungdomarna har kommer det dock att gå bra för de flesta.

För de ungdomar som det inte gått så bra för i skolan är det viktigt att det finns andra vägar in på arbetsmarknaden och att vi sänker trösklarna. Det ska finnas lärlingsutbildningar och lärlingsplatser att komma in på, och arbetsgivarna ska få lägre kostnader för att anställa denna grupp ungdomar.

Jag tror på den generella arbetsgivaravgiftsnedsättningen – annars hade vi inte haft den. Jag tror också att nystartsjobben där man tar bort hela arbetsgivaravgiften är viktiga. De ungdomar som har en låg skolunderbyggnad och ingen erfarenhet kommer inte att vara så produktiva, och arbetsgivaren kommer inte att vilja anställa dem till de lönenivåer som finns. På sikt kommer de dock att komma in i arbetslivet och prestera väl.

Det behövs en mängd olika åtgärder. Det behövs en bättre skola som ser alla barn och unga. Det behövs en bra arbetsförmedling som möter de unga och ger dem kvalificerat stöd och goda regelbundna kontakter, vilket vi satsar på. Det behövs också drivkrafter för arbetsgivarna att välja dessa unga i stället för andra med bättre kvalifikationer. Då är det viktigt att arbetsgivarens kostnader är lägre. Sammantaget tror jag att de åtgärder vi vidtar får effekt.

Jag är dock orolig för de ungdomar som inte har klarat av skolan och som inte ens är motiverade trots en ganska bra ersättning i det förhöjda studiebidraget. Så fort de hör ordet skola springer de åt andra hållet. Det är en stor utmaning. Vi har en åtgärd på plats sedan januari i år. För de ungdomar som kommit in på folkhögskola har det varit positivt, men det gäller att få de unga att komma dit.

Vi har flera olika åtgärder och en bred arbetsmarknadspolitik. Det är en viktig fråga, och jag tackar Maria Stenberg för att hon har väckt den.

Prot. 2011/12:38
29 november

Anf. 109 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! Jag har några kommentarer till de åtgärder som den borgerliga regeringen har genomfört för att vända den negativa trenden för ungdomsarbetslösheten. Jag tänkte ta upp tre.

För det första beslöt sig den borgerliga regeringen under förra mandatperioden för att försämra a-kassan för unga vuxna. Den blev dyrare och sämre. Det var svårt att förstå syftet om man inte lyssnade noga på argumentationen. Den lät så här: En hårdare linje i a-kassan för unga ger ökade incitament för att aktivt söka jobb.

Dessutom hade unga vuxna kortare arbetslöshetstid, vilket också var ett motiv för försämringen i a-kassan för unga.

Har detta brutit den negativa trenden för ungdomsarbetslösheten? Nej.

För det andra beslöt sig den borgerliga regeringen för att göra en allmän sänkning av arbetsgivaravgiften för unga vuxna. Vem gynnade det? Lite slarvigt sagt kan man se att de företag som hade många unga medarbetare sedan tidigare, typ McDonalds, fick en rejäl förstärkning i sin kassa, och därmed visade deras bokslut bättre siffror.

Har det visat bättre siffror i arbetslöshetsstatistiken för unga vuxna och har det brutit den negativa trenden för ungdomsarbetslösheten? Nej.

För det tredje har den borgerliga regeringen nu beslutat sig för att en sänkt krogmoms särskilt kommer att gynna unga vuxna. Kostnaden för sänkningen är 5,4 miljarder kronor och beräknas ge, mellan tummen och pekfinger, 3 500 jobb. Kommer det att bryta den negativa trenden för ungdomsarbetslösheten? Nej, jag tvivlar starkt på det.

Arbetsmarknadsministern hänvisar till att tätare kontakter med en arbetsförmedlare ger bättre chanser och möjligheter till jobb. Utan tvekan är det så. Ingen i kammaren eller inom socialdemokratin som säger emot statsrådet Engström när det gäller detta. Frågan är dock om verkligheten ser ut så för de unga som inte har jobb.

Före valet 2006 basunerade borgerligheten ut att arbetslösa minsann skulle få träffa arbetsförmedlare och privata coacher oftare. Vittnar arbetslöshetssiffrorna om att verkligheten ser ut så? Nej, inte riktigt. Arbetslöshetssiffrorna och massarbetslösheten har bitit sig fast, och arbetslösheten bland unga vuxna ligger på 21–22 procent.

Därför blir en ganska väsentlig fråga som jag önskar arbetsmarknadsministerns svar på följande: Har förändringarna och försämringarna i a-kassan för unga vuxna – den är dyrare och sämre och har snabbare nedtrappning i ersättningen – gett fler jobb till unga vuxna? Har reformen – som ni kallar det medan jag kallar det en kraftig försämring och diskriminering – i omställningsförsäkringen, a-kassan, gett unga vuxna fler jobb?

Anf. 110 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Det är intressant att dessa debatter nästan alltid kommer in på a-kassan. Den fråga interpellanten har ställt är explicit: Vilka åtgärder avser arbetsmarknadsministern att vidta för att underlätta ungas in-

*Svar på
interpellationer*

träde på arbetsmarknaden? Hur den kopplas ihop med a-kassan blir något obegripligt.

Det är också intressant när man både ställer frågor och besvarar dem. Då blir min roll mindre viktig.

Jag tror att det är viktigt att det blir billigare för arbetsgivare att anställa ungdomar. Jag skulle gärna höra hur Maria Stenberg resonerar. Tror Maria Stenberg att fler arbetsgivare blir intresserade av att anställa unga människor om det blir betydligt dyrare? På vilket sätt skulle det gå till?

Man kan diskutera om det är rätt avvägning, men vi har valt en generell nedsättning av arbetsgivaravgifterna för unga för att det är viktigt att ungdomar som är på arbetsmarknaden och som inte är så produktiva utan är nyutexaminerade eller har låg skolunderbyggnad inte byts ut mot arbetslösa ungdomar till en lägre kostnad. Det är skälet till att vi har en generell nedsättning.

Många arbetsgivare säger också att det är helt avgörande för att kunna behålla många unga under finanskrisen.

Det är också många ungdomar som har fått jobb. Det är svårt att kvantifiera hur många, men det har betydelse när kostnaderna sänks för en person som är mindre produktiv.

Det är viktigt att skolan ger en bra grund att stå på, att Arbetsförmedlingens insatser är adekvata och att man möter sin arbetsförmedlare eller coach oftare så att man blir stärkt i självkänslan och kan lyfta fram det man är bra på i stället för att fokusera på det man är sämre på. Många av dessa ungdomar har mött en skola som har fokuserat på problem i alldeles för hög utsträckning.

Matchningen mot de lediga jobben är viktig. Under det senaste året har 17 000 fler ungdomar mellan 15 och 24 år kommit i sysselsättning. Det är ett gott resultat, men jag är inte nöjd förrän alla ungdomar som kan arbeta också får chans att göra det.

Anf. 111 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! Anledningen till att jag återkommer till a-kassan är att dåvarande arbetsmarknadsminister Littorin gång på gång hänvisade till att en försämring av a-kassan skulle ge fler jobb och öka incitamenten att söka jobb. Det är därför vi frågar om det har fått den avsedda effekten.

Man kan ställa sig frågan om det finns någonting att göra åt ungdomsarbetslösheten. Det är självklart, annars skulle jag inte stå här, och jag förmodar att inte heller arbetsmarknadsministern skulle göra det. Men vi har helt olika politik, helt olika lösningar. Vi har ett helt annat sätt att se på lösningarna.

I vårt socialdemokratiska alternativ säger vi att satsningar på utbildning är en nyckel till framgång och att en kunskapsbaserad ekonomi är en del av framtiden. Därför blir den borgerliga regeringens prioritering av krogmomsen, för 5,4 miljarder, så obegriplig – när vi kanske hade kunnat få hundra tusen nya utbildningsplatser för dessa pengar. Vi är ju överens om att utbildningen har stor betydelse för inträdet på arbetsmarknaden.

Vi socialdemokrater är övertygade om att investeringar i trainee-program skulle vara en nyckel till att öppna dörrarna till arbetsmarknaden för unga vuxna. Att genom utbildningsvikariat göra en verklig,

helhjärtad satsning på generationsskiftet inom välfärdens arbetsområde, som vi talat om tidigare i dag, tror vi också skulle vara en framgångsrik faktor när det gäller att komma framåt med ungdomsarbetslösheten.

När man talar om Arbetsförmedlingens roll förstår jag inte, och jag tror att det är obegripligt för många unga, varför man måste ha varit arbetslös i hundra dagar innan man får hjälp och stöd. Hundra dagar är en rätt lång tid.

Det är klart att politik gör skillnad. Politikens svar på åtgärder som skulle lösa problemet med ungdomsarbetslösheten är skillnaden mellan statsrådet och mig.

Anf. 112 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag fick inget svar på frågan hur Maria Stenberg tror att fler ungdomar får jobb om man höjer arbetsgivarnas kostnader med 16 miljarder kronor. Hur kan det ge fler jobb för unga? Det vore intressant att höra.

Jag tror att vår politik har rätt inriktning, och det får vi också stöd för av forskningen. Det var viktigt att öka drivkrafterna till arbete. Jobbskatteavdragen har haft betydelse liksom att a-kassan gjorts om till mer av en omställningsförsäkring och att matchningen blivit bättre genom att Arbetsförmedlingen blivit en enda myndighet. Vi har sänkt trösklar och gjort det enklare för företagen.

Kopplat till frågan om sänkt restaurangmoms, som genomförs i Sverige efter årsskiftet, kan jag säga att jag tycker att det är rimligt att det kostar lika mycket när man äter maten i en restaurang som när man tar maten med sig hem, och jag tror att det kommer att leda till att fler, inte minst ungdomar, får arbete.

Socialdemokraterna är nu delvis för RUT-avdrag men i mindre omfattning och till andra grupper. Det var en reform som de var skeptiska till och inte trodde skulle leda till jobb, men vi ser att det gett fantastiska sysselsättningseffekter. Reformen finansierar sig själv genom att fler kommer i arbete, betalar in skatt och bidrar till vår välfärd. Jag ser därmed med tillförsikt fram emot att restauranger kommer att anställa unga människor, och jag hoppas att det blir en stor succé, på samma sätt som ROT- och RUT-avdragen har blivit det.

Jag återkommer till min fråga till Maria Stenberg: På vilket sätt kommer det att bli fler jobb för ungdomar om man höjer arbetsgivarens kostnader för att anställa? Det är en intressant fråga. Det ligger i era förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på interpellationerna 2011/12:121 och 143 om elprisområdet

Anf. 113 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C):

Fru talman! Carina Adolfsson Elgestam har frågat mig vad jag avser att göra för att alla elkonsumenter i Sverige ska behandlas lika vad gäller

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

elpriset och att elintensiva småföretag ska kunna konkurrera på lika villkor.

Leif Jakobsson har frågat om jag är beredd att stoppa indelningen i elnätsområden tills Svenska kraftnät byggt ut överföringskapaciteten.

De små och medelstora företagens konkurrenskraft är mycket viktig, inte bara för regionen utan också som en motor i den svenska ekonomin. En indelning i elområden är ingenting nytt, utan den princip på vilken den nordiska elmarknaden bygger. Tidigare följde elområdesgränserna den svenska nationsgränsen, men från den 1 november följer de i stället de så kallade snitt som anger var det geografiskt finns flaskhalsar som begränsar stamnätets överföringsförmåga.

Bakgrunden till den nya ordningen är EU-kommissionens krav på Svenska kraftnät, inte på regeringen, att dela upp Sverige i elområden för att värna den inre marknaden och åstadkomma en fungerande elmarknad i Europa. Den tidigare modellen med att flytta flaskhalsarna i det svenska stamnätet till gränserna och begränsa elexporten i syfte att gynna svenska konsumenter anses strida mot EU:s regelverk.

Regeringen hade gärna sett att uppdelningen i elområden gjorts först efter att den nya stora stamnätsledningen Sydvästlänken tagits i drift. Detta var dock inte möjligt enligt den ansvariga myndigheten, Svenska kraftnät. Den planerade Sydvästlänken är mycket viktig för att prisskillnaderna inte ska bli bestående. Svenska kraftnät identifierade redan i början av 2000-talet behovet av stamnätsförstärkningar i södra Sverige. Därför fattades 2005 ett inriktningsbeslut om att förstärka stamnätet mellan Närke och Skåne, då benämnd Sydlänken.

Leif Jakobssons påstående om den stora skillnaden i elkostnad mellan norr och söder är vilseledande. Det är en beräkning som bygger på att en villa i norra Sverige förbrukar lika stor mängd el som en villa i södra Sverige, och det förutsätts också att den är eluppvärmd. Hur mycket en villa förbrukar är väldigt beroende av yttertemperaturen, vilken varierar mellan norr och söder. Vidare är det i dag endast 20 procent av all uppvärmning som sker med el. Beräkningen är dessutom baserad på priser från de första veckorna efter elområdesindelningen under vilken kärnkraften producerat på ca 50 procent av full effekt. Vi ser nu när Ringhals kommit i gång att skillnaderna mellan område 3 och område 4 minskat kraftigt trots att Ringhals endast producerar på en reducerad nivå.

En effekt av de nya elområdena är att det blir tydligt var det finns behov av investeringar i ledningar och ny elproduktion. Under den kommande tioårsperioden kommer 3,5 miljarder kronor per år att investeras i stamnätet, bland annat i Sydvästlänken. Ökad produktion och ökad överföringskapacitet kommer att medföra ett lägre pris och på sikt minskade prisskillnader mellan elområden.

Regeringen arbetar också för att konsumenterna ska ges möjlighet till timmätning av sin elförbrukning. Då kan konsumenterna styra sin förbrukning till tider när elen är billigare och sänka sina kostnader.

Anf. 114 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S):

Fru talman! 0,37, 0,56, 0,38, 0,56, 0,39, 0,56 – så ser det ut i dagens Sverige när man går in och tittar vad en kilowatt kostar. Den första siffran är prisområde 1. Den andra siffran är prisområde 4. Så lever konsumenterna i södra Sverige i dag. Det finns säkert en och annan konsument,

vanlig villaägare, som oroar sig för framtiden just i det perspektivet och undrar hur det kan komma sig att om man bor mitt i mörka Småland, runt Anderstorp, kan man få betala ett pris på ena sidan elområdesgränsen och ett annat pris på den andra. Det är klart att de funderar över vad det är som håller på att hända.

Därtill kan man fundera på hur det är för en företagare som olyckligtvis råkat hamna i södra Sverige, det vill säga i prisområde 4. För den företagaren, det kan exempelvis gälla ett plastföretag, kan det i vardagen betyda ett par miljoner på ett år. Det kan i konkurrenshänseende vara ganska mycket för en småföretagare.

I grund och botten handlar det om jobben och framtiden. Det är dessutom en konkurrensfråga. Ska vi i Sverige inte ha samma förutsättningar beträffande konkurrenspolitiken inom Sverige som i ett globalt perspektiv?

Mot bakgrund av det är jag oerhört förvånad över det svar ministern har gett till oss interpellanter här i kammaren. Det är också svaret ut till konsumenterna och företagen: Det kommer inte att bli någon förändring. Vi ska få fortsätta att leva efter de här orättvisorna och konkurrensförutsättningarna.

Samtidigt som detta sker har vi export från Sverige till våra grannländer Danmark, Polen och Tyskland. Den vanliga konsumenten och företagen tror jag upplever detta som mycket märkligt. Jag hoppas att ministern här i kammaren kan förklara varför vi har ett sådant här system.

Det finns flera saker i svaret som man kan bli ganska upprörd över. Men det som jag blir mest upprörd över är när ministern säger att bakgrunden till den nya ordningen är EU-kommissionens krav på Svenska kraftnät, inte på regeringen. Jag får be om ursäkt, fru talman, men vem och vilka är Svenska kraftnät? Är det inte så att det är ett statligt affärsverk? Är det inte så att regeringen har makt och möjlighet att ha inflytande över Svenska kraftnät? Det blir väldigt märkligt att lägga ut en dimridå: Skyll inte på oss! Det är inte vi! Det är affärsverket som har ställt till med denna orättvisa för företagen!

Anf. 115 LEIF JAKOBSSON (S):

Fru talman! Jag måste säga att jag är glad att vi nu får den här frågan till riksdagens kammare. Detta är någonting som väldigt många människor pratar om vid köksborden och på det moderna sättet på Facebook. Det här är någonting som upprör. Folk undrar varför det är på det här sättet. Ingen kan ge en vettig förklaring till dem som drabbas. Därför är det bra att vi har den här debatten. I denna talarstol och i denna kammare ska sådant dryftas.

Men i sakfrågan är jag inte nöjd med svaret. Som vi allihop vet och som Carina Adolfsson Elgestam redogjorde för har indelningen i elprisområden kraftigt höjt elkostnaderna för företag och hushåll i södra Sverige. Svaret handlar om att det måste vara någon annan.

Den första "annan" som regeringen skyller på är EU-kommissionen. Men det är inte så att EU-kommissionen har beslutat detta. Däremot kunde man kanske förvänta sig att det skulle ske. Sverige gick i förväg.

Ministern nämner att EU inte tillåter att vi gynnar svenska konsumenter och att det skulle vara fel enligt EU. Det är väl riktigt att den inre marknaden handlar om likaberättigande. Men det är väldigt underligt när

en regering inte står upp för sina medborgare och för sitt land. När vi har denna attityd gör vi verkligen inte det europeiska projektet någon tjänst.

Jag ska inte själv uttrycka det vidare. Däremot ska jag läsa upp ett citat av en som anser sig vara kunnig i det här: ”Uppenbarligen fann man från svenskt håll det inte mödan värt att försvara linjen att det inte är de svenska elkonsumenternas ansvar att säkra den danska elförsörjningen. Det måste rimligen vara något som danskarna själva får klara, genom att bygga ut den egna överföringskapaciteten eller den egna elproduktionen.” Det här skrev Anne-Marie Pålsson, känd i denna kammare som före detta moderat riksdagsledamot. Och det är precis så det känns. Regeringen har abdikerat i den här frågan.

Men det är egentligen inte EU-kravet i sig som är det allvarliga, utan att regeringen inte har sett till att bygga ut nätet. Ministern redogör i svaret för att man redan 2005 pekade på vilka problemen var. Nu när vi sitter i den här situationen i november 2011 skyller man på Svenska kraftnät. Men det är faktiskt regeringens ansvar att styra myndigheterna. Det är regeringens ansvar att se till att det fungerar. Här har man lyckats skylla på EU-kommissionen och på Svenska kraftnät för någonting som drabbar så väldigt många.

Jag har sett regeringen mycket mer aktivistisk när det gällt att bygga ut överföringskapaciteten till andra länder, vilket vi har diskuterat i denna kammare. Där har man legat på, naturligtvis med konsekvensen att vi smittar vårt svenska elpris med ett dyrare kontinentalt pris. Där har regeringen varit aktiv. Men att man sett till att bygga ut kraftnätet i vårt eget land har vi inte sett mycket av. Nu får vi se konsekvenserna av detta.

Ministern säger till och med att regeringen gärna hade väntat, men att det inte gick på grund av Svenska kraftnät. Men det är faktiskt regeringen som bestämmer i det här landet.

Anser ministern att det är bra med ett högre elpris i södra Sverige? Den känslan kan man verkligen få av svaret.

Anf. 116 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Fru talman! Ibland går skam på torra land. Jag undrar om det inte är precis det som händer här och nu i kammaren. Här står två socialdemokratiska ledamöter och ondgör sig över de problem som har skapats genom indelningen i olika elområden. Men problemen är skapade av er. Det var under er regeringstid, under Göran Perssons tid som statsminister, som grunden till problemen skapades.

Det är sant att områdesindelningen är en följd av krav från EU-kommissionen efter klagomål från Danmark. Det här är ingenting som jag tror att någon i Sverige egentligen ville ha. Det var ingenting som regeringen ville ha och det är ingenting som regeringen eller vi här i riksdagen har fattat beslut om.

Men roten till problemen finns inte i EU eller Danmark. Grunden till problemet är att vi har ett kraftigt underskott på el i södra Sverige till följd av stängningen av Barsebäcks två reaktorer 1999 respektive 2005. Det var ett demokratiskt fattat beslut. Jag har stor respekt för att det finns olika uppfattningar mellan olika partier om kärnkraftens vara eller icke vara. Jag har också respekt för det demokratiska beslut som fattades då. Det jag inte har respekt för är att dåvarande regering inte tog det ansvar den borde ha tagit. Man borde då ha satt fart på utbyggnaden av kraftnä-

tet. Man skulle ha satt i gång arbetet med Sydvästlänken redan då, för man visste att det fanns ett kraftigt elunderskott i södra Sverige. Det har man vetat hela tiden. Ändå underlät regeringen Persson att göra någonting åt detta problem.

Nuvarande regering försöker lösa den oreda som Socialdemokraterna skapade. Investeringsbudgeten för Svenska kraftnät är tio gånger högre i år 2011 än den var 2005. Problemet är bara att utbyggnaden av Sydvästlänken tar i storleksordningen tio år. Det är ingenting som man gör bara på ett halvår eller i en handvändning. Om ni hade fattat beslut om att bygga ut överföringskapaciteten 1999 hade sannolikt kapaciteten funnits nu, när den så väl hade behövts.

Det känns lite anmärkningsvärt när man läser interpellationerna. Carina Adolfsson Elgestams interpellation är väl i huvudsak sakligt korrekt, men Leif Jakobsson skriver att det är regeringens beslut att dela in landet i elnätsområden. Det är inte regeringen som har fattat beslut om detta, utan Svenska kraftnät.

Jag ogillar också den typ av skrämselfpropaganda som förs fram i Leif Jakobssons interpellation. Han nämner siffran 5 000 kronor. Men det ligger väldigt många antaganden bakom det beloppet, vilket energiministern också var inne på. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man försöker skrämma upp invånarna i södra Sverige genom att överdriva effekterna. Prisskillnaderna kommer inte att vara stora hela året. De kommer kanske inte ens att finnas under hela året. Det går inte att säga hur stor merkostnaden blir förrän vi har sett hur ett år har löpt.

Vad kan man då göra åt problemet? Att bygga ut överföringskapaciteten är det självklara, vilket jag har nämnt. Det arbetet pågår.

Energimarknadsinspektionen har också fått i uppdrag att följa och analysera effekterna av reformen. Man har också i uppdrag att komma med förslag om man ser möjligheter att lösa dessa problem, och man ska rapportera i april och juni. Förhoppningsvis kan det komma lite skarpa förslag då.

Men stå inte här och sträck på er, och tyck inte att ni är oskyldiga! Det är faktiskt ni som har skapat den här oredan.

Anf. 117 OLA JOHANSSON (C):

Fru talman! Tack till statsrådet Hatt och interpellanterna! Jag tycker att det är viktigt att frågan om elområden debatteras. Indelningen i elområden är inget som regeringen har hittat på. Däremot kan man säga att regeringen och framför allt tidigare regeringar kan hållas ansvariga för den effekt som vi nu ser i form av ökade prisskillnader, trots att det både här och längre söderut fortfarande är förhållandevis milt.

Detta har med rätta skapat reaktioner. Tack vare frågeställarna här får nu energiminister Anna-Karin Hatt tillfälle att klargöra den nuvarande regeringens ansvar för det som nu händer och på vilket sätt regeringen vill motverka de effekter som elområdesindelningen nu tydligt får.

Det handlar om bristfällig kapacitet i näten för överföring inom landet och om en snedfördelning i energiproduktionen.

Fru talman! Det var decennier sedan det slogs fast att Norrlandsälvarna är vår största tillgång för elproduktion, och det är de alltså. Det är heller inte obekant att vi då talar om en landsända där man länge har ansett att man inte tillräckligt får del av den kaka som de i decennier har

levererat till södra Sverige. Denna obalans är en av de faktorer som många påstår har hämmat utvecklingen i dessa län. Man kan säga att indelningen i prisområden, även om den har påtvingats oss genom order från EU-kommissionen, kan leda till att något av denna obalans synliggörs och kan motverkas. Lägre energiskatt och därutöver klart lägre elpriser borde faktiskt gynna industrin och hushållens ekonomi i Norrland.

Det är den ena aspekten. Den andra aspekten är att detta visar hur känslig vår energiförsörjning är och vilka effekter det får när en alltför stor del av kärnkraften står stilla. Både i Oskarshamn och Ringhals står reaktorer stilla i dag. Jag tycker att det är bra att energiministern är tydlig och ställer krav, åtminstone så länge kärnkraften fortfarande är en väsentlig del av vår elproduktion. Det är inte acceptabelt att det dröjer till december med sådant som Maud Olofsson var tydlig med att man borde ha klarat av under sommarmånaderna.

Det är också viktigt att vi så snabbt som möjligt bygger ut det förnybara. Svenska kraftnät har delat in landet i elområden strikt efter de flaskhalsar som man identifierar i överföringen och inte efter var någonstans i landet elen produceras. Därför blir nu elen billigare där den produceras än där den för tillfället inte produceras.

Indelningen kan man ha synpunkter på, och det är förstås begripligt att kritik kommer, men den ska riktas åt rätt håll – inte mot regeringen. Danmark anmälde efter påtryckningar från kraftbolagen, och Svenska kraftnät reagerade snabbt och genomförde det som EU-kommissionen krävde av oss. Regeringen har nu att åtgärda de problem som kommer fram i ljuset av den obalans som elområdena pekar ut och som vi dessutom har med oss historiskt.

Den satsning med 3 ½ miljard årligen under tio år som regeringen gör är sex gånger mer än vad den tidigare socialdemokratiska regeringen har satsat på elnäten. Regeringen har tagit fram en energiöverenskommelse som är bred och långsiktig och som sätter de långsiktiga spelreglerna för kraftproducenter och industri under lång tid framöver. Man borde kunna förvänta sig att också kärnkraftsindustrin tar sitt ansvar och levererar det man säger sig vilja göra.

Samtidigt ser vi nu en rekordstor satsning på utbyggnad av vindkraft och annan förnybar energi. Framför allt sker det i de områden i landet där elen behövs, nämligen i södra Sverige.

Anf. 118 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Det var intressant att ta del av det. Det väcker också en del frågor.

Vi kan konstatera att infrastrukturen för eldistribution är otroligt viktig. Vi talar alldeles för lite om det. Det är lättare att tala om infrastruktur när det gäller järnväg, väg och datakommunikation, men infrastrukturen för eldistribution är lika viktig.

Vi ser flaskhalsar i näten. Risken är att de ökar, inte minst med regeringens ambition att öka exporten ut i Europa. Redan 2008 kom en rapport från Svenska kraftnät om behovet av kraftfulla investeringar i nätinфраstrukturen. Jag funderar på hur regeringen har tagit hand om det. Det är nu tre år sedan.

Sedan säger Jonas Jacobsson Gjörtler att också elprisområdena är Socialdemokraternas fel. Det är intressant. I Svenska kraftnäts jubileums-

skrift 2002 konstaterade man: Stamnätet är inne i en ekonomiskt gynnsam period med rätt begränsade behov av ny- och reinvesteringar. Denna situation bedöms kunna gälla under åtskilliga år framåt i tiden. Det var 2002 man konstaterade detta.

Precis som Carina Adolfsson Elgestam blir jag fundersam när jag läser svaret från ministern. På s. 1 hänvisar ministern till EU-kommissionens krav på Svenska kraftnät, alltså att det ställdes krav på att de skulle införa detta. Vad menar ministern i den frågan? Redan 2008 beslutade ju Nordiska ministerrådet att de nationella systemansvariga myndigheterna skulle ombes starta processen med att dela in det gemensamma nordiska börsområdet i ytterligare potentiella anbuds- eller prisområden med sikte på 2010. Jag tror faktiskt att regeringen var representerad på detta möte i Nordiska ministerrådet. Då blir det märkligt att man hela tiden i svaret skyller ifrån sig på ett affärsdrivande verk som Svenska kraftnät.

Jag sitter i Nordiska rådet. Där har vi i flera år haft frågan om behovet av elnätinfrastrukturen och problem med flaskhalsar uppe. Det krävs samplanering inom Norden. Det krävs stora investeringar, och det saknas långsiktig nätutbyggnadsplan. Jag undrar hur ministern ser på möjligheten att de nordiska länderna framöver utvecklas till ett prisområde som är isolerat eller mindre påverkat från övriga Europa så att man kan motverka att priserna löper amok.

På s. 2 i svaret konstaterar ministern att ökad produktion och ökad överföringskapacitet kommer att medföra ett lägre pris och på sikt minskade prisskillnader mellan elområdena. Kan ministern lova det? Hur kopplas det i så fall ihop med regeringens ambition om ökad integration med det europeiska nätet och ökad export? Vad innebär det för elpriset i Sverige, i södra Sverige och i Norden?

Anf. 119 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C):

Fru talman! Precis som flera har varit inne på i replikerna så här långt är skälet till att Sverige sedan den 1 november är indelat i fyra elprisområden att den danska bankföreningen har klagat till EU-kommissionen och påtalat att Sverige genom att tidvis begränsa sin export till Danmark för att hålla elen kvar i landet faktiskt bröt mot den inre marknaden. Det är bakgrunden till och innebörden i att Svenska kraftnät införde elprisområden. Å ena sidan ska man balansera behovet och Sveriges skyldighet att leva upp till EU:s inre marknad, å andra sidan ska man hitta ett system där vi i Sverige klarar vår elförsörjning utan att elen bara flödar ut ur landet.

Precis som jag angav i mitt svar hade vi från regeringens sida helst sett att ett system med elprisområden hade fått avvakta till efter 2015, då vi bedömer att Sydvästlänken kommer att vara på plats. Detta var dock inte möjligt, för om Sverige hade bestridit kraven hade vi riskerat både böter från EU och att behöva betala skadestånd till de klagande.

Nu följer vi frågan noga i regeringen. Jag själv följer den dagligen. Alldeles efter att reformen var satt i sjön gav jag ett uppdrag åt Sweco att ta fram en studie och analysera vad det var som gjorde att vi fick prisskillnader mellan norra och södra Sverige.

Den studien har överlämnats till regeringen, och vi kan konstatera ett par väldigt intressanta saker. Det första är att detta visar hur otroligt sårbart Sverige är när vi är så beroende av kärnkraften, vilket Ola Johansson

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

var inne på. Det faktum att kärnkraften inte har fungerat som den ska, framför allt genom att Vattenfall i början av november inte hade en enda reaktor i gång i Ringhals, är en av huvudorsakerna till att elpriset i november tidvis, ska man säga, har varit högre i södra Sverige jämfört med i norra Sverige.

När kärnkraften inte fungerar kommer det att leda till en högre pris-skillnad, vilket får till konsekvens att konsumenterna i södra Sverige får bära priset för att Ringhals och Vattenfall inte levererar som de ska. Det bekräftades sedan av det faktum att när två av reaktorerna tagits i bruk, vilket de gjort under november månad, så har också prisskillnaderna minskat. Därför har jag i den offentliga diskussionen varit väldigt tydlig med att svensk kärnkraft måste kunna leverera när behovet är som allra störst.

Det andra vi kan se är att vi just nu har gott om vatten i vattenmagasinen i norra Sverige. Vattenkraften överlevererar jämfört med tidigare vintrar, vilket pressar ned elpriserna i norr, och man har nu ett väldigt lågt elpris i norra Sverige. Därtill vet vi att den danska vindkraften inte har levererat som den ska, vilket har gjort att möjligheterna till billig tillförsel av vindkraftsel från Danmark har varit mindre än tidigare.

Sammantaget innebär detta att det har funnits grund till prisvariationerna mellan norra och södra Sverige. Just i dag har elen i norra Sverige kostat 34 öre kilowattimmen. Elen i södra Sverige, prisområde 4, har kostat 40 öre kilowattimmen. Båda dessa prisnivåer är väldigt låga och ligger 10 procent under vad tyska konsumenter just nu betalar. Svenska konsumenter, oavsett var man bor i Sverige, har under november månad haft ett väldigt konkurrenskraftigt elpris.

Det här är ett system som vi följer väldigt noga. Jag har full förståelse för att det är ett system som när det skapar olikheter kan leda till att man uppfattar det som orättvist och att man kan bli upprörd. I mitt nästa inlägg kommer jag att återkomma till allt det som regeringen nu gör för att minimera risken för bestående prisskillnader mellan prisområden.

Anf. 120 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S):

Fru talman! Jag tror att alla här i kammaren ser fram emot nästa inlägg från ministern där vi tydligen ska få veta vilka åtgärder regeringen ska vidta. Detta kunde ministern ha haft med i sitt svar så hade vi eventuellt kunnat få en lite annorlunda debatt.

Jag vill ändå kommentera ett par saker som Jonas Jacobsson Gjörtler uttryckte och som stämmer väl med vad ministern också säger: Skyll inte på oss! Detta är Socialdemokraternas fel.

Min minnesbild, fru talman, är att det är en borgerlig regering som har styrt Sverige de senaste fem åren. Efter vad som går att utläsa kring dessa elprisområden har detta inträffat och besluten tagits under den nuvarande regeringens tid. Då måste det väl ändå finnas någon tillstymmelse hos de borgerliga till att känna efter att kanske har de lite ansvar för det som händer just nu.

Därför blir jag nästan mörkrädd när jag hör ministern säga att det är konsumenterna i södra Sverige som får bära priset. Hon står här i kammaren och uttrycker detta, precis som om det vore okej. Det jag känner inför detta är inte lämpligt att säga här i kammaren, för det är verkligen

inte okej. Vi måste väl ändå ha samma förutsättningar som konsumenter men också som företagare i detta land, utifrån ett konkurrensperspektiv.

För att gå tillbaka till att skylla ifrån sig och att det handlar om Svenska kraftnät och så vidare är det ändå så att regeringen i ett regleringsbrev från 2009 gav ett uppdrag till Svenska kraftnät: "Affärsverket svenska kraftnät ska efter samråd med Energimarknadsinspektionen, Konkurrensverket och Nord Pool Spot AS inleda processen med att dela upp Sverige i ytterligare s.k. anmälningsområden."

Detta är fakta, och detta är ju en order som den här regeringen har gett Svenska kraftnät. Då måste man väl ändå kunna erkänna att man har ett ansvar och står bakom detta. Och om man nu har begått ett misstag, för det måste man erkänna att man har gjort, så måste man fundera på hur man kan göra för att göra om och göra rätt.

Om en indelning i fyra prisområden inte är det optimala eftersom det skapar konkurrens på ett sätt som är orättvist måste man fundera på om man kan göra på ett annat sätt. I utredningen som Svenska kraftnät har gjort finns det andra förslag, men dem har man inte bejakat. Man kunde ha haft exempelvis motpris och jobbat utifrån det och då haft ett enhetligt pris i Sverige. Det hade kunnat vara en annan modell.

Vi får hoppas att ministern kommer tillbaka i sitt svar och förklarar både för oss här i kammaren, för medborgarna i södra Sverige och för företagen hur de ska klara sig och kunna driva en konkurrenskraftig verksamhet när det inte är sjysta villkor.

Anf. 121 LEIF JAKOBSSON (S):

Fru talman! Jag måste först säga att det kommer fram antydningar och till och med tydliga uttalanden i den här debatten om saker som jag faktiskt inte trodde att vi skulle behöva diskutera. Men redan i ministrarnas svar skulle jag vilja säga att det finns en nonchalant inställning till alla dem som har eluppvärmning och finns i elprisområde 4. Det finns liksom en liten känsla i det här svaret av att det är kallare i Norrland så det är väl bra att det kostar lite mer i södra Sverige. Jag hoppas att det är fel. Men när jag hör på Ola Johansson så hör jag samma sak. Jag hör ett resonemang om att Norrland genom det här systemet äntligen får billigare elpriser.

Det där är en mycket farlig väg, och jag ska säga att befolkningen i södra Sverige känner av detta, inte bara i den här frågan. Det är alldeles uppenbart, och det vet alla, att vi har en regering som snarare skulle kallas en Mälardalsregering än en svensk regering.

Att på det här sättet försöka förminska problemen för alla dem som faktiskt försöker klara av sin budget, ofta unga familjer med nyköpta hus som sitter och tittar på elräkningen, att marginalisera dem och säga att de bara är 20 procent och att man minsann inte har det lika kallt utanför huset som man har det i Norrland, det håller inte. Det är inget argument. Folk är väldigt upprörda över detta.

Vad handlar det egentligen om? Jo, det elnät vi har i dag, med dess förtjänster och brister, har vi betalat solidariskt och gemensamt. Det har naturligtvis även de i elprisområde 4, för det är så vi tidigare har byggt våra gemensamma angelägenheter i landet. Men med det här systemet ska de som bor i södra Sverige på något sätt vara med och betala extra till

sin egen del, fast man har varit med och betalt det hela. Känslan av den orättvisan är inte bra för sammanhållningen i vårt land.

Jag måste säga till ministern att än mindre tror jag att det fungerar med en regering som säger att det här har vi inte ansvar för, utan det är EU-kommissionen eller Svenska kraftnät. Sedan fick vi också höra att det är den gamla socialdemokratiska regeringen för fem sex år sedan som är ansvarig, inte regeringen.

Carina Adolfsson Elgestam har visat hur tydligt regeringen har tagit ställning i frågan och gett direktiven.

Det obehagliga i detta är undertonen av att det kanske bara är bra att de som bor i södra Sverige får betala ett högre elpris, oavsett om det är privatpersoner eller företag. Är det verkligen er mening, och är det verkligen det ni menar? Det var det jag frågade om.

Den andra frågan har jag inte fått svar på. Den handlar om de olika konkurrensvillkoren. Ministern svarar enbart att det är viktigt med lika konkurrens. Men det är det vi förstör med det här systemet. Det måste man förklara för enskilda företagare som har stora elnotor.

Anf. 122 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Fru talman! Socialdemokraterna fortsätter på den inslagna linjen med att försöka lägga skulden för det som händer på den nuvarande regeringen – den alliansregering som tillträdde efter valet 2006.

Jag tycker fortfarande att det är ganska anmärkningsvärt. Ni ska inte stå här och försöka smita ifrån ert ansvar i frågan. Det var under er regering som Barsebäcks två reaktorer stängdes. Det är 1 200 megawatt som plockades ur elsystemet i södra Sverige.

Det var alldeles klart redan då att detta skulle skapa en stor elbrist i Sverige. Ann-Kristine hänvisar till en skrift från Svenska kraftnät från 2002 där hon hävdar att det står att det fanns tillräckligt med kapacitet i nätet. Det är möjligt att Svenska kraftnät gjorde denna bedömning då, men alla gjorde inte den. Det var dessutom före 2005 när den andra reaktorn med ytterligare 600 megawatt stängdes av.

Men det som är mest anmärkningsvärt är fortfarande att man inte satte fart på utbyggnaden av kraftnäten. Jag kan som sagt känna respekt för avvecklingsbeslutet på ett sätt; det var ett demokratiskt fattat beslut. Men den regering och den ministär som då styrde borde ha tagit sitt ansvar. Man borde ha sagt till Svenska kraftnät: Detta duger inte! Det räcker inte. Vi måste bygga ut kapaciteten, och vi måste göra det nu!

Problemet är lite grann att ni klagar på symtomen. Ni klagar på pris-skillnaderna och på det elområdessystem som är infört. Men det är ni själva som är skyldiga till problemen. Det blir ungefär som att skjuta sig själv i foten och sedan klaga på regeringen för att de sätter på ett för litet plåster.

Anf. 123 OLA JOHANSSON (C):

Fru talman! Vi är beroende av kärnkraften – otäckt beroende av kärnkraften. Vägen bort ifrån detta beroende är att vi producerar mer förnybart och att vi har en överföringskapacitet som gör att vi nyttjar resursen el bättre oavsett var någonstans i landet den produceras.

Snedeffekterna finns. Elområdesindelningen som vi inte ville ha, men som vi ändå har, tydliggör detta. Ska vi då inte använda den diskussions-

tid som vi har kvar här nu för att i stället diskutera hur vi ska komma bort ifrån dessa snedeffekter?

Det kan för det första göras genom det självklara som man inte ska behöva tala om för hushållen: att spara energi i syfte att sänka sina kostnader och energieffektivisera. Timmätning i hushållen är ett bra verktyg när det kommer, och det är bra att det kommer. Det handlar om fortsatt kommunal energirådgivning och statliga medel till detta.

För det andra, vilket är ännu viktigare, handlar det om utbyggnad av förnybar produktion speciellt i de delar av landet där produktionen är för låg. Vi vet var det är någonstans. Elprisområdesdiskussionen visar det. I avvaktan på att få detta gjort måste vi få ordning på kärnkraften. Det är skandal att så många reaktorer står stilla i dag när det snart är kallt.

För det tredje, och slutligen: Bygg bort flaskhalsarna! Gör oss mindre sårbara! På sikt kanske man också ska främja en gemensam nordisk elmarknad. I snittet mellan elområde 3 och elområde 4 finns, som många har sagt, stora prisskillnader. Snittet går rakt igenom Halland. Jag är själv hallänning. Det går mellan Falkenberg och Varberg – mellan kärnkraftskommunen i norr och Falkenberg i söder. Det är klart att det skapar motsättningar. Skillnaden borde ha varit mindre.

Jag är chockad och arg över detta. Men jag är inte arg på regeringen och Anna-Karin Hatt, utan jag är arg på kärnkraftsbolagen som låter reaktorerna stå stilla.

Anf. 124 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att ministern ändå kan stå för att regeringen har del av beslutet att vi har fyra prisområden. Jag skulle vilja höra ministrarnas kommentar till att Nordiska ministerrådet redan 2008 gav uppdraget till ansvariga myndigheter att börja processen att dela in i prisområden.

Redan 2008 kom också rapporten från Svenska kraftnät, som jag sade tidigare, där man uppmärksammar de stora investeringsbehoven för att klara av inte minst den förnybara energin. Det krävs bättre överföringskapaciteter mellan nordiska länder. Det motverkar svängningarna och skillnaden i priser. På sikt kanske vi kan ha ett prisområde i Norden.

En kommande elcertifikatsmarknad mellan Sverige och Norge kräver ännu mer överföringskapacitet. Det kommer att krävas stora investeringar i hela Norden. Hur ser ministern på detta?

Den sista frågan gäller hur uppkopplingen mot den övriga europeiska elmarknaden kommer att påverka priserna i Norden. Mycket tyder på att priserna kommer att pressas upp ytterligare. Den stora politiska frågan är om det är möjligt att göra något för att förhindra detta. Elprisområdena i Sverige tyder på att vi kommer att få se de här skillnaderna framöver, inte minst när exporten ute i övriga Europa ökar. Och jag har förstått att det är regeringens ambition.

Anf. 125 BÖRJE VESTLUND (S):

Fru talman! Jag är väl en av få mälardalingar som deltar i debatten.

Regeringen vill inte ha elprisområden. Nej, det tror jag inte att någon över huvud taget i den här kammaren har velat ha. Men det som är intressant när man lyssnar på regeringens företrädare är att det är en fullständig förvirring. Å ena sidan säger de att alltihop är Socialdemokraternas fel

Prot. 2011/12:38
29 november

Svar på
interpellationer

och att det beror på att man lade ned Barsebäck. Å andra sidan säger de att man borde ha gjort mer när det gäller utbyggnaden.

Jag vill fråga statsrådet Hatt om det är statsrådets uppfattning att Barsebäck var orsaken till att vi fick elprisområdena. Det är ju det som man har anfört från moderat håll.

Den andra frågan är mer av den art som interpellationerna har, fru talman, nämligen en del av granskningen av regeringen. Regeringen uttrycker här att bakgrunden till den nya ordningen är EU-kommissionens krav på Svenska kraftnät, och inte på regeringen.

Då måste jag ställa frågan: När började EU ställa krav på enskilda svenska myndigheter? Det är en intressant fråga i sammanhanget, för såvitt jag vet har man varje gång man har fört denna debatt talat om att det har gällt någonting mot Konungariket Sverige och inte mot en enskild myndighet, ett enskilt företag eller en enskild person.

Jag kan också påminna mig att precis i början av denna mandatperiod var Mikael Odenberg, generaldirektör på Svenska kraftnät, hos näringsutskottet och berättade om sitt uppdrag. Det handlade om att förhandla om just elprisområdena. Min fråga till ministern är: Vem gav Mikael Odenberg uppdraget att förhandla med EU-kommissionen? Eller är det så att generaldirektörer och vd:ar i statliga bolag har ett generellt förhandlingsmandat att förhandla med EU-kommissionen? Det tycker jag är väsentlig när det gäller vår uppgift att granska regeringen i interpellationsdebatter. Det var därför jag bestämde mig för att delta i den här debatten.

Sedan finns det några saker som har anförts i debatten, till exempel böterna från EU. Det tyder på en mycket stor okunskap om hur EU-systemet fungerar. Förutsättningen är att EU har en rättsstatsprincip som är baserad på samma principer som vi har. Det är bara en domstol som kan utdöma böter. Låt oss ta ett annat aktuellt ärende, nämligen datalagringsdirektivet. Vi vet att vi har halkat efter med det år ut och år in. Nu har vi det liggande under ett år innan vi kan ta upp det till förnyad prövning. Men först när EU-domstolen har dömt är vi skyldiga att betala böter. Var kommer resonemanget om de dryga böterna in? Eftersom EU-kommissionen inte har fattat något beslut kan rimligen inte EU-domstolen fatta något beslut om böter.

Sedan har jag en sista fråga i det här sammanhanget. Man kan naturligtvis ha olika uppfattningar om hur fort det gick. När jag kom i riksdagen 2002 fanns det väldigt gott om motioner om Sydvästlänken. Den har debatterats sedan dess. Man fattade tydligen ett inriktningsbeslut 2005. Då satt jag inte i det här utskottet. Jag måste ställa en fråga till statsrådet: Varför byggde man inte ut Sydvästlänken under den förra mandatperioden? Det är trots allt fyra år, och då hade man hunnit byggt många mil ledning.

Anf. 126 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Jag tänkte egentligen bara lyssna på debatten i kammaren i dag. Det är en intressant debatt. Jag har också noterat att vi är många hallänningar och faktiskt två stycken i kammaren som kommer från samma kommun. Både jag och Anna-Karin Hatt kommer från en kommun som heter Hylte kommun som ligger i Halland.

Efter att hört på debatten en stund kände jag mig dock tvingad att gå upp, inte minst utifrån vårt gemensamma ursprung. Jag och Anna-Karin Hatt är lika gamla. Vi har gått på högstadiet tillsammans, i parallellklasser. Därför känner jag mig väldigt säker på att jag kan använda ett ytterst lokalt exempel och att Anna-Karin Hatt ändå kommer att förstå vad jag pratar om och vad jag menar.

I Hylte kommun, som är en inlandskommun i Halland, har vi ett pappersbruk. Hela bygden och hela kommunen står och faller ganska mycket med detta pappersbruk. Där jobbar lite drygt 1 000 personer av en befolkning på 10 000 i hela kommunen, och det är direkt på bruket. Man skulle kunna gissa att minst lika många till eller kanske dubbelt så många till är direkt eller indirekt beroende av Hyltebruk. De ingår i dag i en koncern som heter Stora Enso. Stora Enso är finskägt. De har också pappersbruk i till exempel Borlänge, Kvarnsveden.

Den nya prisindelningen får, såvitt jag förstår av signaler hemifrån, jättestora konsekvenser. Jag antar att även Ola har fått höra om den här typen av konsekvenser och att det är därför han står här i kammaren i dag och är väldigt bekymrad.

Hyltebruk gör av med 1 procent av Sveriges totala energiförbrukning. Det är lika mycket som Göteborgs stad. Man hamnar i en priszon som är två gånger högre än exempelvis Borlänge och betydligt högre än i Finland. Man står inför ständiga investeringar. Man slåss om investeringar i en stor koncern. Varje investering bygger på att man kan visa att man har likvärdig konkurrens och samma möjligheter som andra eller helst bättre möjligheter än andra i sin omvärld att pressa priser, pressa kostnader, leverera bra kvalitet till bra pris.

Min fråga till Anna-Karin Hatt blir: Vad är ditt svar till invånarna i Hylte kommun, till, gissar jag, dina partikamrater i Hylte kommun och till brukets ledning i Hylte kommun när man nu helt plötsligt, lite grann ur det blå, står i en situation där alla börjar tvivla på om bruket har en framtid så som det här ser ut och så som det här slår?

Drygt en timme efter att de nya zonerna hade börjat gälla den 1 november skilde det 10 öre. Det hände direkt. Det har skilt upp till 53 öre i förra veckan mellan brukets pris och Kvarnsvedens pris, och det är bara inom Sverige. Det här har skapat helt nya förutsättningar.

Jag är medveten om, och det tror jag alla är även på bruket och i Hylte kommun, att saker och ting händer som gör att saker och ting förändras. Men problemet med just detta beslut är att det är ett beslut som är fattat utan en demokratisk process, utan att politiken har kunnat påverka och utan att frågan har diskuterats och beslutats i denna kammare. En fråga som får så stora konsekvenser för stora delar av vårt näringsliv och deras förmåga att kunna konkurrera på lika villkor har beslutats och börjat gälla utan att någon knappt har vetat om det i förväg.

Jag skulle också vilja veta om Anna-Karin Hatt tycker att det är rimligt att beslut av den här digniteten fattas på det här sättet.

Anf. 127 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M):

Fru talman! Det är mycket diskussion om elkostnaden i Sverige. Just nu är den 36 öre per kilowatt i samtliga fyra prisområden.

Jag är ursprungligen norska, och jag blev inte förvånad över den här debatten. Norge har sedan flera år tillbaka varit indelat i fem olika prisområden. Det har varit väldigt högljudda och upprivande debatter om vem som betalar mer än andra. I Norge var orsaken inte att EU krävde det, men den norska staten insåg att för att kunna klara av en ökad utbyggnad av överföringskapaciteten i Norge behövde man bygga upp en fond och definiera var flaskhalsarna fanns. Det är en lång process. Norge har fortfarande kvar sina fem elområden. Jag tycker inte att den norska modellen ska vara en förebild för den svenska modellen.

Fru talman! Ann-Kristine Johansson och jag sitter i Nordiska rådet. I vårt utskott i Nordiska rådet fattade vi ett beslut där vi trycker på behovet av att bygga ut överföringskapaciteten i elnätet i de nordiska länderna. I förra veckan hade vi en debatt här i kammaren om överföringskapaciteten i Sverige. Där fick Alliansen med en skrivning om att vi inte bara måste bygga ut överföringskapaciteten i Norden utan vi måste även bygga ut överföringskapaciteten i Sverige. Det är väldigt viktigt att vi har en god inhemsk produktion och att vi har en god inhemsk överföringskapacitet.

Fru talman! I sitt anförande tog Ann-Kristine Johansson upp att Svenska kraftnät år 2002 i en prognos förutsåg att det inte skulle bli något stort ökat behov av ny överföringskapacitet i Sverige. Jag förstår att Socialdemokraterna trodde på Svenska kraftnät den gången. Den här alliansregeringen har ökat Svenska kraftnäts budgetram med tio gånger mer än den var 2005. Det är att satsa.

Sedan inser vi alla att det finns en rättsprocess när det gäller överföringskapaciteten i Sydvästlänken. Det är väldigt många överklaganden, och det är sorgligt. Jag tror att vi framöver bör titta på vad vi kan göra åt överklagandeprocesserna när det gäller överföringskapacitet. Det är ingen som behöver tveka om att det behövs mer utbyggd överföringskapacitet i Sverige.

Det behövs även mer elproduktion i södra Sverige. En av de saker som elområdena är tänkta att göra är att skicka signaler till dem som bygger elproduktion i Sverige i dag att det lönar sig att bygga elproduktion i elområde 4.

Jag hoppas också att det ska löna sig att energieffektivisera i elområde 4. Om man energieffektiviserar i elområde 4 i dag kommer det att löna sig mer än det gör i andra delar av Sverige.

Själv tillhör jag elområde 3. Jag bor i Borås. Även där finns det skillnader i elpriset jämfört med elområde 1, men vi har inte alls den diskussion som ni har i Skåne. Jag tror att inte någon av er från Socialdemokraterna behöver vara det minsta tveksam om att även vi tycker att den här prisskillnaden internt i Sverige inte bör förekomma. Den bör inte förekomma i Norden, och vi har en lång väg att gå.

Som politiker måste vi se framåt och ta fram lösningar på hur vi kan snabba upp överföringskapaciteten i Sverige och utbyggnaden av den. Vi måste också fatta politiska beslut framöver om hur vi förbättrar elproduktionen och energieffektiviseringen.

Jag ser fram mot svaret från Energimarknadsinspektionen när de har analyserat det här första halvåret av elområdesindelningen i Sverige. Jag ser fram mot Energimarknadsinspektionens förslag. Det är självklart att vi i Sverige behöver ta tag i de här frågorna. Vi behöver vara konstruk-

Anf. 128 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C):

Fru talman! Den här debatten visar att detta är en fråga som engagerar. Den engagerar mig mycket. Regeringen gör en rad saker för att minimera risken för att vi ska få bestående prisskillnader mellan prisområdena i Sverige.

Vi storsatsar nu genom Svenska kraftnät på att minska de överföringsbegränsningar som det här systemet har gjort alldeles uppenbara. Vi bygger bort flaskhalsarna mellan elprisområdena. De närmaste tio åren kommer vi att satsa 3 ½ miljard kronor per år, vilket är en historiskt stor summa. Det är baserat på de behov som vi har identifierat och som Svenska kraftnät och andra har pekat på genom åren. Det är sex gånger mer än vad den socialdemokratiska regeringen orkade med att satsa de senaste tolv åren vid makten. Vi har identifierat behoven; vi gör något åt dem.

Om vi hade haft Sydvästlänken på plats hade mycket av prisskillnaderna redan varit eliminerade. Nu har vi inte det. Jag har just tagit emot en ansökan från Svenska kraftnät om koncession på Sydvästlänken som vi bearbetar så skyndsamt vi kan. Bedömningen är att Sydvästlänken kommer att vara på plats till 2015.

Den nya elproduktionen byggs ut i snabb takt. Sedan 2006 har vindkraften i Sverige femdubblats. Den förnybara elproduktionen växer rekordsnabbt tack vare de ambitionshöjningar i elcertifikatssystemet som har kommit på plats genom Alliansens energiöverenskommelse. Det har öppnat för mer förnybar el i södra Sverige. Det kommer också att pressa ned prisskillnaderna.

Dessutom har regeringen ställt krav på kärnkraftsindustrin att se till att den svenska kärnkraften kan leverera när behovet av el är som allra störst så länge vi är beroende av den. De planerade revisionerna ska genomföras under den tid på året när behovet av el är som lägst, det vill säga under årets varma månader.

Regeringen stärker också steg för steg konsumentens ställning på elmarknaden exempelvis genom att utarbeta förslag om timvis mätning och genom att utarbeta förslag om nettodebitering. Vi har just genomfört en förhandsreglering av elnätsavgifterna – det som var förra vinterns stora snackis. Vi har nu eliminerat risken för att konsumenten ska råka ut för snabba oförutsedda höjningar av elnätsavgiften som är nästan en tredjedel av kostnaden på elräkningen. Det kommer att underlätta för den enskilde att påverka sina elkostnader.

Här har talats om konkurrenskraft och hur det ser ut. Har vi ett högt eller lågt elpris i Sverige? Det är glädjande att kunna konstatera att de elpriser vi har just nu ligger 10 procent under det tyska priset till exempel. Det gör att svensk industri har en bra konkurrenskraft. Priset är ännu lägre i norra Sverige tack vare prisområdesindelningen. Även södra Sverige har i dagsläget ett konkurrenskraftigt elpris. Det är till gagn för svenska konsumenter, företag och jobb.

De prisvariationer som vi har sett inledningsvis är en signal om hur osäkert och sårbart det är att förlita sig på ett fåtal stora elproduktionsanläggningar i Sverige. Därför är det viktigt att den svenska elförsörjningen

*Svar på
interpellationer*

byggs ut och att energisystemet framöver breddas genom att tillföras mer förnybar energi.

Anf. 129 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S):

Fru talman! Tack för debatten, ministern!

Det är bra med de storsatsningar, som ministern kallar det, som görs på att öka överföringskapaciteten, och att man satsar 3 ½ miljard. Det är bra.

Vi får hoppas att Svenska kraftnät i framtiden och under de närmaste tio åren verkligen använder pengarna. Så har det inte varit de senaste åren, ser man i Svenska kraftnäts redovisning. Man har använt knappt hälften av de investeringspengar man har haft. Det kan man tycka är lite märkligt med tanke på hur det nu ser ut i Sverige.

Jag vill komma tillbaka till mina ursprungsfrågor i interpellationen.

Kommer alla konsumenter i Sverige att bli behandlade lika när det gäller elpris? Kommer företagen i Sverige att bli behandlade lika när det gäller elpris? Som jag uppfattar den här debatten kommer det tyvärr inte att bli så. De är snarare så att regeringen prioriterar och sätter marknaden före medborgaren och folket. Det kan man känna en viss rädsla för, inte minst utifrån att södra Sverige blir någon form av experiment när det gäller hur marknaden och en europeisk marknad kan fungera. Sverige går i bräsch i det här fallet.

Jag kommer tillbaka till gör om och gör rätt. Hur ska det bli för pappersbruket i Hyltebruk? Hur ska det bli för företaget i Jönköping som drivs av Erik Andersson som säger: Varje öre per kilowattimme motsvarar ungefär en helårsanställd i kostnad. Det spelar roll för framtiden.

Anf. 130 LEIF JAKOBSSON (S):

Fru talman! Jag börjar med att läsa upp vad som i dag stod på Sydsvenska Handelskammarens blogg och hemsida med anledning av den debatt vi har här i kväll: Det ska bli spännande att se om regeringen fortsätter att skylla på EU. Faktum är ju att detta är ett svenskt beslut. Sverige har designat elområdena, ingen annan. Lös det riktiga problemet – bygg ut ledningarna och helst produktionen. Kanske är detta startskottet på en process där riksdagen tar initiativ till att riva upp dagens lösning.

Så står det på Sydsvenska Handelskammarens hemsida i dag. Den här frågan följs av många, inte minst på företagsidan.

Mycket av det som ministern och de borgerliga ledamöterna här har gett uttryck för har egentligen handlat om att måla upp en bild av att det är något slags naturlag som delar in Sverige i fyra prisområden och att regeringen inte råder över den naturlagen utan det gör EU, Svenska kraftnät och den gamla socialdemokratiska regeringen. Så kan man inte agera. En regering finns för att stå upp för sitt folk och sina medborgare och se till att alla behandlas lika. Det är det som är problemet. Det handlar inte om vad det genomsnittliga elpriset i Sverige är just nu. Det handlar inte om vad man gör på det ena eller andra området. Det som upprör människor är att konsumenter och företag i södra Sverige ska betala extra till elnäten som de redan har varit med och byggt upp för hela landet. Det är därför jag vill att regeringen ska ta sitt förnuft till fånga och stoppa det här orättvisa systemet.

Anf. 131 BÖRJE VESTLUND (S):

Fru talman! Jag vill påminna kammaren om att det i energiöverenskommelsen inte finns något om att allianspartierna har planer på att starta Barsebäck igen. Jag tycker att det är intressant med tanke på vad som anförs i debatten.

Men jag tycker fortfarande att det ur konstitutionell synpunkt finns några viktiga frågor. Vem är det som har gett mandat till vd:n i Svenska kraftnät att förhandla fram de nya elprisområdena? Har han gjort det på eget initiativ behöver man fundera på hans kompetens. Har han fått det av regeringen handlar det om: Hur har regeringen agerat? Man kan i varje fall inte säga att det är Svenska kraftnät som har gjort det.

Jag skulle vilja säga en sak till. Man säger att man minsann nu satsar i det här sammanhanget. Låt mig påminna om att alliansregeringen år 2010 godkände en investeringsbudget på 2,2 miljarder. Av dessa användes drygt 50 procent. Hur mycket av de 3,5 miljarder som man säger att man nu ska använda är det klart att sätta i gång och bygga för? Jag har ett förflutet när det gäller infrastruktur över huvud taget, och jag vet att det brukar bli ganska mycket pengar över där. När kommer det här verkligen att vara utbyggt?

Det viktiga för mig, fru talman, är att få svar på frågorna. Har generaldirektörer och vd:ar i statliga bolag och statliga myndigheter en generell delegation att förhandla med EU om olika frågor, eller har man det inte? Vem gav Svenska kraftnät order om att hantera de här frågorna?

Anf. 132 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Jag måste erkänna att jag inte heller blev så klok på de svar som utlovades av ministern, utan jag har fortfarande ett antal utestående frågor.

Den ena frågan handlar om hur man beskriver när och varför problemen uppstår, det här med flaskhalsarna, att det produceras för lite energi i Sverige. Det kan hända att jag inte alls har förstått det här, och då får väl ministern rätta mig i sitt sista inlägg. Men som jag har förstått det är det största problemet inte hur mycket man producerar. Det är när man väljer att exportera el till Polen, Tyskland och Danmark som priserna tickar upp, slår i taket och blir riktigt höga, enligt dem som arbetar med de här frågorna och som jag har fått information av. Det är i sig ett problem.

Men så skulle man också kunna tolka ministrarnas svar när hon skriver att gränsen tidigare följde den svenska nationsgränsen men att det nu är ”flaskhalsar som begränsar stamnätets överföringsförmåga” som är problemet. Det skulle kunna tolkas precis på det sättet.

Min andra fråga handlar om att vi fick en del redogörelser kring att man ska bygga vindkraft i södra Sverige. Det är för allt i världen trevligt, men min fråga är: Hur har man agerat på EU-nivå när man har hanterat frågan där nere utifrån det danska klagomålet? På vilket sätt har man företrätt Sverige och drivit de svenska intressena? Jag kan förstå att danskarna är lite irriterade över att vi, som de tycker, har billig och bra energi. Men har man då tagit hänsyn exempelvis till att det finns både plus och minus med att bo här uppe i Norden? Vi har långa och dyra transporter, vi ligger avsides och så vidare. Här finns minustecken. Är

Prot. 2011/12:38

29 november

Svar på
interpellationer

det då helt omöjligt att försvara att vi har något plus någonstans? På vilket sätt har detta gjorts?

Till sist vill jag göra ett påstående: Det är väldigt tröttsamt att ha en regering som fortfarande in på den andra mandatperioden inte vill ta ansvar utan bara skyller på allt och alla andra.

Anf. 133 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M):

Fru talman! Leif Jakobsson satte fingret på problemet när han citerade Sydsvenska Handelskammaren och sade att det som behövs nu är ökad produktion och ökad överföringskapacitet. Ja, det är det som behövs just nu. Det är det vi måste arbeta med. Det är också därför som regeringen har sett till att Svenska kraftnät har fått en rejäl ökning av sina budgetramar. Det är det som måste genomföras.

Sedan kan man ta en snabblektion i vad det är som skapar olika kostnader i de olika elområdena. När det blir trångt i överföringen mellan två elområden uppstår skillnader. Gränsen mellan elområden finns där det är svårt att föra över kapacitet från ett elområde till ett annat.

Det som också händer i dag är att om det är en prisskillnad mellan elområden tar man differensen mellan två elområden och multiplicerar den med antalet kilowatt som transporteras mellan två elområden. Pengarna går till en fond som Svenska kraftnät har. Den fonden är öronmärkt och kan inte användas till något annat än till att bygga ut överföringskapaciteten mellan de olika elområdena i Sverige.

Där är lösningen på problemet. Vi måste bygga ut, och det görs också nu. Men tyvärr byggs det inte ut i den hastighet som vi skulle vilja. Det är klart att den här regeringen tar ansvar för att bygga ut överföringskapaciteten. Det Svenska kraftnät sade 2002 visade sig inte stämma. Vi tar konsekvenserna av det och ser till att Svenska kraftnät nu gör en kraftfull satsning på ökad överföringskapacitet.

Anf. 134 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C):

Fru talman! Tack, alla som har deltagit i denna viktiga debatt! Många frågor och många synpunkter har varit uppe i diskussionen, och jag kan inte bemöta alla. Men några som har varit uppe skulle jag vilja bemöta.

Ann-Kristine Johansson ställde vissa frågor när det gäller det nordiska samarbetet. Det stämmer att det här är en viktig fråga i det nordiska perspektivet, och just därför har Nordiska ministerrådet givit i uppdrag till de nordiska stamnätsoperatörerna att återkomma med förslag på vilka investeringar som behöver göras för att bygga ut stamnäten totalt sett i Europa. Samtidigt arbetar vi intensivt med att få en nordisk slutkunds-marknad för el på plats för att stärka konsumentens ställning också i Europa.

Frågan har ställts om ökad integration med Europa är bra eller dåligt. Ja, i grunden är det bra. Vi vet att vi vissa tider på året har behov av att importera el för att täcka det svenska behovet. Förra vintern hade vi en bristsituation när det gällde el i Sverige, och vi ska vara väldigt tack-samma för att vi då kunde importera vattenkraftsel från Norge och vind-kraftsel från Danmark till exempel.

Näten har betalats solidariskt och gemensamt, säger Leif Jakobsson. Ja, så är det. Och så fortsätter det att vara genom att vi i denna kammare

fattar beslut om vilka ramar som gäller och vilka investeringar som Svenska kraftnät ska göra utifrån det behov som man har identifierat.

Kommer konsumenten i Sverige att kunna betala samma pris? Ja, det beror på vad vi gör. Det är just därför som vi i regeringen nu gör allt vi kan för att minimera risken för bestående prisskillnader mellan prisområdena i Sverige. Det görs en rekordsnabb utbyggnad av elnäten och en rekordsnabb utbyggnad av den förnybara elförsörjningen. Vi ställer krav på att kärnkraften ska leverera när behoven är som allra störst. Dessutom stärker vi steg för steg konsumenternas ställning på elmarknaden och ökar deras möjlighet att få kontroll över sina egna kostnader.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2011/12:38
29 november

*Svar på
interpellationer*

20 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

EU-dokument

KOM(2011)746 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2009/65/EG om samordning av lagar och andra författningar som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag) och direktiv 2011/61/EU om förvaltare av alternativa investeringsfonder när det gäller alltför stor förlitan på kreditbetyg

KOM(2011)747 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1060/2009 om kreditvärderingsinstitut

KOM(2011)789 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om en mekanism för att övervaka och rapportera utsläpp av växthusgaser och för att rapportera annan information på nationell och unionsnivå som är relevant för klimatförändringen

Arbetsmarknadsutskottets utlåtanden

2011/12:AU3 Subsidiaritetsprövning av förslaget till förordning om Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter (2014–2020)

2011/12:AU4 Subsidiaritetsprövning av förslaget till förordning om Europeiska unionens program för social förändring och social innovation

21 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 28 november

2011/12:149 Kvaliteten i äldreomsorgen

av *Monica Green* (S)

till statsrådet Maria Larsson (KD)

2011/12:150 Ökad makt över nationell budgetpolitik inom EU

av *Jonas Sjöstedt* (V)
till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)

2011/12:151 Regeringens nedskärningar i gymnasieskolan och effekter på kommunernas kostnader

av *Mikael Damberg* (S)
till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

den 29 november

2011/12:152 Kustbevakningens utökade uppdrag

av *Eva Sonidsson* (S)
till försvarsminister Sten Tolgfors (M)

2011/12:153 Förstärkt konsumentskydd vid tvist mellan trafikskadad och försäkringsbolag

av *Pyy Niemi* (S)
till justitieminister Beatrice Ask (M)

2011/12:154 Upphandling av lätt torped

av *Anna-Lena Sörenson* (S)
till försvarsminister Sten Tolgfors (M)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 6 december.

22 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 25 november

2011/12:181 Flygförbindelse Östersund–Umeå

av *Siv Holma* (V)
till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2011/12:182 Behov av satsningar på arbetsmarknadsutbildning i Gävleborgs län

av *Ulla Andersson* (V)
till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2011/12:183 Ungdomar som informatörer i polisens verksamhet

av *Gunilla Svantorp* (S)
till justitieminister Beatrice Ask (M)

den 28 november

2011/12:184 Utvecklingen i Egypten

av *Carina Hägg* (S)
till utrikesminister Carl Bildt (M)

2011/12:185 Elområden

av *Carina Hägg* (S)

till statsrådet Anna-Karin Hatt (C)

2011/12:186 Företagsklimat

av *Carina Hägg* (S)

till näringsminister Annie Lööf (C)

2011/12:187 Underhållet av järnvägarna

av *Stina Bergström* (MP)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2011/12:188 Polisens användning av informatörer

av *Lena Olsson* (V)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2011/12:189 Riktlinjer för AP-fondernas placeringar

av *Ulla Andersson* (V)

till statsrådet Peter Norman (M)

den 29 november

2011/12:190 Polisens förhör med unga brottsmisstänkta

av *Lena Olsson* (V)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

Frågorna 2011/12:181–183 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 29 november.

Övriga frågor redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 6 december.

23 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmäldes att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 25 november

2011/12:100 Svenskt ställningstagande i frågan om palestinskt medlemskap i FN:s underorgan

av *Olle Thorell* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 6 december.

Prot. 2011/12:38

29 november

Prot. 2011/12:38
29 november

24 § Kammaren åtskildes kl. 21.58.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 15.57,
av tredje vice talmannen därefter till och med 17 § anf. 98 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LARS FRANZÉN

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om frågestund.....	1
3 § Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott	1
4 § Anmälan om inkomna faktagpromemorior om förslag från Europeiska kommissionen.....	1
5 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde	2
6 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
7 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
8 § Förnyad bordläggning.....	2
9 § Svar på interpellation 2011/12:119 om Palestinas medlemskap i Unesco.....	2
Anf. 1 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	2
Anf. 2 HANS LINDE (V)	3
Anf. 3 FINN BENGTSSON (M).....	4
Anf. 4 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	5
Anf. 5 HANS LINDE (V)	6
Anf. 6 FINN BENGTSSON (M).....	7
Anf. 7 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	8
Anf. 8 HANS LINDE (V)	9
Anf. 9 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	10
10 § Svar på interpellation 2011/12:120 om legitimation för fritidspedagoger	11
Anf. 10 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	11
Anf. 11 MIKAEL DAMBERG (S).....	11
Anf. 12 JABAR AMIN (MP)	13
Anf. 13 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	13
Anf. 14 MIKAEL DAMBERG (S).....	14
Anf. 15 JABAR AMIN (MP)	15
Anf. 16 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	15
Anf. 17 MIKAEL DAMBERG (S).....	16
Anf. 18 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	17
11 § Svar på interpellation 2011/12:126 om meddelarfrihet.....	18
Anf. 19 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	18
Anf. 20 PATRIK BJÖRCK (S)	18
Anf. 21 CHRISTINA OSKARSSON (S).....	20
Anf. 22 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S).....	20
Anf. 23 FINN BENGTSSON (M).....	21
Anf. 24 PHIA ANDERSSON (S).....	22
Anf. 25 YLVA JOHANSSON (S).....	23
Anf. 26 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	24
Anf. 27 PATRIK BJÖRCK (S)	25
Anf. 28 CHRISTINA OSKARSSON (S).....	26
Anf. 29 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S).....	26
Anf. 30 FINN BENGTSSON (M).....	27

Anf. 31	PHIA ANDERSSON (S).....	27
Anf. 32	Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	28
Anf. 33	PATRIK BJÖRCK (S).....	29
Anf. 34	Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	29
12 §	Svar på interpellation 2011/12:105 om Arbetsmiljöverket	30
Anf. 35	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	30
Anf. 36	RAIMO PÄRSSINEN (S).....	31
Anf. 37	KATARINA BRÄNNSTRÖM (M).....	32
Anf. 38	YLVA JOHANSSON (S).....	32
Anf. 39	JOHAN ANDERSSON (S).....	33
Anf. 40	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	33
Anf. 41	RAIMO PÄRSSINEN (S).....	34
Anf. 42	KATARINA BRÄNNSTRÖM (M).....	35
Anf. 43	YLVA JOHANSSON (S).....	36
Anf. 44	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	36
Anf. 45	RAIMO PÄRSSINEN (S).....	37
Anf. 46	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	37
13 §	Svar på interpellation 2011/12:106 om arbetskraftsbehov i den offentliga sektorn	38
Anf. 47	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	38
Anf. 48	ANN-CHRISTIN AHLBERG (S).....	39
Anf. 49	KATARINA BRÄNNSTRÖM (M).....	40
Anf. 50	FINN BENGTTSSON (M).....	41
Anf. 51	YLVA JOHANSSON (S).....	42
Anf. 52	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	43
Anf. 53	ANN-CHRISTIN AHLBERG (S).....	44
Anf. 54	KATARINA BRÄNNSTRÖM (M).....	45
Anf. 55	FINN BENGTTSSON (M).....	46
Anf. 56	YLVA JOHANSSON (S).....	46
Anf. 57	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	47
Anf. 58	ANN-CHRISTIN AHLBERG (S).....	48
Anf. 59	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	48
	Ajournering.....	49
	Återupptagna förhandlingar	49
14 §	Svar på interpellation 2011/12:107 om arbetslöshetsförsäkringen	49
Anf. 60	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	49
Anf. 61	PATRIK BJÖRCK (S).....	50
Anf. 62	KATARINA BRÄNNSTRÖM (M).....	51

Anf. 63	TOMAS TOBÉ (M)	52
Anf. 64	FINN BENGTTSSON (M)	53
Anf. 65	MARIA STENBERG (S)	54
Anf. 66	YLVA JOHANSSON (S)	55
Anf. 67	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	55
Anf. 68	PATRIK BJÖRCK (S)	56
Anf. 69	KATARINA BRÄNNSTRÖM (M)	57
Anf. 70	TOMAS TOBÉ (M)	58
Anf. 71	FINN BENGTTSSON (M)	58
Anf. 72	MARIA STENBERG (S)	59
Anf. 73	EVA-LENA JANSSON (S)	59
Anf. 74	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	60
Anf. 75	PATRIK BJÖRCK (S)	61
Anf. 76	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	61
15 §	Svar på interpellationerna 2011/12:108, 122 och 123 om säkerställande av likvärdiga villkor på den svenska arbetsmarknaden	62
Anf. 77	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	62
Anf. 78	JOHAN ANDERSSON (S)	63
Anf. 79	KERSTIN NILSSON (S)	64
Anf. 80	YLVA JOHANSSON (S)	65
Anf. 81	KATARINA BRÄNNSTRÖM (M)	65
Anf. 82	BÖRJE VESTLUND (S)	66
Anf. 83	TOMAS TOBÉ (M)	67
Anf. 84	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	68
Anf. 85	JOHAN ANDERSSON (S)	69
Anf. 86	KERSTIN NILSSON (S)	70
Anf. 87	YLVA JOHANSSON (S)	70
Anf. 88	BÖRJE VESTLUND (S)	71
Anf. 89	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	71
Anf. 90	JOHAN ANDERSSON (S)	72
16 §	Svar på interpellation 2011/12:110 om åtgärder mot arbetslösheten	73
Anf. 91	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	73
Anf. 92	YLVA JOHANSSON (S)	74
Anf. 93	PATRIK BJÖRCK (S)	75
Anf. 94	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	76
Anf. 95	YLVA JOHANSSON (S)	76
Anf. 96	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	77

17 § Svar på interpellation 2011/12:111 om rätten till jobb för unga med funktionshinder	78
Anf. 97 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	78
Anf. 98 YLVA JOHANSSON (S)	79
Anf. 99 GUSTAV NILSSON (M)	80
Anf. 100 TOMAS TOBÉ (M).....	81
Anf. 101 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	82
Anf. 102 YLVA JOHANSSON (S)	83
Anf. 103 GUSTAV NILSSON (M)	84
Anf. 104 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	85
Anf. 105 YLVA JOHANSSON (S)	85
18 § Svar på interpellation 2011/12:115 om ungdomsarbetslöshetens konsekvens för ungas inträde i samhällslivet	86
Anf. 106 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	86
Anf. 107 MARIA STENBERG (S).....	87
Anf. 108 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	88
Anf. 109 MARIA STENBERG (S).....	89
Anf. 110 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	89
Anf. 111 MARIA STENBERG (S).....	90
Anf. 112 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	91
19 § Svar på interpellationerna 2011/12:121 och 143 om elprisområden	91
Anf. 113 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C).....	91
Anf. 114 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S).....	92
Anf. 115 LEIF JAKOBSSON (S)	93
Anf. 116 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	94
Anf. 117 OLA JOHANSSON (C).....	95
Anf. 118 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S)	96
Anf. 119 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C).....	97
Anf. 120 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S).....	98
Anf. 121 LEIF JAKOBSSON (S)	99
Anf. 122 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	100
Anf. 123 OLA JOHANSSON (C).....	100
Anf. 124 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S)	101
Anf. 125 BÖRJE VESTLUND (S).....	101
Anf. 126 JENNIE NILSSON (S)	102
Anf. 127 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M)	103
Anf. 128 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C).....	105
Anf. 129 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S).....	106
Anf. 130 LEIF JAKOBSSON (S)	106

Anf. 131 BÖRJE VESTLUND (S).....	107	Prot. 2011/12:38
Anf. 132 JENNIE NILSSON (S).....	107	29 november
Anf. 133 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M).....	108	
Anf. 134 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C).....	108	
20 § Bordläggning.....	109	
21 § Anmälan om interpellationer.....	109	
22 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	110	
23 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	111	
24 § Kammaren åtskildes kl. 21.58.....	112	

Tryck: Elanders, Vällingby 2011